

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ BİLİM DALI

HATAY'IN EKOTURİZM POTANSİYELİ VE YEREL
HALKIN EKOTURİZME BAKIŞ AÇISI

Ahmet ÇALIŞKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ABDURRAHMAN DİNÇ

KONYA - 2020

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ahmet Çalışkan		
	Numarası	17811201034		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
Tezin Adı	Hatay'ın Ekoturizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakış Açısı			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

Ahmet Çalışkan

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ahmet Çalışkan		
	Numarası	17811201034		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	✓	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdurrahman Dinç		
Tezin Adı	Hatay'ın Ekoturizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakış Açısı			

Dünya çapında etkinlik olarak görülen Turizm, deniz-kum-güneş üçlüsü dışında bünyesinde birçok alternatif turizm çeşidini barındırmaktadır. Bunlardan en önemlisi olan ve sektörde en çok ihtiyaç duyulan ekoturizmdir. Turizm sektöründe ekoturizm ile ilgili sunulan ürünler ve faaliyetler ziyaretçiler için popüler bir turizm olgusudur. Bu çalışmanın amacı Hatay'ın var olan ekoturizm potansiyeli incelenmek ayrıca yörede ikamet eden yerli halkın ekoturizm hakkında algılarının incelenmesidir. Çalışmanın alanı olan Hatay, coğrafi konumu, sahip olduğu doğal güzellikler ve içinde barındırdığı tarihi ve kültürel değerler ile potansiyeli yüksek bir bölge özelliğini taşımaktadır. Hatay, Akdeniz'in Doğu kıyısında olması ayrıca farklı topoğrafya şekillerine sahip olmasıyla deniz turizmine ek olarak ekoturizm türleri açısından da yüksek potansiyele sahip bir bölgedir. Çalışmanın yönteminde nicel veri yöntemi olan anket tekniği kullanılmıştır. Anket, Hatay'da ikamet eden yerli halkı kapsamaktadır. Çalışmada güvenilirlik, Kruskal Wallis-H, Mann-Whitney U, temel belirleyici istatistikleri, ortalama ve çoklu yanıt testleri kullanılmıştır. Ankette 255'i erkek ve 281'i kadın olmak üzere 536 veri kullanılmıştır. Sonuç olarak Hatay bölgesinde var olan ekoturizm potansiyeli değerlendirilmiş ve analizler yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler ve analizler sonucunda ankete katılanların ekoturizmi tercih etmelerinde doğa ile baş başa olmanın ve yörenin doğal güzelliklerini öğrenmenin etkisi olduğu görülmüştür. Ayrıca Hatay'ın ekoturizmine yönelik eksiklerinin yerel halka yeterince tanıtımının yapılmaması ve halkın ekoturizm konusunda bilinçsiz/duyarsız oluşu olduğu görülmüştür. Hatay ekoturizm aktiviteleri yönünden yüksek potansiyele sahip olduğu ve yerel halkın ekoturizm kavramı, yörenin ekoturizm kaynaklarının özellikleri ve yörenin ekoturizm potansiyeli hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Ekoturizm, Ekoturizm Aktiviteleri, Ekoturizm Potansiyeli, Hatay.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Ahmet Çalışkan		
	Student Number	17811201034		
	Department	Tourism Management		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	✓	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. Abdurrahman Dinç		
Title of the Thesis/Dissertation	Ecotourism Potential Of Hatay And Local People's Perspective On Ecotourism			

Tourism, which is regarded as a worldwide event, has many alternative tourism types except for the sea-sand-sun trio. The most important of these is the most needed ecotourism in the sector. The products and activities related to ecotourism in the tourism sector are a popular tourism phenomenon for visitors. The aim of this study is to examine Hatay's existing ecotourism potential, and to examine the perceptions of local residents about ecotourism. Hatay, which is the area of the study, has a high potential region with its geographical location, natural beauties and historical and cultural values it contains. Hatay is a region with high potential in terms of ecotourism types in addition to sea tourism, as it is on the east coast of the Mediterranean, and also has different topographic forms. In the method of the study, the questionnaire technique, which is the quantitative data method, was used. The survey covers the indigenous people residing in Hatay. Reliability, basic determinant statistics, Kruskal Wallis-H, Mann-Whitney U, mean and multiple response tests were used in the study. In the survey, 536 data were used, of which 255 were male and 281 were female. As a result, the potential of ecotourism in the Hatay region has been evaluated and analyzed. As a result of the evaluations and analyzes, it was observed that being alone with nature and learning the natural beauties of the region had an impact on the preference of ecotourism of the participants. In addition, it is seen that the shortcomings of Hatay's ecotourism are not being adequately promoted to the local people and that the public is unconscious / insensitive about ecotourism. It was concluded that Hatay has high potential in terms of ecotourism activities and the local people do not have sufficient information about the concept of ecotourism, the characteristics of the region's ecotourism resources and the ecotourism potential of the region.

Key Words: Tourism, Ecotourism, Ecotourism Activities, Ekoturizm Potential, Hatay.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
HARİTALAR LİSTESİ	xv
RESİMLER LİSTESİ	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xviii
ÖN SÖZ	xix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**EKOTURİZM KAVRAMI**

1.1. Turizm Kavramı	4
1.2. Sürdürülebilir Turizm.....	6
1.2.1. Sürdürülebilir Turizm Amaçları ve İlkeleri.....	7
1.3. Alternatif Turizm.....	8
1.4. Ekoturizm	10
1.4.1. Ekoturizm Tanımı.....	10
1.4.2. Ekoturizm Kavramının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	14
1.4.3. Ekoturizm Önemi ve Yararları	15
1.4.3.1. Ekoturizmin Avantajları	17
1.4.3.2. Ekoturizmin Dezavantajları.....	18

1.4.4. Ekoturizm İlkeleri.....	19
1.4.5. Ekoturizm Amaçları	20
1.4.6. Ekoturizmin Özellikleri.....	22
1.4.7. Ekoturizmin Sürdürülebilir ve Alternatif Turizm ile ilişkisi.....	24
1.4.8. Ekoturizm ve Çevre Etkileşimi	26
1.5. Ekoturizm Etkileri	27
1.5.1. Ekoturizmin Çevresel Etkileri.....	27
1.5.2. Ekoturizmin Sosyoekonomik Etkileri	29
1.5.3. Ekoturizmin Sosyo-kültürel Etkileri	30
1.6. Ekoturizm Başlığı Altında Oluşan Faaliyet Türleri	31
1.6.1. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji).....	32
1.6.2. Yayla Turizmi.....	34
1.6.3. Yaban Hayatı Gözlemeleme	35
1.6.4. Foto Safari	36
1.6.5. Atlı Doğa Yürüyüşü	37
1.6.6. Dağcılık Tırmanma.....	38
1.6.7. Yamaç Paraşütü.....	40
1.6.8. Trekking	40
1.6.9. Mağara Turizmi	41
1.6.10. Tarım ve Çiftlik Turizmi	42
1.6.11. Kamp ve Karavan Turizmi	43
1.6.12. Botanik Turizmi	44
1.6.13. Av Turizmi	45
1.6.14. Akarsu Turizmi.....	45
1.6.15. Su Altı Dalış Turizmi	45

1.6.16. Balon Turizmi.....	46
1.6.17. Sportif Olta Balıkçılığı	46
1.6.18. Bisiklet Turizmi.....	46
1.6.19. Eko-Gastronomi	47
1.6.20. Kültürel Turizmi.....	47
1.6.21. Dini/İnanç Turizm	48
1.6.22. Termal Turizm.....	49
1.6.23. Hava Sporları Turizmi.....	49
1.7. Dünya’da ve Türkiye’de Ekoturizm.....	49
1.7.1. Dünya’da Ekoturizm	49
1.7.2. Türkiye’de Ekoturizm	51

İKİNCİ BÖLÜM

HATAY İLİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİ

2.1. Hatay Hakkında Genel Bilgiler	53
2.1.1. Hatay’ın Coğrafi Konum Özellikleri.....	53
2.1.2. Hatay’da Ekoturizm Hakkında Daha Önce Yapılmış Çalışmalar ..	54
2.1.3. Hatay’ın Tarihi	56
2.1.4. Hatay’ın Nüfusu	56
2.1.5. Hatay’ın Doğal Peyzaj Değerleri	57
2.1.5.1. Hatay’ın Yer Şekilleri	57
2.1.5.2. Hatay’ın İklim Özellikleri	59
2.1.5.3. Hatay’ın Su Kaynakları	60
2.1.5.4. Hatay’ın Toprak Türleri	61
2.1.5.5. Hatay’ın Bitki Örtüsü	61

2.1.6. Hatay'ın Ekonomik Yapısı	61
2.1.7. Hatay'daki Turistik Altyapı.....	63
2.2. Hatay'da Turizm Özellikleri	63
2.2.1. Kıyı Turizmi	63
2.3. HATAY'IN EKOTURİZM POTANSİYELİ.....	64
2.3.1. Dağ Turizmi	65
2.3.2. Yamaç Paraşütü	66
2.3.3. Avcılık	67
2.3.4. Yaban Hayatı Gözlemleme	67
2.3.5. Doğa Yürüyüşü ve Foto Safari	70
2.3.6. Kamp ve Karavan Turizmi	71
2.3.7. Yayla Turizmi.....	72
2.3.8. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)	73
2.3.9. Mağara Turizmi	74
2.3.10. İnanç Turizmi	75
2.3.11. Festivaller (ve Şenlikler) Turizmi	76
2.3.12. Sportif Olta Balıkçılığı	78
2.3.13. Su Sporları Turizmi	79
2.3.14. Termal Turizm.....	80
2.3.15. Botanik Turizm.....	80
2.3.16. Eko-Gastronomi Turizmi	82
2.2.17. Kültür Turizmi.....	82
2.2.18. Yöresel Ürünler ve El Sanatları.....	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HATAY İLİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİ VE YEREL HALKIN EKOTURİZME BAKIŞ AÇISI

3.1. Araştırmanın Problemi	86
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	86
3.3. Araştırmanın Yöntemi	87
3.4. Araştırmanın Hipotezleri ve Varsayımları	87
3.3.1. Evren ve Örneklem Seçimi.....	88
3.3.2. Verilerin Elde Edilmesi	88
3.3.3. Verilerin Analizi.....	88
BÖLÜM 4	89
4. BULGULAR	89
4.1. Araştırmanın Bulguları.....	89
Hipotez Sonuçları	101
BÖLÜM 5	113
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	113
5.1. Sonuç	113
5.2. Öneriler.....	115
KAYNAKÇA	118
EKLER.....	136
ÖZ GEÇMİŞ.....	137

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Ekoturizmin başlıca olumsuz etkileri ve sonuçları	27
Tablo 1.2. Çevre Sorunları Türleri	28
Tablo 1.3. Ekoturizmin Sosyokültürel Olumlu ve Olumsuz Etkileri.....	30
Tablo 1.4. Ekoturizm Türleri	32
Tablo 2.1. Yıllara Göre Hatay Nüfusu (nufusu.com, 2020).....	57
Tablo 2.2. 1940-2018 Yılları Ortalama Sıcaklık ve Yağış Miktarları (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019)	59
Tablo 2.3. Hatay'ın Su Kaynakları	60
Tablo 2.4. Amatörce Belirlenmiş Yürüyüş Rotaları	71
Tablo 2.5. Hatay'da Sıkça Kullanılan Yaylalar	72
Tablo 2.6. Hatay'da Var Olan İnanç Merkezleri	76
Tablo 2.7. Hatay'ın Festival ve Şenlikleri	76
Tablo 2.8. Sportif Olta Balıkçılığı Yapan Yerler	79
Tablo 2.9. Hatay Yöresel El Sanatları.....	83
Tablo 4.1. Güvenilirlik Analizi	89
Tablo 4.2. Çalışmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları	89
Tablo 4.3. Çalışmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	90
Tablo 4.4. Çalışmaya Katılanların Sadece Ekoturizm Amaçlı Seyahatlerine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılımı	91
Tablo 4.5. Çalışmaya Katılanların Ekoturizm Faaliyetine Katılım Sıklıklarına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı	91
Tablo 4.6. Çalışmaya Katılanlara Göre Ekoturizm Faaliyetlerine Katılım Ücretinin Yüksek Olup Olmamasına Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	92

Tablo 4.7. Çalışmaya Katılanların Ekoturizm Faaliyetlerine Kimlerle Katılacağına Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları	92
Tablo 4.8. Çalışmaya Katılanlara Göre Hatay'ın Ekoturizm Potansiyeli Tanıtımında Hangi Kuruluşların Etkili Olduğuna Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları	92
Tablo 4.9. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Ekoturizm Kavramı Hakkında Düşünceleri	93
Tablo 4.10. Yerel Halkın Ekoturizm Etkinliklerini Tercih Etmesinde Rol Oynayan Etkenler	93
Tablo 4.11. Yerel Halka Göre Ekoturizm Tanıtımında ve Faaliyetinde Oluşan Eksik Yönler	94
Tablo 4.12. Yerel Halkın Hatay'da Yapıldığı Bildiği Ekoturizm Faaliyetleri	95
Tablo 4.13. Yerel Halkın Hatay'da Katıldığı ve Ziyaret Ettiği Ekoturizm Destinasyonları	96
Tablo 4.14. Cinsiyete Göre Ekoturizmin İfade Farklılıkları	97
Tablo 4.15. Katılanların Yaşlarına Göre Ekoturizm Etkinliklerini Tercihleri	98
Tablo 4.16. Yerel Halkın Hatay'da Var Olan Ekoturizm Özellikleri Hakkındaki Düşünceleri	99
Tablo 4.17. Ekoturizm Algısının Cinsiyete Göre Farklılığı.....	101
Tablo 4.18. Ekoturizm Algısının Medeni Duruma Göre Farklılığı	102
Tablo 4.19. Ekoturizm Algısının Yaşa Göre Farklılığı.....	102
Tablo 4.20. Ekoturizm Algısının Eğitim Durumuna Göre Farklılığı.....	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Sürdürülebilirlik, Kitle Turizmi, Alternatif Turizm (AT) ve Ekoturizm Arasındaki Algılanan İlişki.....	24
--	----

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2.1. Hatay Lokasyon Haritası	53
Harita 2.2. Hatay Fiziki Haritası.....	54
Harita 2.3. Hatay İli Korunan Alanlar	68
Harita 2.4. Kuş Gözlemciliği Gözlem Rotaları	74

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1. Dünya'nın En Uzun İkinci Sahilinden Bir Görünüm	64
Resim 2.2. Karamağara Koyu'ndan Bir Görünüm	64
Resim 2.3. Amanos Dağlarından Bir Görüntü	65
Resim 2.4. Amanos Dağlarından Bir Görünüm	66
Resim 2.5. Samandağ Çevlik Bölgesinde Yapılan Yamaç Paraşütü Aktivitesinden Bir Görüntü	67
Resim 2.6. Dağ Ceylanı Koruma Alanından Bir Görüntü	69
Resim 2.7. Dağ Ceylanı Koruma Alanından Bir Görüntü 2	69
Resim 2.8. Nesli Tükenmekte Olan Çizgili Sırtlanın En net Görüntüsü.....	69
Resim 2.9. Samandağ'da Denize Kavuşmaya Doğru Yolculuk Yapan Caretta Carettalar.....	70
Resim 2.10. Hatay'da Yapılan Doğa Yürüyüşlerinden Bir Görüntü	70
Resim 2.11. Kisecik, Konacık ve Dört Yol'dan görüntüler.....	71
Resim 2.12. Dört Yol Kuzuculu'dan Birer Görüntü.....	72
Resim 2.13. Belen Geçidi ve Kırıkhan Gölbaşı'ndan Bir Görünüm	73
Resim 2.14. Hassa Çardak Yaylası, Kaledibi Sarıseki Yaylası ve İskenderun Değirmendere Yaylalarından Birer Görüntü	73
Resim 2.15. Sincan Damlataş Mağarası Giriş Kapısı ve İçerisi.....	74
Resim 2.16. Harbiye Çan Mağarasından Bir Görünüm	75
Resim 2.17. Habib-i Neccar ve St. Pierre Kilisesinden Bir Görünüm	75
Resim 2.18. İlk Kurşun Kültür Sanat ve Turunçgil Festivali	77
Resim 2.19. Hatay'ın Anavatana Katılış Yılı Dönümünde Yapılan Künefe Festivali	78
Resim 2.20. Asi Nehrinde Yapılan Olta Balıkçılığında Bir Görünüm.....	78
Resim 2.21. Tesadüfen Bulunan Sualtı Mağarası	79

Resim 2.22. Karlısu Göleti ve Arsuz Kıyı Bölgesinde Yapılan Kano	80
Resim 2.23. Expo 2021 Botanik Medeniyetler Bahçesi İçin Hazırlanan Bitkiler.....	81
Resim 2.24. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesinden Bir görünüm 1.....	81
Resim 2.25. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesinden Bir Görünüm 2.....	81
Resim 2.26. Ahşap Oymacılığı Örneği	83
Resim 2.27. Ahşap Oymacılığı Örneği	84
Resim 2.28. Ahşap Yakmacılığına Örnek Görüntü.....	84
Resim 2.29. Tezhip Sanatına Örnek Görünüm.....	84
Resim 2.30. Folklorik Bez Bebek Yapımı ve Oya İşlerine Örnek Görünüm.....	85
Resim 2.31. Üfleme Cam Sanatına Örnek Görünüm	85
Resim 2.32. Mozaik Yapma İşlerine Örnek Görüntü.....	85

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ORFAMDER: Orman Fakülteleri Derneği

DOĞAKA: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

BM: Birleşmiş Milletler

DTÖ: Dünya Turizm Örgütü

BAKA: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı

TURSAB: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği

TIES: The International Ecotourism Society

UNWTO: The United Nations World Tourism Organization

ÖN SÖZ

Ekoturizm, doğal çevre ile barışık ve iç içe gerçekleştirilen bir turizm türüdür. Ekoturizm, doğal çevre hayatının bozulmadan, tahrip edilmeden, olduğu gibi korunarak turizme kazandırılması söz konusudur.

Bu kapsamda araştırma ekoturizm destinasyonları yönünden zengin bir potansiyele sahip Hatay bölgesinin ekoturizm potansiyelinin ortaya koyulması ve yerel halkın ekoturizm hakkındaki bilgi ve düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Hatay'ın ekoturizm potansiyelini ele alan ve yerel halkın ekoturizm hakkındaki bilgi ve düşüncelerine yer verilen bu çalışmada, çalışmanın konusu belirlenmesinde, araştırma aşamasında, yön tayininde bilgi ve tecrübelerini eksik etmeyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ'e, desteklerini esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hakkı KAYNAK'a ve son olarak değerli zamanını bana ayırarak yardımını esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Alaattin BAŞODA'ya,

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini biran olsun eksik etmeyen, beni her zaman dualarıyla uğurlayan ve gerek lisans gerekse yüksek lisans eğitimim boyunca gösterdikleri sabır için başta Annem Müyesser ÇALIŞKAN ve Babam Şerif ÇALIŞKAN olmak üzere tüm aile bireyelerine,

Yüksek lisans eğitimi hayatı boyunca her daim yanımda olan desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen değerli nişanlım Fikriye ÇİMEN'e,

Lisans ve yüksek lisans eğitim hayatı boyunca her zaman yanımda duran maddi manevi desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Tuğçe Kara MERC, Feyyaz MERC, Abdullah ALAYLI ve Mustafa DEPREM'e,

Ayrıca araştırmanın anket sürecinde anketin dağıtılması ve paylaşılmasında yardımlarını esirgemeyen değerli The Museum Hotel Antakya çalışanlarına,

Son olarak Hatay'ın yöresel el sanatları hakkında bilgi ve becerilerini aktaran ayrıca desteklerini eksik etmeyen değerli Zeynep – Naim GÜLBOL ailesine,

TEŞEKKÜR EDERİM.

Ahmet ÇALIŞKAN

KONYA- 2020

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Turizm, dünyada en hızlı gelişen ve ekonomiye yüksek seviyede kazanç sağlayan sektörlerden biridir. Dünya’da 2017 yılı verilerine göre seyahat eden turist sayısı, bir önceki yıla nazaran 84 milyon artarak 1,323 milyona ulaşarak %7’lik bir büyüme sağlamıştır. Bu büyüme 2010 yılından bu yana en yüksek büyüme oranı olarak gözlenmiştir (UNWTO, 2018). Dünya Turizm Örgütü’nün 2018 verilerine bakıldığında bir önceki yıla nazaran %5 oranında büyüyerek 1,4 milyar düzeyine geldiği görülmüştür (UNWTO, 2019). Dünya Turizm Örgütü’nün 2019 verilerine bakıldığında ise, turist sayısının bir önceki yıla nazaran 53 milyon artarak 1,5 milyar düzeyine geldiği görülmüş olup %3,8’lik bir büyüme sağlamıştır. (UNWTO, 2020). Gelişen göstergeler, turizm sektörünü dünya çapında bir iş olarak, petrol ihracatına veya gıda ürünlerine eşit ya da ondan daha ekonomik bir hacim olarak konumlandırmaktadır (Madrid, 2010, s. 8).

Başarılı bir turizm merkezi, bölgeye gelen ziyaretçi sayısı, ziyaretçilerin olumlu açıklamaları, kişi başına harcanan para miktarı ve turistlerin destinasyonu tekrar ziyaret etmesi ile değerlendirilmektedir (Rand, Heath, & Alberts, 2003, s. 2). Turizm, istihdam olanaklarını oluşturmak ve genişletmek, kalkınmayı teşvik etmek ve Bölgesel Kaynak Gelirini artırmak, yerel kültürü zenginleştirmek ve çevreyi korumak için önemli bir role sahiptir (Rifka, Lely Indah, & Fadillah, 2016, s. 11). Turizm destinasyonlarındaki turistler ve yerli topluluklar arasındaki etkileşim, birbirinden değişik alanlarda sosyal etkileşim sağlayıp turistler ve yerli topluluklar arasında toplumsal ve ekonomik ilişkilere sebep olmaktadır (Piartrini, 2018, s. 131).

Deniz-kum-güneş turizminin ön planda olduğu turizm, son yıllarda çeşitlenerek ekoturizmin de yaygın olarak görüldüğü popüler bir endüstri haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Turizm Örgütü (DTÖ), ekoturizmin gelecekte dünyanın en büyük endüstrisi olacağını öngörmüştür (Jaafar & Maideen, 2012, s. 683).

Ekoturizm yerel halkın refahını, kültürel mirasını ve turizme katılımını dikkate alan; profesyonel ve eğitimli bir yönetim ile yürütülen ayrıca bünyesinde yerel halk, sivil toplum örgütleri, özel sektörler, milli parklar ve hükümet dahil tüm paydaşları içeren bir sektördür (Nugroho, Pramukanto, Negara, Purnomowati, & Wulandari, 2016, s. 9-18). Butler (1990)'a göre ekoturizm, turizmin olumlu ekonomik etkilerini arttıran ve turizm yöreleri üzerinde daha az olumsuz etkiye sahip bir turizm şeklidir. Ekoturizm, bir bölgenin florası, faunası, jeolojisi ve ekosistemleri ile yakın çevresinde yaşayan insanlar (bakıcılar), ihtiyaçları, kültürleri ve toprakla olan ilişkileri ile ilgilenen seyahattir (Gültekin & Gültekin, 2017, s. 685-700).

Türkiye'de ekoturizm aktivitelerine katılan turistler değerlendirildiğinde, İstanbul, Ankara vb. büyükşehirlerde ikamet eden 30 yaş üzerinde, gelir durumu yüksek ve çocuk sahibi olmayan bireylerin, eğitim seviyesi yüksek gençlerin ve gelir durumu yüksek, gastronomiye ve farklı kültürlere ilgi duyan orta yaş üzeri bireylerin olduğu gözlemlenmektedir (Gültekin & Gültekin, 2017, s. 578-587).

Bir yerel halkın bakış açısının öğrenilmesi bir destinasyon için turizmin gelişmesi adına son derece önemlidir. Bölge halkının turizm sektörünü olumlu karşılaması ve turizm sektörüne yönelik bakış açısı sektörün gelişmesine ve yenileşmesine doğrudan etki etmektedir. Bir diğer taraftan birçok turizm bölgesiyle bu bölgelerden küresel kapsamda daha fazla verim almak için sektöre yönelik alınan kararlarla sektöre atfedilen yatırımlarda halkın turizm sektörüne yönelik düşünceleri ve bakış açılarının göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir (Giritoğlu & Bulut, 2015, s. 25-31).

Son yıllarda gelişen ve değişen ekoturizm sektörü, ziyaretçiler için çok sayıda seçenek sunmaktadır. Bu bağlamda turist tercihlerinde de değişim yaşanmaktadır. Hatay, turistik cazibe merkezleri ve tesisleri ile Akdeniz Bölgesi'nin en popüler yerlerinden birisidir. Hatay şehri tarihi ve antik dokusuyla çok eski dönemlere dayanan ticaret yollarının geçiş güzergahları üzerinde bulunan kadim bir şehirdir. Bölgede yaşamış uygarlıklara bakıldığında özellikle Roma ve Bizans başta olmak üzere Memlûklular, Persler, Akadlar, Hurriler, Mısırlar, Haçlılar ve Osmanlılar olup tüm bu uygarlıklar bölgenin tarih zenginliği üzerinde müessir olmuştur. Arap ülkeleri ile bir köprü vazifesinde olan Hatay bu durum özelliğinden ötürü birçok kültürü bünyesinde

barındırmıştır. Tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Hatay bununla beraber birçok dine ev sahipliği yapmıştır. Hristiyanlığın ilk kilisesi ve Hristiyan topluluğuna Hristiyan isminin ilk verildiği yer olan St. Pierre Kilisesi ve Anadolu'nun ilk camisi olan Habib-i Neccar Camisi buna bir örnektir.

Buradan hareketle Hatay ili doğal güzellikleri, kültürel özellikleri, denizi, özelliğini yitirmemiş kırsal alanları ve geçmişten günümüze kadar bozulmamış tarihi değerleri ile birlikte ekoturizm açısından önemli bir potansiyel olduğu görülmektedir. Tüm bu çekici unsurların ekoturizmde kullanılması ve yerel halkta bu alana dahil edilmesiyle Hatay'ın ekoturizminin gelişmesine ve yerel halkın bilinçlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Buradan hareketle “Hatay’ın Ekoturizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakış Açısı” konulu bu çalışma, ekoturizm yönünden zengin olan Hatay’ın ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmak ve yerel halkın ekoturizm hakkında bilgi ve düşüncelerini almayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın birinci bölümü yani literatüre yer verilen bölümde turizm ve ekoturizm, alternatif ve sürdürülebilir turizm kavramlarına, ekoturizmin; ortaya çıkışı ve gelişimine, önemi ve yararlarına, ilkeleri ve amaçlarına, özelliklerine ve etkilerine değinilmiş olup son olarak ekoturizm başlığı altında oluşan ekoturizm faaliyet türlerine yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Hatay’ın; genel bilgilerine, coğrafi konum özelliklerine, tarihine, nüfusuna, doğal peyzaj değerlerine, ekonomik yapısına, turistik alt yapısına ve son olarak ekoturizm potansiyeline yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, araştırmanın problemine, amacına, önemine, yöntemine ve varsayımlarına yer verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise çalışmanın bulgularına yer verilmiştir.

Son olarak Hatay ilinin ekoturizm potansiyeli ve yerel halkın ekoturizme bakış açısı ile ilgili yorumlamaların ve değerlendirmelerin de bulunduğu sonuç kısmı ile tamamlanmaktadır.

1. EKOTURİZM KAVRAMI

1.1. Turizm Kavramı

Turizmin tarihi, 17. ve 18. yüzyılda Rönesans hareketleri ve Sanayi Devrimi'nin gelişimi ile yükselmeye başlamaktadır (Towner, 1995, s. 339-343). Daha sonra turizmin "giriş aşaması" olarak nitelendirilen 19. yüzyılın ilk çeyreğinde ise Thomas Cook ve firmasının aracılığı ile ulusal ve uluslararası turizm yayılmaya başlamıştır (Gyr, 2010, s. 5). Thomas Cook, 1841 yılında 571 kişiden oluşan bir grup Britanyalıyı, İngiltere ülkesinin Leicester kentine 20 kilometre uzaklıkta bulunan bir alanda yapılan festivale götürerek modern turizmin ilk adımlarını atmıştır. Ulaşımında oluşan gelişmeler ile beraber 19. yüzyılda boş zaman kavramının insanların zihinlerinde yer etmesi ve yıllık izinlerin çalışma şartlarından biri haline gelmesi ile beraber turizm daha çok gelişmiş ve büyümüştür. 20. yüzyılda insanların artık denizde, karada ve havada motorlu taşıtları kullanmasıyla beraber turizm artık sıradan ve günlük bir olay halinden çıkıp devletlerin bütçelerine döviz getirisi çok önemli bir potansiyel haline sahip, buluş ve uygulamalarla ekonomik ve sosyal bir bilim olarak yerini almıştır (Zengin, 2006, s. 7-8).

Turizm kelimesinin kökeni Latince torna "tornus" kelimesinden dilimize geçmiştir. Fransızca da dönmek ya da döndürmek manasında kullanılan "tourner" kelimesi de bu Latince kökünden türemiştir (Çoruh, 1954, s. 14). İngilizcede bulunan "tour" ve "touring" kelimeleri de bu dairesel hareketliliği ifade etmektedir (Öter & Sarıbaş, 2017, s. 1-14). Turizm kelimesi Fransızca "tourner" fiilinden türemiş olup "istekle devamlı ikamet edilen yeri bir süre için terk edip seyahate çıkmak ve tekrar dönmek" anlamına gelmektedir (Özgüç, 1994, s. 9).

Turizm kavramının ortaya çıkışından bugüne kadar birçok tanım ortaya atılmıştır. Bu tanımlardan ilkinin E. Guyer Freuler 1905 yılında yapmıştır. Yapılan bu tanımdan hareketle turizmin günümüzde gitgide artan dinlenme, yeni yerler görme, hava değişimi ve doğa güzellikleri ile sevgisinin gelişmesine, doğayla bütünleşmeye zevk ile ticaretin her türlü küçük, büyük ve orta çapta işletmecileri ile endüstrinin gelişmesini sağlayarak sanayi devrimini bir neticesi olarak insan ve kültürler arası

etkileşimin gelişmesine yol açan çağdaş bir olaydır (Olalı, Nazilli, Kırıcıoğlu, & Sümer, 1983, s. 24).

Turizmi bir diğer tanımı ise seyahat, dinlenme ve boş zamanları değerlendirme kavramı oluşudur. WTO (Dünya Turizm Örgütü)'nün tanımına göre ise turizm “kazanç sağlayan etkinliklerin haricinde kalan insanların boş zamanlarını değerlendirebileceği bir seyahat olup bunun neticesinde doğan bir etkinlikler, yeme, içme, konaklama, ulaşım, eğlence gibi hizmetler ve ilişkilerdir”. Bu, bir yerden başka bir yere olan hareketi, varış noktasında yaptığı konaklama ve bu süreçte gerçekleştirilen tüm faaliyetler ve harcamaları içeren geniş bir tanımdır (Nelson, 2013, s. 27). Hasan Olalı turizmi “İnsanların ikame ettikleri yerin dışında kalan, sürekli bulunmak amacı gütmedikleri, para kazanmak, politik ve askeri bir gayeyle merak, iş, din, sağlık, spor, eğlenme, dinlenme, kültür, eğitim ve deneyim kazanma gibi şahsi veyahut toplumsal olarak yaptıkları seyahatlerle gittikleri yerlerde yirmi dört saati yani bir günü geçmeyecek şekilde o bölgede konaklamaları ile ortaya çıkan iş ve ilişkiler bağlamında bir tüketim olayı, sosyal bir olay, zorlu, ağır ve entegre bir hizmet endüstrisidir” şeklinde tanımlamıştır (Olalı, 1990, s. 5-6).

DTÖ (2002) turizmi, dünyanın en önde gelen ekonomik faaliyetlerinden biri olarak tanımlamıştır (Worku, 2010, s. 8). Bu, insanların belli bir süre boyunca çeşitli nedenlerle ve ziyaret etmek amaçlı bir yerden bir yere taşınması esnasında bölgede bulunan belirli mal ve hizmetlerden yararlandığı ve ziyaretçilerin turizmde harcamaya yönelik potansiyeli olduğu anlaşılmaktadır (Girma, 2013, s. 7).

Turizmin tanımlamaları ve ön plana çıkan özellikleri göz önüne alındığında kısa süreli yapılan eğlenme ve dinlenme amaçlı seyahatler, geçici yer değişimi amacıyla yapılan yer değişimleri, kültür, sanat ve spor izleme amaçlı seyahatler (futbol, basketbol turnuvaları gibi), dini ve mistik açıdan kutsal sayılan beldeleri görmek, araştırma-inceleme ulusal ve uluslararası alanda yapılan bilimsel çalışmalara yönelik kongre, seminer gibi tek veya toplu olarak yapılan geziler turizm kapsamına girmektedir. Bunların yanı sıra sağlık amacıyla hastanelere yönelik konaklamalar iş arama ve eğitim faaliyetleri amacıyla yapılan uzun süreli konaklamalarla günlük olarak rutin yapılan gereksinimli seyahatler turizm tanımlamaları dışında kalmaktadır (Barutçugil, 1989, s. 15).

Turizm faaliyetleri dünya çapında milyonlarca insanı ilgilendiren, insanları üretici ve tüketici olarak ayırmsayan bir olaydır. Turizmden elde edilen döviz gelirleri ile dış ödemeler ve dış ticaret dengelerinin düzeltici bir faktör olmaktadır. Bölgenin gelişimi için itici ve sürükleyici özelliği vardır. Turizm etkinleri yeni çalışma alanları ve yeni meslek dallarının açılmasına katkı sağlamaktadır. Sosyal bakımdan ele alındığında insanlar ve uluslararası karşılıklı iletişimin ve yakınlaşmanın bir aracıdır. Diğer yandan ülkelerin birbirinden farklı kültürel değerleri yeme-içme özelliklerini karşılıklı olarak tanımaya, insanların genel kültür seviyesini yükseltmeye imkan sağlamaktadır (Meriçöz, 1989, s. 2).

Turizm birçok kavramdan, kaynaktan, sektörden ve etmenlerden etkilenen ve yararlanan bir sektördür. Özellikle doğal kaynaklardan fazlasıyla yararlanan turizm aynı zamanda uzun dönemde çevrenin ömrünü tehlikeye atan bir gelişim izlemektedir (Özdemir, 2014, s. 5). Turizm günümüzde ekonomik değere dönüşen, doğal ve kültürel kaynakları ön plana çıkartan değerlerden olan doğaya ve kültüre zarar verebilmektedir (Tükeltürk & Yılmaz, 2013, s. 3-30). Bu nedenle, bir turizm bölgesinin geliştirilebilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması ayrıca doğal ortamların korunması ve ekolojik dengenin bozulmaması adına sürdürülebilir turizm kavramı önemli bir yer almaktadır.

1.2. Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilirlik kavramının kökeni Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında sunumu yapılan "Ortak Geleceğimiz" isimli raporuna dayandırmaktadır. Brundtland Raporu diye nitelendirilen raporda sürdürülebilir kalkınma "gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve kendilerini tehlikeye sokmaksızın bugünkü nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olan kalkınma" olarak tanımlamıştır (Tükeltürk & Yılmaz, 2013, s. 9). Tanımda da görüldüğü gibi sürdürülebilirlik teriminin en önemli iki unsuru; kaynakların korunması ve gelecek nesillere aktarılmasıdır.

Sürdürülebilir turizm, turizm sektöründe uzun vadeli faydalar sağlama ve duyarlı yönetim ile sosyal ve ekonomik hedefleri dengeleme amaçlı planlama ve geliştirme için yeni ve farklı turizm çeşidi olarak tanımlanabilmektedir. Turizm bunların yanı sıra

her aşamasında ekonomik verimlilik, toplumsal sorumluluk ve ekolojik duyarlılığı içererek bunları birbirleriyle uyumlu hale getirmeye çalışan turizm çeşidi olarak da tanımlanabilmektedir (Bayram, 2016, s. 13). Dünya Turizm Örgütü'ne göre sürdürülebilir turizm aşağıdaki konuları içermektedir (Özdemir, 2014, s. 33):

- Gerekli ekolojik süreci koruyarak ve biyoçeşitlilik ile doğal mirasın koruyarak turizm gelişiminin ana elemanlarından biri olan çevresel kaynaklardan optimal oranda faydalanmak.
- Yöre halkının sosyokültürel gerçekliğine saygı duymak, kurulmuş ve yaşayan kültürel mirasını ve geleneksel değerlerini korumak, kültürler arası anlayış ve toleransa katkıda bulunmak.
- Tüm paydaşlara sosyoekonomik faydaların adil dağıtılmasını ayrıca istikrarlı istihdam olanakları, gelir getiren fırsatlar, yerel halka sosyal hizmet sağlayarak ve fakirliğin azalmasına katkıda bulunarak geçerli uzun döneme dayanan ekonomik çalışmaları garanti etmek.

1.2.1. Sürdürülebilir Turizm Amaçları ve İlkeleri

Sürdürülebilir turizmin öncelikli ve temel gayesi turizmi; topluma, bireye, çevreye, doğal, tarihi ve kültürel her türlü yapı ile varlığa zarar vermeden, ülkenin ve bölgenin ekonomisine, toplumsal hayata fayda ve katkı sağlayacak şekilde geliştirmektir (Bayram, 2016, s. 13). Daha geniş bir açıyla bakılacak olursa sürdürülebilir turizmin amaçları şu şekilde sıralanabilir (Wight, 2003, s. 51); (Demir & Çevirgen, 2006, s. 107).

- Temel ekolojik sistemleri ve biyolojik çeşitliliği sürdürmek,
- Yerel toplumun yaşam kalitesini arttırmak.
- Biyolojik çeşitliliğin korunmasını sağlamak,
- Bazı önemli endüstrileri destekleyen tür ve ekosistemlerin kullanımının sürdürülmesi,
- Toplumların sosyal ve kültürel bütünleşmesini sağlamak.
- Doğal kaynakların maddi olmayan kullanımı (manevi, eğlence, estetik) için çeşitli fırsatlar geliştirmek,
- Gelen konuklar için yüksek kalitede ve düzeyde bir deneyim yaşatmak.

- Uzun vadeli sürdürülebilir bir ekonomi geliştirmek.

Bu amaçlar doğrultusunda sürdürülebilir turizmin genel ilkeleri (Avcıkurt, 2017, s. 184) (Bayram A. T., 2016, s. 2-18);

- Turistik düzenlemeleri talepten ziyade arz göre yapmak
- Yerel toplumun kararlara dahil edilmesi
- Turizmi mevsimlere yaymak
- Aşırı tüketimin ve atıkların azaltılması
- Çalışanların eğitilmesi
- Yerel ekonominin desteklenmesi
- Ulaşım olanaklarını araştırmak
- Toplumsal katılımı sağlamak ve yerel halkı karar mekanizmalarına dahil etmek
- Çevreyi koruma adına doğal, tarihi ve kültürel varlıklara sahip çıkmak
- Doğal, kültürel ve tarihi varlıkları turizme kazandırmak
- Turizm gelirini arttırmak
- Toplumsal ve kültürel kimliği korumak
- Turizm hizmetlerindeki işgücü niceliğini arttırmak.

Sürdürülebilir turizm aynı zamanda “sorumlu turizm, yumuşak turizm, yeşil turizm, , pozitif turizm, saldırgan olmayan turizm, alternatif turizm” vb. kavramları ile ortak özelliklere sahiptir.

1.3. Alternatif Turizm

Alternatif turizm, klasik dinlence anlayışlarından sıkılıp farklı alternatifler arayan tüketicilerin talep ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla oluşturulan pazarın dünya genelinde çevre ve sosyal yapı üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi azaltmaya yönelik sunulan tüm turizm türleridir (Kozak & Bahçe, 2012, s. 95).

Turizm sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanması ve turizmin bütün yıla yayılması için turizm faaliyetlerinin bütün bölgelerde ve dönemlerde eşit bir biçimde dağıtılması gerekmektedir. Bu kapsamda turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi,

başka bir ifadeyle alternatif turizm alanlarının geliştirilmesi büyük bir önem arz etmektedir (Bayram G. E., 2016, s. 34).

Alternatif turizm, çok sayıda faktöre bağlı olarak başka kavramlar ile anılmıştır. Örneğin; alternatif turizm, yeni turizm, yavaş turizm, aile yanında turizm, toplum temelli turizm ve hatta eş cinsel turizmi olarak anılmıştır. Bazı yeni turizm biçimleri alternatif turizm biçimleriyle eş anlamlı değildir. Özel ilgi turizmi ile ilgilidir. “Alternatif Turizm” terimi seyahatin nasıl organize edildiğine işaret ederken, turizmin özel ilgi biçimleri seyahat etmeyi belirleyen özel nedenleri ima etmektedir (Egresi, 2016, s. 57-69).

Alternatif turizm, yerel halkı kalkınma sürecine dahil etmek ve hem ekonomik maliyetlerin hem de faydaların turizm geliştiricileri ve ev sahibi topluluklar arasında daha eşit bir şekilde dağılmasını sağlamak gibi özelliklere sahiptir. Bu özellikler, alternatif turizm türlerini yerel ve bölgesel kalkınma için çok önemli kılmaktadır. Çünkü yerel toplulukların turizmin gelişmesinden daha fazla faydalanmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, Dünya Turizm Örgütü (WTO) gibi önemli küresel turizm organizasyonları, alternatif turizmin gelişimini kitle turizmi yerine yerel topluluklar için daha faydalı olarak görmektedir (Egresi, 2016, s. 57-69). Bir grup görüşe göre alternatif turizmin bazı nedenlerden dolayı çıktığı söyleminde. Bu nedenler şu şekilde sıralanmaktadır (Erdoğan, 2003, s. 105);

- Niteliklerin bozularak kaynakların azalması
- Sürdürülebilir turizm gibi yeni anlayışının ortaya çıkması,
- Turizm faaliyetlerinin bütün yıla yayılması anlayışının oluşması,
- Turist konumundaki tüketicilerin eski tarz kitlesele turizm faaliyetlerinden (Deniz-Kum-Güneş) sıkılması,
- Tüketiciler için farklı arayışlara ve heyecanlara yönelik zevk ve tatil olanaklarının yaratılması,
- İnsanların tatil anlayışlarının değişmesi ile beraber tatilden ve turizm etkinliklerinden farklı beklentilere girmesi şeklindedir

Alternatif turizm; turizme bağı olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak veya azaltmak ve turistik ürünü çeşitlendirmek için deniz, kum ve güneş turizmine bir alternatif olarak geliştirilen, ayrıca ülke turizm kaynaklarını en üst seviyede kullanarak gelirlerde artış sağlamak, uzun süreli plan ve çevreyi korumayı ve programlarla turizmin sürdürülebilirliğini korumayı amaçlayan, turistlerin farklı istek, ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak amacıyla hizmet eden turizm faaliyetleridir (Bayram G. E., 2016, s. 34).

1.4. Ekoturizm

Literatürde farklı turizm türlerini tanımlamak için tanımlayıcı (macera, doğa) ve değere dayalı terimler (etik, sürdürülebilir) kullanılmıştır. Kullanılan terimlerden biri ekoturizmde olduğu gibi “eko” dur. Bu konu çok fazla tartışmaya vesile olmuş ve ekoturizmin neyi temsil ettiği konusunda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Ekoturizmde “eko” terimi, sürdürülebilir olana kadar ekolojik kavramla ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte, ekoturizmin sürdürülebilirlik boyutu bir bölgenin biyolojik çeşitliliğini korumaktan daha fazlasını vaat etmektedir. Ekoturizmde “eko” terimi, özel sektör için özel ilgi alanı olan bir ekonomik gelişme boyutuna da sahiptir (Björk, 2007, s. 23-45).

1.4.1. Ekoturizm Tanımı

İnsanlar geçmişten bugüne dek doğal alanlara seyahat etmişlerdir. Doğaya dayalı turizm ise yüzlerce yıldır seyahatin temeli olmuştur. Bu seyahatler sonucunda ekoturizm, bazı tanımlamalar ile anlatılmaya çalışılmıştır. Ekoturizmin ilk resmi tanımı literatürde Ceballos-Lascuráin (1987) tarafından yapıldığı bilinmektedir. Ceballos-Lascuráin (1987) ekoturizmi, “Manzaranın, yabancı bitkilerin ve hayvanların yanı sıra bu alanlarda bulunan mevcut kültürel tezahürlerin (hem geçmişte hem de mevcut olan) incelenmesi, hayranlığı ve tadını çıkarmak amacıyla görece bozulmamış veya kirlenmemiş doğal alanlara seyahat etmek” olarak tanımlamıştır (Blamey R. K., 2001, s. 5-22). Daha sonra Hetzer ekoturizmi daha iyi açıklayabilmek adına turistler ile etkileşimde buldukları ortamlar ve kültürler arasındaki karmaşık ilişkiyi açıklamak için bir çalışmada ekoturizme dört farklı dayanak belirlemiştir. Bunlar: (1) çevresel etkiyi en aza indirmek; (2) ev sahibi kültürlerine en az seviyede etki ve maksimum saygı; (3) ev sahibi ülkeye maksimum ekonomik fayda ve (4) katılan

turistlere maksimum “eğlence” memnuniyeti (Fennell, 1999, s. 17). Ekoturizm, eğitim unsurlarını içeren turizm temelli bir ekonomi sektörüdür. Ekoturizm, yerel halkın kültürel mirasını, ekoturizme katılımını ve refahını dikkate alan profesyonel ve eğitilmiş bir yönetimle yürütülen bir sektör olup ayrıca kültürün, doğal kaynakların ve çevrenin korunması çerçevesinde önemli bir ekonomik faaliyet göstermektedir (Nugroho, Pramukanto, Negara, Purnomowati, & Wulandari, 2016, s. 9-18).

Ekoturizmin birçok tanımı ve türü mevcuttur. Ancak en geniş anlamıyla ekoturizm, doğal bir bölgeye seyahat ile ilgilidir; yerel halkı dahil etmek, ekonomik karı arttırmak, yerel çevreyi koruma altına almak, ziyaretçi etkisini en aza indirerek ve turist eğitimini teşvik ederek yerel çevre ve tür çeşitliliğinin korunmasına katkıda bulunmaktır (Hill & Gale, 2009, s. 3-16). Muammer Tuna (2007) ekoturizmi, doğanın yeniden keşfini, doğa ile ilişkilerin yeniden düzenlenmesini ve kurulmasını, doğa ile bozulan ilişkilerin düzeltilmesinin çalışılmasına “doğaya dönüş” hareketinin somut göstergeleri olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur (Tuna, 2007, s. 17).

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES) Ekoturizmi “yerel halkın refahını gözeterek çevreyi koruyan ve eğitim faaliyeti içeren doğal alanlara yönelik sorumlu seyahat” olarak nitelendirmektedir (TIES, 2015). Başka bir tanımda ise ekoturizm halkın refahını gözetmek koşuluyla doğal ve kültürel çevreyi koruyup sorumluluk bilinci ile gerçekleştirilen bir nevi gezidir. Ekolojik ve ekonomik verimliliği birlikte taşıyan bir üründür (Kahraman & Türkay, 2006, s. 37). Butler (1990)’a göre ekoturizm, turizmin olumlu ekonomik etkilerini azaltmayan ve turizm bölgelerine daha az olumsuz etki eden bir turizm türüdür (Butler R. W., 1990, s. 40-45). Diğer bir deyişle ekoturizm, bir bölgenin florası, faunası, jeolojisi ve ekosistemleri ile yakın çevresinde yaşayan insanlar (bakıcılar), ihtiyaçları, kültürleri ve toprakla olan ilişkileri ile ilgilenen seyahattir (Gültekin & Gültekin, 2017, s. 685-700).

Dianne Brouse, ekoturizmi ziyaretçinin farkında olduğu ve eylemlerinin hem ev sahibi kültürü hem de çevre üzerindeki etkilerini dikkate aldığı sorumlu seyahat olarak tanımlar (Brouse, 1992, s. 23). Başka bir tanımda ise ekoturizm, boş zaman, zevk ve rekreasyonel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik belirli faaliyetlerde bulunan tüm iş birliği yapan firmaların ve organizasyonların toplanmasıdır (Wearing & Neil, 2009, s. 172).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Dünya Turizm Örgütü (şimdi Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), ekoturizmi 2002'de Uluslararası Ekoturizm Yılı olarak ilan etmiş ve o sırada bir dizi uluslararası hazırlık konferansı ile Quebec'te bir Dünya Ekoturizm Zirvesi düzenlemiştir. Dünya Ekoturizm Zirvesinde yapılan ekoturizm tanımına göre ekoturizm; turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileriyle ilgili olarak sürdürülebilir turizmin ilkelerini benimseyen ayrıca doğal ve kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katkıda bulunan; planlama, geliştirme ve işletmedeki yerel ve yerli toplulukları içeren ve refahlarına katkıda bulunan; varış yerinin doğal ve kültürel mirasını ziyaretçilere yorumlayan ve küçük ölçekli gruplar için düzenlenen turlara ek olarak, bağımsız gezginlere de olanak sağlayan bir turizmdir (Buckley, 2013, s. 9-14).

Ekoturizm kavramı hakkında birçok tanım mevcuttur. Yapılan kaynak araştırması neticesinde oluşturulan genel olarak yapılan tanımlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Ekoturizm, doğal yaşam alanlarını ve arkeolojik hazineleri görmeyi ve korumayı vurgulayan çevre dostu bir seyahattir (Goeldner & Ritchie, 2002, s. 484).
- Ekoturizm; çevreyi önemseyen, karar vermede ve yönetimde yerel halkı bünyesinde barındıran bir turizmdir (Zeppel, 2006, s. 11).
- Ekoturizm çevre (koruma) ve kültür (saygı) üzerinde minimum etkiye sahip olan ve ev sahibi nüfusun ekonomik gelişimini ve ziyaretçilerin memnuniyet düzeyini en üst düzeye çıkaran turizmdir (Björk, 2007, s. 23-45).
- Ekoturizm; çevrenin kültürünü ve doğal tarihini anlamak için belirli amaçlar doğrultusunda doğal alanlara seyahat etmek, ekosistemin bütünlüğünü değiştirmemeye özen göstermek, aynı zamanda doğal kaynakların yerel halka yararlı olabilmesi için ekonomik fırsatlar üretmektedir (TIES, 2010).
- Dünya Koruma Birliği (IUCN), 1996 yılında ekoturizm terimini, “çevreye olan sorumlu bir seyahat ve doğal yerleri ziyaret etmek, doğayı (hem antik hem de çağdaş olan ilgili kültürel özellikleri) deneyimlemek

ve özelliğini korumak, en az ziyaretçiye sahip olarak yerel halkın yararlı olarak aktif sosyoekonomik katılımını sağlamak” olarak tanımlamıştır (Tesfaye, 2017, s. 24-29).

- Ekoturizm, çevreyi sorumlu seyahat olarak tanımlayan, korumayı teşvik eden, düşük ziyaretçi etkisine sahip, doğayı korumaya yarayan, doğanın ve mevcut kültürel mekanların tadını çıkararak ve nispeten bozulmamış doğal alanlara seyahattir (Scheyvens, 1999, s. 245-249).
- Yalnızca doğaya dayalı, sürdürülebilir şekilde yönetilen, korumayı destekleyen ve çevre eğitimi alan turizmdir (Buckley, 1994, s. 661-669).
- Ekoturizm, bir bölgenin doğal tarihinden yararlanarak kendi kültürleri de dahil olmak, nispeten gelişmemiş alanlara ziyareti kapsayan, yaban hayatı izleme ve doğal kaynakların tüketimli olmayan bir şekilde kullanılmasını uygulayan ve ziyaret edilen bölgenin korunmasına ve yerel halkın ekonomik refahına doğrudan fayda sağlayan bir turizm çeşididir (Ziffer, 1989, s. 113-114).
- “Ekoturizm yerel topluluklar için fon sağlayabilmek için korunan alanlara fon sağlanıp iş olanakları yaratarak çevre eğitimi sunmaya katkıda bulunan bir doğa turizmidir” (Boo, 1991, s. 4-8).
- Yerel çevreyi ve kültürleri yorumlayan, turistleri daha iyi anlayan, çevreyi teşvik eden ve yerel halkın refahına katkıda bulunan doğal alanlara ekolojik olarak yapılan turizmdir (Richardson, 1993, s. 22).
- Ev sahibi toplulukların bütünlüğüne saygı gösterirken ekosistemin korunmasına katkıda bulunan ve mümkünse, faaliyetlerin ekosistemde mevcut olan kaynak tabanlı kullanımlarla tamamlayıcı veya en azından uyumlu olmasını sağlayan sorumlu bir doğa yolculuğu deneyimi (Boyd & Butler, 1996, s. 380-403).
- Ekoturizm doğal alanları deneyimlemeye odaklanan ekolojik olarak sürdürülebilir ve çevre ile kültür anlayışı uyumunu sağlayan bir turizmdir (Dowling, 2007, s. 9-11).

Ekoturizm hakkında yapılan tanımlar neticesinde genel olarak ekoturizmin üç temel özelliği ortaya çıkmaktadır. Bunlar (Orams, 2001, s. 23-27):

1. Doğal çevre, turistler için en önemli cazibe merkezidir.
2. Turist bu çekimin temeli olup, doğal çevreye veya doğal çevre özelliğine ilişkin bir eğitimsel özellik içerir
3. Bu doğal çevrenin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına yönelik yönetim içermesi.

Dolayısıyla, ekoturizm doğaya dayalı turizmin bir alt kümesi olarak görülmektedir. Ekoturizm kavramının bu şekilde yorumlanmasının uygulanmasındaki zorluklardan biri de sürdürülebilir kullanım uygulanmasının değerlendirilmesidir. Pek çok turist bu temel üç özelliği karşılayabilir ancak faaliyetlerini korumaya yönelik ve sürdürülebilir olma yönünde olan iyi niyetlerine rağmen, faaliyetlerinin sonucu cazibe merkezi için zararlı olabilir. Bu ekoturizmi tanımlamada problemin özüdür. Sonuç olarak ekoturizm her zaman doğal çevreye faydalı olmayabilir. Önemli olan ekoturizmin ve sürdürülebilirliğin eş zamanlı şekilde yönetilmesi ve uygulanmasıdır.

1.4.2. Ekoturizm Kavramının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Doğal alanlar, yüzyıllar boyunca turizm destinasyonları olmuştur. Başlangıçta “romantik” olarak kabul edilse de daha sonra “ekolojik” olarak kabul edilen doğal alanlara yapılan seyahatleri içinde barındırmaktadır (Dowling, 2007, s. 9-15). Yirminci yüzyılın ortalarına kadar, bir yandan kitle turizminin büyümesi, diğer yandan çevre bilincinin doğmasıyla ekoturizm daha baskın bir rol almaya başlamıştır. Ekoturizm genellikle sürdürülebilir doğaya ve kültür temelli bir turizme alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca ekoturizm kavramı, kitle turizminin olumsuz etkilerine cevap olarak geliştirilmiştir (Haas, 2003, s. 147-166). Ekoturizm terimi, 1980'lerde, dünyanın sürdürülebilir yerel ve küresel ekolojik uygulamalara kabul edilmesinin ve buna tepki göstermenin doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Perera R. T., 2011, s. 26). Kitle turizminin pozitifleri ve negatifleri arasında bir denge kurmaya cevap bulmak adına ekoturizm modeli geliştirilmiştir (Perera P. K., 2011, s. 29).

1970'lerde ekolojistler tarafından tartışılan, 1980'lerde turizm araştırmacıları tarafından kabul edilen ve 1990'larda turizm endüstrisinin en hızlı büyüyen bölümü olarak kabul edilen 1960'larda ortaya çıkarılan ekoturizm konsepti teorik olarak sağlam ancak uygulanması zor kabul edilmiştir (Björk, 2007, s. 23-45).

Ekoturizm kavramının tarihsel bağlamda Cebellos Lascurain tarafından 1983 yılında ortaya konulduğu ve 1978’li yıllardan önce literatürde yer aldığı öne sürülmüştür. Kanada Hükümetinin 1970’li yılların ortalarında başlattığı ekotur programlarında bu kavrama rastlanmıştır. Ekoturizm kavramını ilk gündeme getirenin Hetzer (1965) olduğu varsayılmaktadır. Hetzer (1965), turizme yönelik önerilerinde alternatif ve sorunlu turizm için “çevresel korumanın belirtilen dört önemli unsurunu en iyi ekolojik turizm temsil etmektedir.” yönündeki açıklamasıyla ilk defa ekoturizm kavramını kullanmıştır (Demir & Çevirgen, 2006, s. 50).

Ekoturizmin kavramının ortaya çıkması, gelişme alanı bulması ve rolü ile ilgili çeşitli kaynaklar için nedenler bulunmaktadır. Bunlar (Erdoğan, 2003, s. 113);

- Koruma alanları ve yerel halk için sermaye artışı, koruma alanlarının bütçe sıkıntıları, bu alanlara giriş ücretinin olmaması veya ücretin çok az olması.
- Yerel halk için iş imkanlarının yaratılması.
- Ekoturistler için çevrenin, çevresel eğitimin ve bozulmaların farkındalığının artması davranış ve kullanım şeklini değiştirir. Bu sebeple koruma çevreye sahip çıkma bilincini arttırır.
- Ekoturizm tahrip edilmiş ve bozulmuş çevrenin yenilenmesi için teşvik edici ve öncü rol oynar.

Çevre duyarlılığı ve sürdürülebilir turizm anlayışı gibi faktörler ekoturizmin çıkış sebebi olarak görülmektedir. Kitlesele turizm anlayışına karşılık ekoturizmi savunanlara göre kitlesele turizmin olumsuz etkilerine karşılık doğanın sürdürülebilirliği için alternatif bir çözümdür (Erdoğan, 2003, s. 114).

1.4.3. Ekoturizm Önemi ve Yararları

Ekoturizm, turizmin yarattığı doğal, çevresel ve sosyokültürel olumsuzluklar en aza indirme çabasıdır (Kızanıklı, 2019, s. 130). Ekoturizm bunu yaparken doğal, tarihi ve ekolojik dengeyi korumak için görsel kalitenin bozulması, su, hava, toprak kirlenmesine bağlı olarak ortaya çıkan hastalıkların sağlığı tehdit etmesinin önünde engel oluşturmaktadır (Tuna, 2007, s. 29).

Ekoturizm; korumayı, toplulukları ve sürdürülebilir seyahati bir araya getirmektir (Ghorbani, Raufirad, Rafiaan, & Azadi, 2015, s. 290-297). Türker ve Çetinkaya'ya (2009) göre ekoturizmin iki önemli rolü bulunmaktadır. Bunların birincisi ekoturizmin bölgeye ve yerel ekonomiye olan ekonomik katkısıdır. İkincisi ise hassas ekosistemlerin korunmasını sağlamaktır. Özellikle endüstriyel ya da finansal üretimin zayıf olduğu gelişmekte olan ülke ekonomileri için yaşamsal bir rol oynadığı gibi ayrıca amacına uygun olarak gerçekleştirildiği takdirde hassas ekosistemlerin korunması, ekoturizm bölgeleri içerisinde ve çerçevesinde yaşayan nüfusun sosyoekonomik gelişmesi için önemli bir araçtır (Türker & Çetinkaya, 2009, s. 7).

Ekoturizmin ekonomik yararları, doğrudan ve dolaylı yararlar şeklinde ikiye ayrılarak incelenebilmektedir. Doğrudan etkiler, turistlerin faaliyetleri için yaptıkları harcamalardan elde edilen doğrudan gelirdir. Örneğin; bir restoranın elde ettiği gelirin bir kısmı kendisine hammadde sağlayan, ya da ürünleri hazırladığı araç-gereci üreten diğer sektörlerle dağıtılmaktadır. Bu da ülke ekonomisinde dolaylı bir ekonomik etki yaratmaktadır (Belber, 2018, s. 11).

Dolaylı ekonomik faydanın ise yine o bölgede kalması, ekoturizm açısından çok önemlidir. Eğer bir restoran, turiste sunacağı ürün için kullanacağı ham maddeyi, bölge dışından alıyorsa, ekonominin dışarıya sızması söz konusu olmaktadır. Dışarıya sızma oranı arttıkça, ekoturizmin bölgede yarattığı doğrudan ekonomik etkinin, bölgedeki koruma ve sürdürülebilirlik etkinlikleri için oluşturacak fonlara gitme olasılığı da azalmaktadır. Bu sebeple ekoturizmin, ekoturizm bölgesindeki ekonomik katkısı, yerel girişimcilerin başarısına bağlıdır. Ekoturizmde gıda maddeleri, araç kiralama, taksiler, rehberler, rekreasyon hizmetleri ve el sanatı hediyelik eşyalar, yerel girişimcilerce karşılandığı sürece bölgeye önemli ekonomik katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla ekoturizm merkezinde, ne kadar çok küçük ölçekli turizm girişimcisi oldursa, yerel halkın turizm faaliyetlerinden faydalanma oranı da o oranda artmaktadır. Ayrıca ekoturizm, çevre korumaya, ulusal parklar ya da koruma alanları olarak tahsis edilen bölgelere giriş ücretleri konulması yoluyla da doğrudan bir ticari değer katmaktadır (Belber, 2018, s. 11-12).

Ekoturizmin önemini şöyle özetleyebiliriz (Goeldner & Ritchie, 2002, s. 476).

- Yerel halk için iş ve gelir sağlar.
- Gelecekte daha fazla ekoturist çekmek için korunan veya doğal alanları satın almak ve geliştirmek için fon yaratır.
- Ziyaretçilere çevre eğitimi sağlar.
- Miras ve çevre koruma ve geliştirmeyi teşvik eder (yeni veya genişletilmiş ulusal ve eyalet parkları, orman koruma alanları, biyosfer rezervleri, rekreasyon alanları, plajlar, deniz ve su altı parkurları ve ilgi çekici yerler oluşturulması).

1.4.3.1. Ekoturizmin Avantajları

Doğru bir şekilde planlanan ve kontrol edilebilen ekoturizm ile çevresel değerlerin sürdürülmesine ve geliştirilmesine farklı yollarla etki sağlanabilir. Ekoturizm ile oluşturabilecek avantajları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Şengöz, 2018, s. 32) (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2012).

- Yerel halk için ekonomik yarar sağlar, yaşam kalitesini yükseltir.
- Endüstriyel uygulamaların geliştirilemeyeceği orman köyleri gibi bölgelerde ekonomik canlılık ve istihdam sağlayan bir sektördür. Bunun sayesinde bu bölgelerde yaşanan göçlere engel olabilecek hatta ters göç yaşanmasına olanak sağlayacaktır.
- Ekoturizm konseptinde yerel halk kendilerini ve bölgelerini etkileyen kararları almada rol oynar.
- Ekoturizm kültürel ve doğa mirasının korunmasını ve dünya biyoçeşitliliğinin sürdürülmesine olanak sağlar.
- Ekoturizm faaliyetleri, bulunduğu yörelere ekonomik ve turistik açıdan itibar kazandırmaktadır.
- Yerli halkla ilişkiyi ve daha önce tecrübe edilmemiş değişik faaliyetleri sağladığından dolayı turistler için daha hoş deneyimler sağlar.
- Turizmin ekonomi, çevre ve sosyal yaşam alanında olumsuz etkilerini en aza indirger.

- Küçük ziyaretçi gruplarına çoğu işletmelerin hizmette bulunmasına olanak sağlayarak küçük ölçekli işletmelere istihdam artışı sağlamaktadır.
- Ekoturizm kültürel açıdan duyarlı olup ziyaretçi ve ev sahibi halk arasında saygıyı sağlar, yerel gurur ve güven oluşturur.
- Ekoturizmin bir diğer avantajı da yüksek maliyetli yatırımlar gerektirmemesi böylece gelişmekte olan ülkelerde hızla benimsenen bir sektör olmasıdır.

1.4.3.2. Ekoturizmin Dezavantajları

Doğa ile ilgili her türlü turizm, eğer doğanın korunmasına dair önlemler alınmaz ise doğaya zararlıdır. Ekoturizm en temel etkileri; ekolojinin bozulmasını ve doğal kaynakların tahrip edilmesini içerir. Bunları inceleyecek olursak (Kandır, 2017, s. 5-11);

1. **Çevresel değişim ve gelişim;** Ekoturizm bölgelerinde altyapı, imar ve inşaat yolu ile çevrenin kalıcı bir şekilde yeniden yapılandırılması (örn., bungalov, otel, golf sahaları, kabin vb. için ormanların araziye dönüştürülmesi), Enerji hatları çekilmesi, ekoturizm amacı ile yapılan bine ve yapıların görsel doğal güzelliği bozması, estetik kirlilik, yollar ve yapılarla görsel baskılar oluşması, doğallığın kaybı, arkeolojik alanların zarar görmesi ve nüfus dinamiklerindeki değişimler şekillenmektedir.
2. **Yoğun ekoturist baskısı:** Doğada kamp alanı yapmak, kalabalık, taşıma kapasitesinin üzerine çıkılması, zeminin aşırı yıpranması, bol miktarda yakacak malzemesinin toplanması, çiçek bitkilerinin toplanması, alana yabancı ot ve mantar getirilmesi sonucunda doğal yerleşim tahrip olmakta, yabancı hayatı zarar görmekte, çevresel stres faktörleri sebebiyle yabancı hayvanı göçü ve davranış bozuklukları şekillenmekte ve ormanlar yok olmaktadır.
3. **Ekoturizme yönelik patika ve yollar oluşturmak;** Patikaların genişlemesi, patikaların artması, patikaların çamurlanması, patikalarda tekerlek izlerinin oluşması, ulaşımın (motorlu araçlar, yayalar vb.)

kolaylaşması ile birlikte, ziyaretçi trafiğinin artmasına yol açmakta, görüntü ve gürültü kirliliği oluşturmakta, bitki örtüsünün kaybı, toprak sıkışması ve erozyonu, kök ve toprakların üstlerinin açılarak dış etmenlere maruz kalmasının yanında yaban hayatına rahatsızlık vermekte ve hava kirliliği de oluşmaktadır. Bu durum doğal hayata zarar vermekte, akarsu yolları değişebilmekte ve hayvanlar âleminin yaşam alanlarında bulunan geçiş yolları üzerine yapılmış yollar geçiş zorluğu oluşturmaktadır.

4. **Anti sosyal aktiviteler, gürültü;** Ziyaretçilerin varlığı ve zamanla ziyaretçi sayılarının artması yaban hayatının günlük faaliyetleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. İnsanın doğaya ilgisinin artması ile beraber, yabani hayvanlarının hazır yiyecek olarak çöple beslenmeye alışmasına sebep olmakta, yabani hayvanlar turistlerden yiyecek ummakta ve yaşamlarını sürdürmek için lazım olan yeteneklerini ve içgüdülerini kaybetmektedirler. Ayrıca bu durum sonucunda kötü beslenme ve sağlık tehdidi oluşturmaktadır.
5. **Vandalizm;** İnsan gücü ile doğanın yıkımı, yok edilmesi anlamına gelen Vandalizm farkında olarak ya da olmayarak gerçekleşebilir. Kültürel ve doğal değerlerin kaybolma söz konusu olabilir. Özellikle sevdalılarının izini kazımak amacı ile ağaç yüzeylerine kalpler çizen, isimler yazan insanlar bu hareketleri sonucunda ağaca ne kadar büyük zarar verdiklerinin farkında değildirler. Nasıl bir insanın derisinde bulunan bir çizikten ne çok bakteri vücuda nüfus ediyorsa benzer bir şekilde ağacın gövdesine yapılan çizikten de ağacın bünyesine mantar ve bakteriler nüfus eder. Ağaç o çizici iyileştirmek için çabalar. Dış kabuktaki yaralar kapansa bile içten içe ağacı kemiren mantarlar ve bakteriler, gün gelir sağlam görünen bir ağacın bir anda devrilmesine sebep olurlar.

1.4.4. Ekoturizm İlkeleri

İlkeler ekoturizmin amaçlarıyla doğasıyla bağlantılı kurallar bütünüdür. Bir alandaki ilkelerin sürekli öne sürülmesi bir mükemmellik değil istenmeyen türden ilkelerin önde gelmesinden kaynaklanır. Ekoturizmin amaçları doğrultusunda seyahat

edenlere ekoturizmin tanımı, sonuçları ve ayırt edici doğası hakkında çeşitli ilkeler sunulur ((Erdoğan, 2003, s. 115) (Björk, 2007, s. 23-45):

- Çevreye yönelik istenmeyen türden olumsuzlukları azaltmak.
- Yerel halk ve seyahatçiler arasında ekosistemlerin anlaşılmasını, sisteme değer verilmesini ve farkına varılmasını teşvik eder. kıymet verilmesini ve farkına varılmasını teşvik eder.
- Yerel halkın gelenek, görenek ve adetlerini korumak, kültürü korumak ve bunlara saygı göstererek sahip çıkmak.
- Yerel halk ve seyahatçiler arasında etkileşim ve uzlaşmayı teşvik etmek.
- Çevresel, kültürel ve sosyal farkındalık ile saygı geliştirir.
- Hem ev sahipleri hem de ziyaretçiler açısından olumlu deneyimler yaşanmasını sağlar.
- Koruma için finansal fayda sağlamaktadır.
- Yerel halk için finansal faydalar, yetkilendirmeler ve yeni yaşantılar sağlar.
- Ev sahibi konumundaki ülkenin sosyal, politik ve çevresel atmosferine duyarlılığı artırır.
- Uluslararası insan haklarını ve iş sözleşmelerini destekler.

Ayrıca, onu daha geniş kapsamlı sürdürülebilir turizm konseptinden ayıran ilkeleri benimsemiştir (Björk, 2007, s. 23-45):

- Doğal ve kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katkıda bulunur.
- Yerel ve yerli toplulukları planlamalarına, geliştirmelerine ve operasyonlarına dahil ederek refahlarına katkıda bulunur.
- Varış yerinin doğal ve kültürel mirasını ziyaretçiye yorumlar.
- Küçük ölçekli gruplar için düzenlenen turlara ek olarak, bağımsız gezginlere de ziyaret imkanı sunar.

1.4.5. Ekoturizm Amaçları

Ekoturizm, destinasyon alanlarındaki ekolojik yapı ile beraber düşünülmesi gereken bir turizm çeşidi olduğundan, tüm turizm türlerinde bunların dengesini bozabilecek müdahalelerden kaçınılması ana amaçtır. Ekoturizm, kitle turizmine

karşılık olarak turist sayısını en aza indirmek ve turizmi tüm yıl içine yaymak, doğal ve kültürel çevreye yapılan baskıyı en aza indirmek, tahribatı düzeltmek yerine, önlemeye yönelik planlar üretmek ve uzun vadede ekonomik çıkarları göz önünde bulundurmamak öncelik plandadır. Bireysel veya küçük gruplar halinde insanların doğal ve kültürel çevreyi ve yerel halkın yaşam alanını yerinde yaşayarak öğrenmesi amacıyla el değmemiş doğal alanları ziyaret etmelerinin sağlanması ekoturizm turları ile birlikte gerçekleştirilebilir. Böylece kontrol altında olan turlar sayesinde hem çevresel bozulmayı önlerken hem de yerel halkın ekonomik kazancının sağlanması gerçekleştirilebilmektedir (Odabaş, 2013).

Türkiye gerek ormanları, kıyıları, dağları, yaylaları, akarsuları, gölleri gibi doğal değerleri gerek flora (Bitkiler) ve faunası (Hayvanlar) ve gerekse kanyonları ve mağaraları gibi ilgi çekici jeolojik oluşumları açısından diğer ülkeler ile kıyaslanamayacak bir düzeyde zenginliğe sahip olup ve bu zengin değerler ülkemizi gündemde var olan ekoturizm için oldukça ilgi çeken bir ülke konumuna getirmektedir (Çelik, 2015, s. 6). Bu doğrultuda Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği ekoturizm için belirli amaçlar belirlemiştir. Bunlar (Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, 2007);

1. Türkiye coğrafyasında ekolojik tahribata yönelik turizm ve doğal çevre ilişkileri üzerine çalışmalar, incelemeler, araştırmalar ve saptamalar yapmak.
2. Türkiye’de sürdürülebilir turizm kavramının tanımıyla açıklamasını yaparak yerel yöneticileri, turizm uzmanlarını kamuoyunu, yöneticileri ve yerel halkı ekoturizm ile ilgili bilinçlendirmek ve turizmin çevreye verdiği potansiyel zararlar konusunda eğitim vermek.
3. Turizmin doğaya verdiği zararları, kültürel ve mimari yapılara verdiği zararlar konusunda farkındalık yaratarak yöre halkının turizmi geliştirmeye çalışırken geleneksel dokuları korumaları için yapmaları gerekenler konusunda bilgilendirmek.
4. Türkiye’deki doğal koruma alanlarını turizm profesyonellerine ve Türkiye’ye gelen turistlere tanıtmak.

5. Ekoturizmin gelişmesi için, turizm türleri, yeni ürünler ve tur programları geliştirilmesine yardımcı bulunmak.
6. Doğa turlarına kurallar ve standartlar getirilmesi için çalışmalar yapmak: Doğa turları yapan acentalarla ortak çalışmalar yaparak sorunları tespit etmek, bu konularda öneriler geliştirip, yetkili mercilere götürmek, doğa ve dağ rehberliği için kriterler geliştirmek, eğitim programları ve sertifikasyon konması için çalışmak.
7. Yerel yönetimlerle iş birliği yaparak bölge halkları arasında ekoturizm bilincini geliştirmek; halkın turizme aktif katılımını ve turizmden daha fazla pay almasını sağlayacak ev pansiyonculuğu, tarım temalı turlar benzeri projeler geliştirmek; yöre halkının kendi ürünlerini pazarlayarak, turizmden daha fazla gelir elde etmesine yönelik projeler geliştirmek.
8. Yeni projeler geliştirerek Eko-köyler ve eko-konaklama tesisleri kurulmasını sağlayıp bununla ilgilenen sektörlerle paylaşmak.
9. Tur operatörlerinin ve seyahat acentalarının faaliyetlerini, çevreyle barışık ve sürdürülebilir turizm perspektifiyle değerlendirmek, ekolojik tur faaliyetlerini desteklemek ve tanıtmak; bu amaçla her yıl acentaları ve konaklama tesislerini izleyerek, çevreci davranışları ödül ve benzeri mekanizmalarla desteklemek.
10. Turizm sektöründe yer alan tüm tarafların, sadece turistik faaliyetlerinde değil, kendi şirket bünyelerinde de çevreci ve doğa dostu davranış ve tüketim alışkanlıklarını geliştirmeleri için yönlendirici ve özendirici olmak, yol ve yöntem göstermek, bu tür davranışları ödüllendirmek.
11. Ekoturizm ve sürdürülebilir turizm konusunda ulusal ve uluslararası diğer örgütlerle iş birliği yapmak, özellikle bu alanda daha fazla tecrübeye sahip yabancı sivil toplum kuruluşlarının birikimlerini paylaşmak, ülkemizdeki olanakları onlara tanıtmak.

1.4.6. Ekoturizmin Özellikleri

Ekoturizm seyahat etmeyi ve eğitimi içerir. Ekoturizm katılımcıları doğal ortamlara seyahat eder ve yerel kültürü tecrübe eder. Çevre dostu ulaşım da ekoturizm beklentisidir. Katılımcıların, çevrelerinin kültürüne ve doğal unsurlarına saygı duyarak

çevre üzerindeki etkilerini en aza indirmeleri beklenir. Deneyim sırasında kazanılan eğitimin paylaşılması ve koruma gibi konularda farkındalık başkalarına aktarılmalıdır.

Ekoturizmin temel özelliklerinden bazıları (Thetall, 2010);

Etkiyi en aza indirir: Ekoturizm hem çevreye hem de yerel halkın kültürüne yönelik düşük etki davranışına odaklanır. Ekoturizm faaliyetleri, çevre veya bölge kültürü üzerinde en az bir bozulma olmamalıdır.

Karar vermede yerel katılım: Yerel topluluklara danışılır ve herhangi bir proje ve geliştirme planına ilişkin kararlara katılırlar.

Çevre bilinci: Ekoturizm hem ziyaretçinin hem de yerel topluluğun, katılımcılara tercih edilen çevre dostu değerleri aşlamak için olumlu çevresel faaliyetlerde aydınlandığı bir eğitim anlayışına sahiptir. Bu aynı zamanda katılımcıların genel çevre bilincini de artırır.

Koruma çabaları için doğrudan finansman sağlar: Ekoturizm, doğal ekolojinin korunmasına yönelik faaliyetler için fon kaynağıdır.

Ekoturizm, sürdürülebilir turizm ile birlikte eş anlama sahip olmakla birlikte, gelecek zamanda turizm endüstrisinin sürdürülebilirliği için önemli bir unsur oluşturmaktadır. Bu unsura oluşturmak açısından ekoturizmin aşağıda bulunan temel özellikleri taşınmalıdır (Manning & Dougherty, 1995, s. 29-42).

1. Ev sahibi toplulukların bütünlüğüne saygı gösterirken ekosistemin korunmasına katkıda bulunmak;
2. Doğal çevrenin sağladığı sınırlara ve fırsatlara saygı duymak ve bunları olumsuz yönde etkilememek;
3. Ev sahibi toplulukların ihtiyaç ve isteklerine karşı duyarlı olmak;
4. Doğal çevrelerin ve diğer kültürlerin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmak;
5. Ev sahibi uluslara, bölgelere ve topluluklara uzun vadeli faydalar sağlamak.

Belirtilen açıklamalar ve tanımlamalar doğrultusunda ekoturizmin genel özellikleri aşağıdaki şekilde belirtilebilir (Demir & Çevirgen, 2006, s. 56):

Turist Tipi: Kültürel çevreye ve doğal alanlara seyahati seven, yerel kültürleri ve bölgeleri öğrenme ve değerini anlama isteğinde olan kişilerden oluşur.

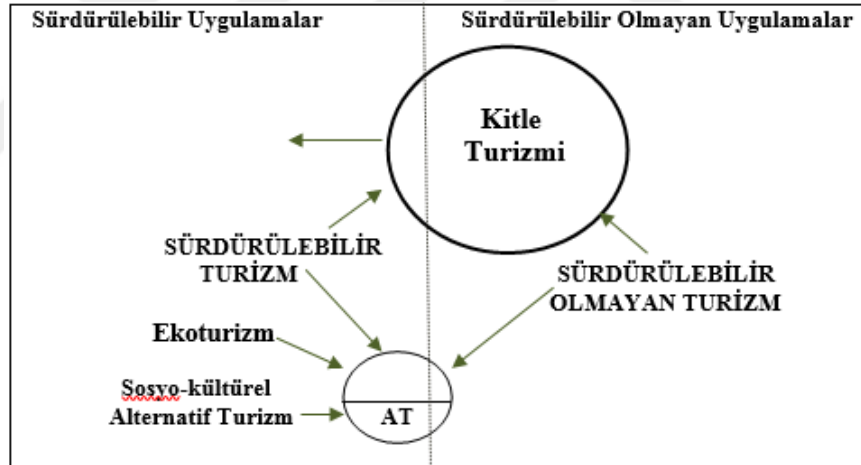
Yer: Genellikle doğal, bazen koruma alanları veya kültürel çekicilikleri kapsar.

Faaliyetler: çevreye en düşük etki ile kaynakların kullanılması ve çevresel eğitimin desteklenmesine dayanır.

Olanaklar: Çevre dostu teknolojilerinin ve yerel kaynakların kullanımını gerektirir.

Gelişme yaklaşımı: Ekonomik gelişme ile koruma amaçlarının birleştirilmesine dayanır.

Gelişme süreçleri: Toplum ve çevre üzerinde en az seviyede olumsuz etkiler oluşturmalı ve tüm yerel halkı aktif olarak kapsamalıdır. Yerel topluluğa ekonomik faydalar sağlamalıdır.

Şekil 0-1.1. Sürdürülebilirlik, Kitle Turizmi, Alternatif Turizm (AT) ve Ekoturizm Arasındaki Algılanan İlişki (Erdoğan, 2014)

1.4.7. Ekoturizmin Sürdürülebilir ve Alternatif Turizm ile ilişkisi

“Turizm; çevrenin ve ekonomik kazancın daha uzun periyotlara yayılacak biçimde kullanımı olarak tanımlanırsa, o zaman bilinen turizm çeşitlerinin iki kategori altında toplanması gerektirmektedir. Bu bağlamda Weaver (1999) turizmi; “Sürdürülebilir Turizm” ve “Sürdürülebilir Olmayan Turizm” olarak gruplandırmıştır (Şekil 1). Özellikle 1992’deki Rio Zirvesinin sunduğu kavramsal çerçeveden hareket edildiğinde her turizm çeşidi sürdürülebilir veya sürdürülebilir olmayan olarak ayır

edilebilir. Ancak ikisi arasında kesin ayırıcı bir çizgi koymak da yanlış olur. Weaver'a (1999) göre kitle turizmiyle sürdürülebilirlik arasında doğasından kaynaklanan hiçbir uyumsuzluk yoktur. Alternatif turizm etkinliğin yönelimine göre "Doğa Temelli Alternatif Turizm" veya otantik kültürel kaynaklara yönelen "Sosyo-Kültürel Alternatif Turizm" olarak ayrılabilir. Doğa temelli alternatif turizm "ekoturizm" olarak adlandırılabilir (Erdoğan, 2014, s. 143-185)."

Ekoturizm, doğa turizmi, yeşil turizm, düşük turizm, macera turizmi, alternatif turizm, çevre koruma, simbiyotik gelişim, sorumlu turizm, yumuşak turizm, uygun turizm, kaliteli turizm, yeni turizm, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm gibi kavramlar ile de benzer yönleri vardır. Bütün terimler arasında özellikle ekoturizm ve sürdürülebilirlik en sık kullanılanlardır. Her ikisinin de özelliği, doğal çevrenin kalitesini ve çekiciliğini sürdürmektir. Ekoturizm kavramı, gezginlerin ziyaret ettikleri tüm doğal alanlara zarar vermemek ve gerçekten korumak için temel yükümlülüğü taşımaktadır. Ekoturizm içsel anlamda yüksek değer yüküdür; yani, bireysel olarak gezen turistlerin davranışları ve etkileri için sorumluluk almalıdır. Buna karşılık, sürdürülebilir turizm terimi ise, fiziksel ortamı korumak için gerekli koşulların gelecek nesiller için "korunmuş bir durumda" olmasını sağlamak ve daha işlevsel bir toplumsal yükümlülük getirmektir (Goeldner & Ritchie, 2002, s. 474).

Belber'e göre, sürdürülebilir turizm; turizm kaynaklarının tüketilmeden, kirletilmeden ve tahrip edilmeden gelecek nesillerin de kullanabilmesini sağlayacak şekilde kullanımının düzenlenmesidir. Ekoturizm ise; bir sürdürülebilir turizm biçimi olarak lanse edilerek, yerel halkın refahını arttıran, çoğunlukla bozulmamış doğal alanlara yapılan sorumlu seyahatlere dayanan ve sürdürülebilirlik ilkesini de içeren bir turizm türüdür. Dolayısıyla ekoturizm, çevresel, toplumsal ve ekonomik ilişkiler içinde olumlu bir toplam dengeye dayanan, sürdürülebilir turizm olarak ifade edilmektedir (Belber, 2018, s. 39-40).

Ekoturizm yoğun kontrolün olduğu uzun dönemli sürdürülebilir planlamanın araçlarından biridir. Kitle turizminde aşırı yabancı yatırım ve mülkiyetin sermaye kontrolü ve ne tür bir gelişmeyi tercih ettiklerinin kararını ev sahibi ülkeye bırakmak için çaba harcar. Kitle turizminde daima ithal mal ve hizmetlerden dolayı ekonomik

sızıntı tehdidi ve yerel ekonomi içinde çoğaltan etkisinin azalma durumu vardır. Ekoturizm ise yerel ekonomiye fayda sağlamayı ve gelirlerin bir bölümünü ekosistemin bütünlüğünün korunması için kullanılması gereğini vurgular. Eko sadece ekolojik koruma değildir. Aynı zamanda eşit olarak dağıtılması umulan faydaları ifade eder (Demir & Çevirgen, 2006, s. 60).

1.4.8. Ekoturizm ve Çevre Etkileşimi

Her yıl gezegenin doğal kaynaklarının daha fazlası insan nüfusu tarafından tüketilmekte veya kirlenmektedir. İnsanlar içilebilir suya, nefes alabilen havaya ve kullanılabilir biyolojik çeşitliliğe ihtiyaç duymaktadır. Doğal ekosistemler, bunların her biri için dünyanın birincil rezervuarlarıdır. Dünyadaki ekosistemler insan faaliyetleri tarafından çeşitli derecelerde değiştirilmektedir. El değmemiş vahşi doğada ve diğer az değişiklik yapılmış ortamlarda alanlar sürekli olarak azalmaktadır. Sürdürülebilirlik aslında insanın hayatta kalmasının en kritik bileşenidir, bu nedenle dünyanın çeşitli ekosistemlerinin temsil edici alanlarını makul derecede sağlam ve işlevsel bir durumda tutmakta yarar vardır.

Doğayla bütünleşmiş, doğaya dayalı bir turizm ürünü olarak ifade edilen “ekoturizm etkinliklerinin” hızlı bir biçimde gelişmesinin sebebi olarak bilinen nedenler kalabalık şehirlerde, bazı çevre sorunlarıyla birlikte yaşamını devam ettirmek durumunda olan ve özellikle hizmet sektöründe çalışan insanların, çalıştığı ya da yaşadığı mekanlarda kalite olarak değişime gereksinim duymaları ve bu gereksinimlerini de, farklı turizm arayışlarına yönlendirmeleridir (Korkmaz & Tolunay, 2002, s. 429-443).

Ekoturizm, korumacı özelliği olan ve çevresel zararları en aza indirmenin en iyi yolunu bulan ve doğal çevre üzerine dayalı bir turizmi ifade etmektedir. Yerel flora ve faunanın korunması bakımından yardımcı olacağı ve yerel halk üzerine sağlayacağı ekonomik teşvikler ile birlikte buldukları çevreyi korumalarını sağlayacağı öne sürülmektedir. Ekoturizm, ziyaretçilerine yönelik faaliyet türlerinin yaban hayatı koruma ve doğal kaynakların aşırı tüketilmesine engel olarak kullanılması, istihdam ve ekonomik yardımlarla ekoturizm bölgesinin korunmasına doğrudan yarar sağlanması şeklinde ziyaret edilen bölgeye katkı sağlamaktadır (Demirtaş, 2011, s.

195). Ekoturizm faaliyet türlerinin birçoğu ulusal parklarda, ormanlık alanlarda ve halka açık mesire alanlarında cereyan etmektedir. Bu parklar ve destinasyonlarda ekoturizmin doğru bir şekilde ve yeterli kaynaklarla birlikte yönetilmesi çok önemli bir unsurdur. Aksi halde süreç içinde var olan ekoturizmin aşırı kullanımı, çevresel tahribata ve potansiyel yararların gittikçe azalmasına sebebiyet verecektir (Yücel, 2002, s. 4).

1.5. Ekoturizm Etkileri

Ekoturizm dünyada en hızlı gelişen ve büyümekte olan ayrıca yeni yerler keşfetmeye ve tecrübeler edinmeye yarayan bir sektördür. Ancak bireysel veya grup halinde yapılan plansız geziler bölgede bulunan doğal kaynaklara zarar verebilmektedir. Ekoturizm, kitle turizmine alternatif olarak ortaya çıkmış olsa da iyi bir plan ve iyi bir kalkınma projesi ile bölgenin kontrollü şekilde korunması sağlanmalıdır.

1.5.1. Ekoturizmin Çevresel Etkileri

Doğa ile ilgili her turizm çeşidi bile, eğer doğanın korunması ile ilgili gerekli önlemler alınmaz ise doğaya zararlı olacaktır. Ancak kitle turizmi ile karşılaştırıldığında bozulmanın boyutları çok fazla olmasa bile belirgin sorunlar vardır. Ekoturizmin de çok ciddi olumsuz çevresel etkileri bulunmaktadır (Erdoğan, 2003, s. 155).

Tablo 1.1. Ekoturizmin başlıca olumsuz etkileri ve sonuçları

Faktörler	Etkiler ve Sonuçlar
Aşırı Kalabalık	Çevresel stres ve yaban hayatında davranış bozukluğu: Taşıma kapasitesi aşılması, stres, yer değiştirme.
Aşırı yapılaşma	Mimari açıdan kent benzeri gelişim ve görsel kirlilik: Estetik değerlerin azalması, doğallığın azalması.
Yol ve patikalar	Doğal hayata zarar, değişen suyolları, hayvanlara geçiş zorunluluğu: Estetik bozulmalar bitki örtüsüne zarar.
Motorlu ulaşım, Gürültü	Yaban hayatını rahatsız etme, hava kirliliği, estetik kirlilik, doğallığın kaybı, gruplar arası rekabet.
Çöpler	Görsel kirlilik, yaban hayatının çöple beslenmeye alışması, böcekler ve sağlığa zarar.
Tahripçilik	Doğal ve kültürel değerlerin tahribi ve bozulması

Araçlarla hız yapma	Yaban hayatına zarar ve bazen ölüm, güvenliğin azalması, rahatsız edici ses ve toz, kirlilik
Arazide araç kullanma	Toprak sıkılaşması, bitkilere ve yaban hayatına zarar vermesi, doğal alanların bozulması, yaban hayatının tahrip olması
Atıklarla beslenme	Yaban hayatında beslenme ve avlanma davranışlarında bozulmalar, turistler için tehlike, hayvanların ölümü
Hatıra eşya toplanması	Doğal ve kültürel değerlerin kaybı, uygun olmayan davranışların görülmesi
Enerji hatları	Bitki tahribi ve erozyon, Estetik bozulmalar

Kaynak: (Erdoğan, Çevre ve (Eko)turizm, 2003, s. 156)

Günümüz çevre sorunlarının temelinde evrensel yasalar ve küresel ölçekteki doğa yasaları, ekolojik prensiplerini göz ardı etmenin yattığı görülmektedir. Bu yasalar ve prensiplere uygun yaşamın gereklerini yerine getirmekten kaçınmanın sonucu olarak da aşağıda bulunan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Doğada bulunmayan, doğal olmayan maddeler, yapılar, ilişkiler yaratarak gelişen uygarlık insanlığın ortalama ömrünü, nüfusunu ve tüketimi ile konforunu arttırırken ekolojik dengeleri zorlayarak, bozarak farklı ölçeklerde ve şiddetlerdeki sorunlara yol açmıştır (Duygu, 2014, s. 57-94).

Tablo 1.2. Çevre Sorunları Türleri

Küreselleşmiş Çevre Sorunları
Küresel ısınma ve iklim değişimi
Küresel loşlaşma, kararma ve küresel ısınmaya katkıları
Ozon tabakası seyrelmesi, morötesi ışın kirliliği
Biyolojik çeşitlilik kaybı
Atmosferle İlgili Yerel Çevre Sorunları
Hava kirliliği
Gürültü kirliliği
Elektromanyetik kirlilik
Radyoaktivite kirliliği
Yeryüzü ile İlgili Yerel Çevre Sorunları
Su kirliliği
Toprak kirliliği

Erozyon, toprak ve bitki örtüsü kaybı ile çölleşme, Çayır ve otlak kaybı, ormansızlaşma
Kentleşme ve endüstrileşmenin ekolojik etkileri, atıklar sorunu ve halk sağlığı
Kalkınma ve sürdürülebilirliği açısından çevre sorunları

Kaynak: (Duygu, 2014, s. 72)

Yukarıdaki tabloda belirtilen bilgiler ele alındığında canlılarını kaybetmiş su ortamı ya da çöl termodinamik açıdan en dengeli, enerji-madde dönüşüm hızının en az olduğu, en basit ve sürdürülebilir dendedir.

1.5.2. Ekoturizmin Sosyoekonomik Etkileri

Ekoturizmin temelde ürün kaynağı koşulsuz doğal kaynaklardan oluşmaktadır. Ancak ekoturizmin tek dayandığı kaynak doğa değildir. Buna istinaden ek olarak yerel halka ait kültürü oluşturan, tüm gelenek, yaşam biçimi, mimari yapı, el sanatları mutfak ve benzeri gibi değerler de ekoturizmin kaynaklarındandır. Ekoturizmin bölgelere sağlayacağı sosyoekonomik yarar ve etkiler kapsamında ve ekoturizmin ilkelerinde, ekoturizmin yerel kültürü korumaya yönelik bir tutum içinde olması ve yerel kaynakların kullanılması gerektiği açıkça belirtilmektedir. Yerel kaynakları koruma ve kullanmaya ilişkin ekoturizmin ilke ve etkileri şu şekilde sıralanabilir (Tükeltürk & Yılmaz, 2013, s. 3-30).

- Yok olma aşamasına gelmiş olan geleneksel otantikliğin korunmasına yardımcı olur.
- El sanatları, çiftlik evleri, tarihi yapılar gibi değerlerin turistik ürün olarak kullanılması vasıtasıyla bu değerlerin korunmasına yardımcı olur
- Ekonomik destek sağlayarak yerel kültürlerin korunmasına vasıta olur
- Otantik olan özgün değerlere odaklanır
- Yapılaşmada yerel mimari özelliklerin korunmasını ve arkeolojik kalıntı ve tarihi yapıların özgün yapı ile ahengini bozmadan kullanımını sağlar
- Ekoturizm ürününün otantik özelliklerini güçlendirmek ve bu turizm faaliyetlerinin ekonomik yararlarının bölgeye daha fazla aktarılmasını sağlamak için, ekoturizm operasyonlarında insan kaynakları, lojistik ürünler ve hizmetlerinin de aralarında bulunduğu yerel ve bölgesel kaynakların kullanımını arttırmayı hedefler.

1.5.3. Ekoturizmin Sosyo-kültürel Etkileri

Ekoturizm, ziyaretçilere biyolojik çeşitliliği ve yerel kültürü korumanın önemi hakkında bilgi edinme fırsatı sağlar, doğal alan çevresinde yaşayan yerel topluluklar için gelir sağlar ve aynı zamanda doğa koruma alanlarının kontrol edilesini, korunmasını ve sürdürülebilirliğinin incelenmesinde önemli bir rol oynar. Bu özellikler ekoturizmi dünyadaki doğal alanlarda önemli bir faaliyet haline getirmiştir.

Ekoturizm genel olarak merkezi ve yerel yönetimler, geleneksel liderlik yapıları, kalkınma ajansları, sivil toplum kuruluşları ve yerel halk tarafından değerli ve uygulanabilir bir girişim olarak kabul edilmektedir (Emmanuel, Nsor, Arthur, & Boadi, 2017, s. 1-2). Bununla birlikte, turizmin değer sistemlerindeki, bireylerin davranışlarında, geleneksel törenlerinde ve topluluk organizasyonundaki değişimlere katkı sağlama yolları olumsuz veya olumlu olabilir.

Demir ve Çevirgen (2006)'e göre ekoturizm, doğal alanlar kadar, bu alanlardaki kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesi gerektiğini amaçlamaktadır. Ekoturistlerin ziyaret ettiği bölgelerde bulunan yerel halkın kültürleri ile yakından ilgilenmektedirler. Bu ilgi neticesinde ekoturist ve yerel halk arasında karşılıklı etkileşim sağlanmış olacak var olan kültürel değerlerin tanınmasına ve yaşatılmasına imkan sağlayacaktır. Böylece yerel halk kendi kültürüne sahip çıkabilecek ve koruyabilecektir. Sonuç olarak bu etkileşim güvenlik, eğitim ve sağlık konularında yerel halkın sosyal refahı olumlu yönde gelişme gösterecektir. Ayrıca hem ekoturistlerin hem yerli halkın çevre bilincinin artması sağlanacak hem de kırsal alanlarda oluşabilecek ekonomik fırsatların, yerli halkın yaşadıkları yerden başka bir yere göç etmesine engel olacaktır (Demir & Çevirgen, 2006, s. 72).

Tablo 1.3. Ekoturizmin Sosyokültürel Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Olumlu Etkileri
Yerli halk için istihdam olanakları artar.
Bölgesel gelir sağlar.
Konfor ve yaşam koşullarını yükseltir.
Geleneksel kültür unsurlarını korunmasını sağlar.
Genç yerli halk için geliştirilmiş eğitim olanağı sağlar.

Geliştirilmiş sağlık hizmeti sunar.
Yerli halk için yiyecek ve içme suyu temin etmesi.
Olumsuz Etkileri
Hızlı nüfus artışı
Yerel kültürel ve dini değerlerin değiştirilmesi
Anadillerin ve lehçelerin değiştirilmesi
Yerli halk için sağlık sorunları
HIV / AIDS'in Yayılması
Suç oranının artması
Yerel Enflasyon, işgücü, arazi ve yerel olarak üretilen malların fiyatlarının artması
Yabancı yatırımlara artan bağımlılık
İşlerin mevsimsellik olması
Yerel sosyal ilişkilerin bozulması
Yerel halkın yeme alışkanlıklarının değiştirilmesi
Yerli halkın memnuniyetinin azalması
Turistler ve yerliler arasındaki çatışma ve saldırganlık

Kaynak: (Gaul, 2003, s. 12-15)

Tablo 1.3'e bakıldığında Gaul'a (2003) göre ekoturizmin sosyokültürel olumlu ve olumsuz etkileri gösterilmiştir.

Sosyokültürel etkiler hem ziyaretçileri hem de yerel toplulukları içermektedir. Turistlerin yoğun aylarda ziyaret etmesi sonucunda ulaşım koşulları ve altyapıları, trafik sıkışıklığı, park yetersizliği, hizmet sıraları gibi sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle, bazı destinasyonlar, örneğin polis, sağlık, çöp toplama, su veya elektrik tedariki gibi kamu hizmetlerinde hizmet kalitesini korumak için ilave tesisler gerekmektedir.

1.6. Ekoturizm Başlığı Altında Oluşan Faaliyet Türleri

Ekoturizm gezmekten daha çok bir deneyimdir. Ekoturizm endüstrisinde yer alan birçok ekoturist ve diğerleri için, bu deneyim temel olarak kitle turizmi deneyiminden farklıdır. Ekoturizm tanımlarının çok çeşitli olduğu açıktır. Aynı şekilde, ekoturizmin gerçekte ne anlama geldiğini farklı yorumlarıyla etiketi benimsemiş çok çeşitli turizm operatörleri ve acenteleri bulunmaktadır. Böylece, ekoturizm türleri bu tanımlar ve terimlerin kullanımı içinde ortaya çıkmaktadır.

Ekoturizm çeşitli kıstaslara göre gruplandırılır. Bu kıstaslar turizmde kullanılan araçlar (balon, at, raft, bisiklet), gidilen yerin doğası (mağara, yayla, dağ), yapılan etkinliğin özelliği (av, trekking, bilim, akarsu) gibi çeşitlilik gösterir (Erdoğan, 2003, s. 120). Buradan hareketle ekoturizmin adı altında oluşabilecek faaliyetler aşağıdaki gibidir.

Tablo 1.4. Ekoturizm Türleri

Ekoturizm Türleri	
Kuş Gözlemciliği	Yayla Turizmi
Yaban Hayatı Gözleme	Botanik Turizmi
Foto Safari	Av Turizmi
Atlı Doğa Yürüyüşü	Akarsu Turizmi
Dağcılık Tırmanma	Su Altı Dalış Turizmi
Yamaç Paraşütü	Balon Turizmi
Trekking	Sportif Olta Balıkçılığı
Mağara Turizmi	Bisiklet Turizmi
Tarım ve Çiftlik Turizmi	Eko-Gastronomi
Kamp ve Karavan Turizmi	Kültürel Turizmi
İnanç/Dini Turizm	Hava Sporları Turizmi
Termal Turizm	

1.6.1. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

Kuş gözlemciliği turizmi veya aviturizm, kuşları gözleme temel amacı ile seyahat etmek anlamına gelmektedir. Doğal yaşam alanı, doğal çevrenin, kuşların ve habitatının bileşenleri üzerinde yoğunlaştığı için, kuş gözlemciliği turizmi, doğa temelli turizmin bir alt kategorisidir. Bu tür turizm faaliyetlerine katılan turistlerin hedefi, kuşları özellikle doğal ortamlarda, doğal olarak görüntülemek deneyimidir. Turizm literatüründe kuş gözlemciliği motivasyonu ile gerçekleşen turizm hareketliliği bazı kaynaklarda ‘ornitoturizm’, bazılarında ise ‘avitourism’ olarak isimlendirilmektedir (Arsezen, 2019, s. 300).

‘Aves’ Latince kuş demektir, ‘Ornis’ de eski Yunancada aynı anlama gelir dolayısıyla ornitoloji kuş bilimi kelimesi buradan gelmektedir. Kuş gözlemciliği ülkemizde az sayıda insan tarafından bilinmesine rağmen Avrupa ve Kuzey Amerika’da çok yaygındır (Erdoğan, 2003, s. 135).

Çevre koşullarına oldukça duyarlı olan kuşlar orman kaybının, sulak alan tahribatının ya da fazla tarım ilacı kullanmanın etkileri gibi konuların önceden habercisi olduklarından kuş gözlemciliği, sağlıklı ve kapsamlı bir çevre koruma stratejilerin unsurları arasındadır.

Erdoğan (2003, s. 137), kuşların hassas canlı türler olduğunu ve kuş gözlemcilerinin bu alanlarda çok dikkat etmesi gerektiğini aktarmış, özellikle de yumurtlama ve kuluçka dönemlerinde daha dikkatli olunmasında uyarmıştır. Ayrıca kuş gözlemcileri açısından dikkat edilmesi gerekenleri aktarmıştır. Bunlar:

- Çok duyarlı olunmalı ve neye bakıldığı bilinmeli.
- Habitata göre gözleme yöntemi tercih edilmeli.
- Kuş gözlemleri kayıt edilmeli. Kayıt ederken habitatın yerini, tarihi, hava koşullarını, gözlem saatini, aynı zamandaki diğer türler ve onların yumurtlama faaliyetlerini de kayıt altına alınmalıdır.
- Kuşları ve onların habitatlarını, yuvalarını, yuvalama alanlarını rahatsız etmemeye dikkat etmeli ve alanda çok yavaş yürünmelidir. Yumurtlama alanlarına girilmemelidir.
- Belirlenen yürüyüş yollarında kalmalı ve motorlu araçları belirlenen yerlere veya park yerlerine park edilmelidir.
- Yumurtlarını ve yuva malzemelerini toplamamalı ve el değirmemeli sadece fotoğrafları çekilmelidir.
- Kuşları çekmek için play-back teypleri veya kayıtlı baykuş çığlıkları çok fazla kullanılmamalıdır.
- Nesli tehlike altındaki türlere bakmak isteniyorsa o alana ait yönetim kurallarına ve yasalarına uyulmalıdır.
- Ağaç ovuklarında yaşayan kuşları uyarmak için ağaçlara vurulmamalıdır. Bu yersiz rahatsız etme, kuşların yuvalarını ve yavrularını terk etmelerine sebep olabilir.
- Arkada ayak izinden başka bir şey örneğin; çöpler bırakılmamalıdır.
- Verilen tüm kurallara uyulmalı, uymayanları uyarmalı ve uyması sağlanmalıdır.

- Yerel ve ulusal kuş koruma ve gözlemlene organizasyonları desteklenmelidir.

1.6.2. Yayla Turizmi

Yaylalar, akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası olarak tanımlanmaktadır (Ormankıran, 2016). Yaylalar kentleşme olgusuyla birlikte artık hayvanları otlatmak için değil, yaz aylarında daha serin bir yerde yaşamak için kullanılabilir hale gelmiştir. Dolayısıyla insanların yer değiştirmelerinden kaynaklanan turizm olgusu yaylalarda yaşanmaya başlamış, yeni yayla turizmi yaylaların turizm amacıyla kullanılması sonucu ortaya çıkmıştır. Türkiye için gerek iç turizm gerekse dış turizm açısından alternatif turizm türlerinden biri olan yayla turizmi çevrenin doğal yapısının özenle korunduğu, çevreyle uyumlu bir yapılaşmanın olduğu doğayla iç içe bir tatilin yanında sportif amaçları da içinde barındıran bir turizm türü olarak tanımlanabilir. Yayla turizminde asıl çekim unsuru düşük rakımlı sıcak bölgelerden serin ve yüksek yerlere kaçıştır. Deniz turizminin karşıtı olarak düşünölebilecek yayla turizmi daha pasif ve daha kalabalık olarak yapılan deniz kum güneş turizmine kıyasla daha aktif ve daha küçük gruplarla yapılan bir turizm türüdür. Yaylalarda dağ yürüyüşü (trekking), binicilik, çim kayağı flora/fauna incelemesi vb. etkinlikler yapılabilir. (Unur, 2019, s. 690).

Erdoğan (2003, s. 122)'a göre, turizmin çeşitlendirilmesi sebebiyle ele alınan yayla turizminin çevresel ve toplumsal açısından olumsuzluklara sebep olmaması nedeniyle çevreyi gözetken bir planlamayla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle alınması gereken önlemler ve öneriler belirlemiştir. Bunlar:

- Yaylalarda yerel halkın geleneksel yayla kullanımını engellememeli ve aksatılmamalıdır.
- Geleneksel özgün mimari değerleri korunmalı, çok katlı yoğun yapılaşmasından kaçınılmalı ve bölgeye özgü yerel mimari örneklerine uygun projeler üretilmelidir.
- Turizm merkezi ilan edilen yaylaların Turizm Bakanlığınca yaptırılan ve onaylanmak üzere Bayındırlık ve İskân Bakanlığına gönderilen 1/25000

ölçekli Çevre Düzeni Planlarına bakanlıklar arası koordinasyon bir çözüm getirmelidir.

- Yöre halkı ve yaylacılık yapanların elinde bulunan sivil mimarlık örneği evlerin iyileştirilmesi için düşük faizli kredi verilerek desteklenmeli, böylece yayla mevsimi dışında bu evlerin turizme dönük işletilmesi sağlanmalı ve sonuçta yöre halkına ekonomik girdi sağlanmalıdır.
- Altyapı çalışmaları tamamlanmadan yayla turizmine başlanılmamalıdır.
- Yapılacak planlama çalışmaları yörenin taşıma kapasitesi dikkate alınarak yapılmalıdır.
- Yaylaların tamamlayıcı unsuru olan otantik yaşam ve kültürü muhafaza edilmeli, el sanatları teşvik edilerek geliştirilmelidir. Aksi halde cazibe unsuru olan otantik yaşam yerini modern yaşama terk ederek mevcut kültürün kaybolmasına sebep olacaktır.
- Yayla turizminin geliştirilmesinde plan üretilmesinde ve uygulanmasında yerel halkın katılımı mutlaka sağlanmalıdır.
- Yaylalarda yapılan geleneksel yayla şenliklerinin çevre kirliliğine yol açmaması için gerekli tedbirler yerel yönetimlerce alınmalıdır. Ayrıca, taşıma kapasitesi nedeniyle bu şenliklerde tahmini ziyaretçi yoğunluğu dikkate alınmalıdır.

1.6.3. Yaban Hayatı Gözleme

En genel tanımıyla yaban hayatı turizmi yerel faunanın gözlemlenmesine dayalı faaliyetlerdir. Yaban hayatı turizmi insanları ve vahşi doğayı çeşitli karşılaşmalar vasıtasıyla bir araya getirir. Bir diğer tanımlamaya göre evcil olmayan hayvanlar ile turistlerin karşılaşmasına dayanan turizm türüdür. Bu karşılaşma hayvanların hem doğadaki ortamlarına hem de kafeste tutulduğu yaşam alanlarında gerçekleşebilir. Bu süreç tarihsel açıdan tüketmeyen, canlıları korumaya çalışan aktiviteler olarak sınıflandırılmakta ve avcılık, yaban hayatı gözlemciliği, kısıtlanmış yaban hayatı gözlemciliği (hayvanat bahçesi, milli park, sirkler, hayvan barınakları, akvaryumlar), fotoğrafçılık, besleme, kuş gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı gibi aktiviteleri içermektedir (Bayram G. E., 2019, s. 676).

Yaban hayatı gözlemciliği tüm dünya ülkelerinin turizm endüstrisinde en popüler ekoturizm türü olmaktadır. Genellikle Kenya, Belize ve Güney Amerika gibi ülkelerin doğal çevreleri onlar için bir avantaj olmakta ve ülke ekonomisinin yararına doğal yaban hayatı alanlarını kullanmaktadırlar. Bu alanların ekonomik yararları olduğu kadar olumsuz etkileri de bulunmaktadır. İnsan ilgisinin artması ile yaban hayvanları insanlardan yiyecek ummakta ve sahip oldukları yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan yetenekleri ve güdülerini kaybetmektedirler. (Erdoğan, 2003, s. 138)

1.6.4. Foto Safari

Fotoğraf çekmek hemen her kültürden insanın gösterdiği bir davranıştır ve fotoğrafçı çekmeye değer görüntüyü seçip, gördüğü güzellikleri başkalarına göstererek yaşamın güzelliğini yansıtmak ister. Böylelikle fotoğrafçılık, özellikle doğa fotoğrafçılığı hobiye daha sonrasında profesyonelliğe dönüşür. Fotoğraf bazen bir haberin anlatıcısı, bazen o anın belgesi olmakta ve uluslararası bir dile dönüşmektedir. Safari sözcüğü, Svahili dilinde (Afrika'nın doğusunda konuşulan ortak dil) seyahat anlamına gelen sözcükten türemiştir. Fotoğraf sözcüğünün kısaltılması ile oluşan foto ve safari sözcüğünün birleşiminden oluşan foto safari ise, son yıllarda özel ilgi turizmi ile birlikte gelişen bir turizm türü olup, gezilip görülen yerlerdeki doğal güzellikleri fotoğraflamak amacıyla yapılan etkinliklere denilmektedir (Üzümcü & Çanga, 2019, s. 167).

Foto safari turizmi, tatilini farklı geçirmek isteyip, fotoğraf çekmekten keyif alanlara, heyecan verici, hareket içinde olacakları imkanlar sunmaktadır. Foto safariler sadece doğa fotoğrafı değil, aynı zamanda tarihi yerlerinde görüntülendiği etkinliklerdir. Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Av Turizmi Yönetmeliğine göre A ve C grubu seyahat acentalarının Orman Bakanlığınca tesis edilen (Yaban Hayatı Koruma Sahaları) ve (Milli Parklar) içinde tertipleyecekleri özel ornitolojik ve yaban hayatını tanıtıcı turlar ile foto safari partileri özel izne tabidir. Özel ornitolojik ve yaban hayatını tanıtıcı turlar ile foto safari partilerinde her tur ve parti için Orman Bakanlığından izin almak, turlarda ve Bakanlıkça tespit edilen program ve esaslara uymak zorunludur (Ünal, 2016, s. 111-112).

1.6.5. Atlı Doğa Yürüyüşü

Gelişen teknoloji ve betonlaşma insanları doğal ortamlara olan özlemini arttırmıştır. Bu gelişmeler alternatif turizm çeşitlerinden biri olan at binicilik ve çiftlik turizminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Atlı turizm (Equestrial) ayrıca kendi yaşamında tanıdık ve hatta bildik bir varlık olan atı keşfetmek ve onu birlikte doğada daha çok vakit geçirmek, doğayı gözlemlemek ve hissetmek amacına yönelik bir araç olarak gördüğünden, atlı turizm tesislerinin at ve binicilik faaliyetleri içeriyor olması tatil yeri seçiminde cezbedici bir faktör oluşturmaktadır. Yabancı turistlerin bu yaklaşımı, ülkemizde alt yapısı müsait olan turistik işletmelerine, gelişmiş ülke standartlarında binicilik tesisleri, eğitim ve gezinti alanları gibi yatırımlara yöneltmektedir. Bu tipteki tesislerde açık veya kapalı manejerlerde sportif binicilik eğitimleri güzergâhı içerisinde dere, orman vs. içeren eğimli arazi parkurlarında uzun mesafede at gezintileri yapılmaktadır (Kılıç H. , 2019, s. 35).

Atlı Geziler: Temel eğitimini almış olanların veya geliştirmek isteyenlerin katılabileceği faaliyetlerdir. Grup lideri denetiminde temposu hafif, dik iniş ve çıkışları olmayan, molalar dahil en fazla iki saatlik gezilerdir (Erdoğan, 2003, s. 142).

Safari: Temel eğitimini almış ve atlı gezileri rahatlıkla yapabilenlerin katılabildiği, belirli oranlarda sportifliği ve vücut esnekliğini, eğlence ile beraber yorgunluğu da göze almayı gerektiren faaliyetlerdir. Grup lideri gözetiminde, temposu hızlı, gerektiğinde dik iniş ve çıkışları içeren binişlerdir (Erdoğan, 2003, s. 142).

Orienteering: Arazi tecrübesi olan binicilerin, her ay yenilenen parkurlarda yerleştirilen hedefleri, kroki ve pusula yardımı ile bulmalarından oluşan eğlenceli yarışlardır (Erdoğan, 2003, s. 143).

Ülkemizde atlı doğa yürüyüşü turlarının yoğun olarak düzenlendiği yörelerimiz; Kapadokya Bölgesi, Antalya, Alanya, Side, Manavgat, Kastamonu, Fethiye ve Marmaris'tir. Öncü olarak, Kapadokya Bölgesindeki atlı doğa yürüyüşü tur güzergâhlarının belirlenmesi amacıyla bölgenin bir haritasının çıkartılması çalışmaları sürdürülmektedir (Erdoğan, 2003, s. 143).

1.6.6. Dağcılık Tırmanma

Dağ Turizmi; 'Dağlık ortamlarda bulunma, dinlenme ve tatil ile dağ sporları yapma uğraşlarını kapsayan bir turizm hareketidir' (Dinç, 2012, s. 509). Hem sportif hem de kültürel bir etkinlik olarak insanı bir doğa ile buluşturan dağ turizmi yürüyüş ve tırmanma şeklinde gerçekleşmektedir. Dağ turizmi belirli oranda güç, kondisyon, meydan okuma ve risk almayı gerektiren fiziksel bir faaliyettir. Bu nedenle önceleri dağ turizmi riskli bir faaliyet olarak düşünülmekteydi. Ancak günümüzde ulaşım, alt ve üst yapı, iletişim, teknolojik olanakların ve modern dağcılık alet edevat ve ekipmanlarının yardımıyla bu risk önemli oranda azaltılmıştır (Köşker, 2019, s. 81).

Dünyanın başlıca turizm kaynaklarından biri olan dağlara ilk başta hayvanları otlatmak, ulusal sınırları belirlemek ve bilimsel araştırmalarda bulunmak amacıyla çıkmıştır. İlk dağ gezileri 18. Yüzyılda doğal güzelliklerini keşfetmek amacıyla Alp Dağları'nda bireysel olarak başlamıştır. Akabinde bireysellikten çıkıp kitlesel bir aktiviteye dönüşerek hızla bir gelişim sağlamıştır (Köşker, 2019, s. 81).

Dağcılığın birçok dildeki adı 'Alpinizmdir'. Alp dağlarında yapıldığı sebebiyle bu ismi almıştır. Himalayalar'da yapılan dağcılık Himalayalizm, And Dağlarında yapılan ise Andizm denmiştir. Türkçe de ise bunun için herhangi bir isim verilmemiş İngilizce de olduğu gibi 'dağcılık' denmiştir (Erdoğan, 2003, s. 124).

Alpinizm: İçerisinde kaya, kar, buzul tırmanış özelliklerini barındıran dağcılık teknik ve ekipmanlarını kullanarak doğrudan zirve yapmaktır. Turizm alanında her kesimin katılabileceği bir türdür (Kozak & Bahçe, 2012, s. 180).

Alpin Stil: Alpin Stil, dağcılarının buzlar ve kayalar üzerinde yaptıkları, hafifliğin ve hızın öncelikli olarak esas alındığı bir tırmanış şeklidir. Zirveye en kısa zamanda ulaşma ve geri dönme amacıyla gerçekleştirilir. Bu tırmanış stilinde tırmanıcılar bütün zorluklara kendileri başa çıkmak durumundadırlar (Pekerşen, 2019, s. 15).

- 1. Günlük Yürüyüş (Hiking):** Hiking 'eğlence veya zevk için doğa ile iç içe olmak ve rahatlamak amacıyla genellikle vadi, orman, patika, yapay yürüyüş yolu gibi doğal güzellikler içeren başlangıç-bitiş noktası rotası ve parkurlar şeklinde önceden belirlenmiş ve ortalama yürüyüş süresi belirli olan günübürlük doğa yürüyüşleridir (Köşker, 2019, s. 192).

2. **Kamplı Etkinlik (Trekking):** Dağda Kamp Kurularak, çadırlarda konaklayarak yapılan yürüyüşlere trekking denilmektedir. Türkiye’de önemli merkezleri ise Kaçkar ve Toros dağlarıdır. Bu turlar uzman rehberler eşliğinde yapılmaktadır (Sürücü Ö. , 2016, s. 144-156).
3. **Expedition:** doğada uzun süreli ve çok amaçlı olarak (zirve tırmanışları, araştırma gezileri ve tırmanışları vb.) yapılan yürüyüşlerdir (Kozak & Bahçe, 2012, s. 180).
4. **Ferrata:** Dağcılık tırmanışının en köklü stillerinden olan ferrata İtalyanca kökenli olup kablolar, basamaklar, merdiven ve köprülerden oluşan ‘demirden yol’ anlamında kullanılmaktadır. Doğu Alp dağlarının özel bir etkinliği olan ferrata; tel hatlar, demir korkuluklar kayaya sabitlenmiş metal merdivenlerle belirli rotalarda gerçekleştirilen kaya tırmanış tekniğidir (Köşker, 2019, s. 157).

Sportif Tırmanış: Dağcılık terimleri içerisinde yer alan sportif tırmanış, genellikle kaya üzerinde ya da yapay duvarlarda yapılan; bouldering, kaya tırmanışı, uzun duvar tırmanışı ve yapay duvar tırmanışı olarak tanımlanmaktadır (Akyurt, 2019, s. 452). Genel olarak dört ana sportif amaçlı tırmanış sınıflandırılması bulunmaktadır bunlar;

1. **Bouldering:** Yerden çok fazla yükselmeden kaya tırmanma tekniklerini kullanarak, halat veya vücut kemeri kullanılmadan yapılan tırmanma çeşididir. Çok fazla malzeme gerektirmeyen, güvenli bir spor olan kaya tırmanışı, spora yeni başlayanları alıştırmaya etkili bir yolu olarak gösterilmektedir (Epik, 2019, s. 266).
2. **Kaya Tırmanış:** Emniyet tedbirleri alınarak, kayalar üzerinde bir ip boyunca tırmanma teknikleri kullanılarak yapılan tırmanış şeklidir (Akyurt, 2019, s. 452).
3. **Uzun Duvar Tırmanışı (Big Wall Climbing):** Uzun duvar tırmanışı olarak adlandırılan ve dağcılık çeşitlerinden Sportif Tırmanış türü içerisinde bulunan bu tırmanış kısa kaya tırmanışı (Bouldering) ve kaya tırmanışından sonra üçüncü tür tırmanış şeklidir. Uzun Duvar Tırmanışı, ‘Kaya Tırmanma tekniklerini ve emniyet malzemelerini kullanarak bir ip

boyundan (50 mt) daha yüksek olan kaya üzerinde yapılan tırmanış şeklidir' (Atçı, 2019, s. 664).

- 4. Yapay Duvar Tırmanışı (Artificial Wall Climbing):** Sportif tırmanış türlerinin kısa kaya tırmanışı, kaya tırmanışı ve uzun duvar tırmanışından sonra gelen dördüncü tırmanış türüdür. Çoğunlukla kapalı alanlarda kimyasal malzemelerle yapılmış duvar sistemlerine, değişik şekil ve uzaklıklardaki basamak ve tutamaklar yardımıyla tırmanmayı kapsayan bir tırmanış şeklidir. Kaya tırmanışına oranla daha kontrollü bir ortamda gerçekleştirildiği için daha düşük risk içermektedir (Atçı, 2019, s. 679).

1.6.7. Yamaç Paraşütü

Kullanılan paraşüt sabit bir yapıya sahip olmayan, elde taşınabilen ve karmaşık tasarımlar sonucunda oluşmuş olan basit hava aracıdır. Paraşütü kullanan kişi, Yüksek bir zeminden, tepeden veya vinç ile havalanmaktadır. Havalanma esnasında, paraşütün kubbeye bağlı kontrol iplerinin çekilmesiyle, iki eksenle kontrol edilebilen ve paraşütü kullanan kişinin bacaklarının enerjisi ile yere inebilmeyi sağlayan bir hava aracıdır. Kalkış için hâkim yükseklik ve iniş için engelsiz alan gerekmektedir. Doğayla iç içe olmayı sağlayan bu hava aracı, ucuz ve hafif olması nedeniyle oldukça tercih edilmekte, kullanımı yaygınlaşmakta ve gelişmektedir. Yamaç paraşütü, doğa temelli turizm etkinlikleri içerisinde yer almaktadır. Günümüzde, aktif ve macera dolu, yüksek teknolojiye bireysel bir kırsal alan etkinliğidir. Türkiye’de birçok elverişli destinasyonlar bulunmaktadır. Bunların başında Dünya’da ve Türkiye’de en iyi uçuş bölgesi olarak sayılabilecek Ölüdeniz Babadağ yer almaktadır (Eryılmaz, 2019, s. 678).

1.6.8. Trekking

Trekking’in kelime anlamı ‘kağnı arabası, atla veya yaya olarak yapılan uzun zorlu seyahat’ demektir. Ancak günümüz turizminde Trekking kavramı bir doğa sporu veya hobi faaliyeti olarak anlam kazanmıştır. Daha çok dağcılığın bir alt branşı olarak bilinse bile başlı başına değişik bir etkinliktir. Çağdaş anlamı ise, ‘bir bölgenin dağlık kesimlerinde, dağcılık tekniği gerektirmeden, zor ve sarp yerlere girmeden, küçük patikaların takip edildiği, belirli zorluklar ve özellikler gösteren doğa koşullarında, yaşı

gruplarına uygun ve zamanla sınırlı olarak düzenlenen uzun yürüyüşlerin' genel adıdır. Trekking gününbirlikten bir aya kadar uzunlukta olabilir. Meraklıları doğa ile bütünleşme, fiziksel kondisyonlarını ve yeteneklerini zaman zaman ölçme ve sürekli değişen bitki örtüsünü gözlemleme, buzul göllerin kenarında kamp kurma gibi amaçlarla olaya yaklaşmaktadırlar (Erdoğan, 2003, s. 131).

Trekking, doğa ile baş başa kalabilmek, doğal hayatı gözlemlemek, heyecan verici deneyimler yaşamak ve yöre halkı ile etkileşimde bulunarak aynı yaşamı paylaşmak vb. amaçlarla çadır kamplı olarak yapılan uzun mesafeli yürüyüşlerdir. Bir noktadan başka bir noktaya ulaşmak amacıyla yapılan hafif tempolu yürüyüşler olarak da tanımlanabilmektedir. Özel ekipmanlar, araç ve gereçler ve giyim malzemeleri gerektirmektedir. Farklı yürüyüş yolları ve patikalarda yapılabilmesinden dolayı etkinliğin zorluk seviyesi zor, orta ve kolay olarak değişebilmektedir (Pekerşen, 2019, s. 505).

1.6.9. Mağara Turizmi

Mağaracılık, bilimsel ve sportif amaçlar ile yürütülen bir faaliyettir. Sportif mağaracılık dünyanın en tehlikeli doğa sporlarından birisi olarak görülmektedir. Bireysel veya grup halinde yapılabilir. Mağaracılıkta en derin ve en uzun mağaralara girebilmek, Alpinizmde doruklara ulaşmak kadar öneme sahiptir (Erdoğan, 2003, s. 127).

'Megara' (yeraltı uçurumu) kelime kökünden gelen mağara, Yeryüzü bağlantısı ve gün ışığının ulaşamayacağı derinliklere sahip olan ayrıca en az bir insanın girebileceği genişliğe sahip (Benli, Can, & Can, 2017, s. 95-110), yeraltında, dağda veya kayalık alanlarda bulunan doğal boşluk/uçurum ve yeraltı boşlukları olarak tanımlanmaktadır (Üzümcü T. P., 2019, s. 322).

Mağaralar oluşumlarına göre doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yapay mağaralar insanların kazdıkları (Kaya mezarları, yeraltı şehirleri, kaya evleri, tapınaklar, soğuk hava depoları vb.) veya hayvanların oyduğu boşluklardır. Doğal mağaralar ise, ana kaya oluşurken veya oluştuktan sonraki fiziko-kimyasal olaylarla oluşan mağaralar (Lav mağaraları, buzul mağaraları, traverten boşlukları) ile ana kaya

oluştuktan sonra gelişen karbonat, sülfat ve klorür (tuz) kayaların yeraltı suları tarafından aşındırılması sonucu oluşan mağaralardır (Üzümcü T. P., 2019, s. 322).

Mağaraların kullanım amaçları bulunmaktadır. Bu amaçları şöyle sıralanabilmektedir (Kozak & Bahçe, 2012, s. 254);

- Doğal soğuk hava depolamacılığı,
- Hayvansal ürünlerin olgunlaştırılması ve korunması,
- Kültür mantarcılığı,
- Solunum yolu hastalıkları,
- Sıvılaştırılmış gaz, doğalgaz ve akaryakıt depolanması,
- Askeri amaçlarla sığınak ve korunak,
- Guano (yarasa gübresi) üretimi,
- Mineral çıkarımı,
- Yeraltı suyu havzalarının belirlenmesi ve yüzeye çıkarılması,
- Kaynak sularının kirlenme odaklarının ve koruma yöntemlerinin belirlenmesi,
- Bölgesel jeolojik jeomorfolojik, hidrolojik, hidrojeolojik, antropolojik ve paleo ekolojik özelliklerin tespit edilmesi,
- Turizm amaçlı kullanma.

1.6.10. Tarım ve Çiftlik Turizmi

Tarım turizmi, agri-turizm ya da agro turizm olarak adlandırılmaktadır. Tarımsal üretimin yüksek olduğu bölgelerde yapılmaktadır. Yerli halka ekonomik kazanç sağlayabilen tarım turizmi aynı anda yerel dokunun korunmasına, farklı kültürlerin birbirini tanımalarına ve şehirde yaşayan insanların doğayla beraber içiçe olmasına katkı sağlamaktadır. Tarım turizmi, genel olarak kırsal alanlarda yapılmaktadır. Tarım turizmi, ekoturizm ve kırsal turizmden farklı olarak, yalnızca tarım alanlarını kapsamaktadır ve tüketicinin ziyaret etme amacını sadece tarımsal etkinlikler kapsar. Tarım turizmi, ziyaretçilerin boş zamanlarını değerlendirme veya eğitim amacıyla, bir çiftlik evine veya tarlaya gitmesini, tarımsal ürünlerin üretimini, şarap yapımını ve hasadını vb. kültürel çekici unsurların bizzat görerek ve uygulayarak yaşamasını deneyimlemesini kapsar. Tarım turizminin faaliyet alanları ise, temelde küçük çiftlik

evleri ve yerel halka ekonomik kazanç sağlaması nedeniyle bağ, bahçe, tarla, ağıl, ahır, kümes vb. tarımsal üretim alanlarını ve bu alanlardan yöresel ürünleri tatmak, satın almak ve yapmak gibi faaliyetlerin bir veya birkaçını kapsamaktadır (Çanga & Üzümcü, 2019, s. 482).

Çiftçilik turizmi ise, Alternatif turizm çeşitleri içerisinde bulunan ve hızla gelişim gösteren kırsal turizmi oluşturan turizm çeşitlerinden birisidir. Genellikle doğa ile iç içe bütünleşik bir şekilde çiftliklerde sunulan aktiviteleri deneyimlemek, çiftlik evlerinde konaklayıp doğal ürünleri kullanmayı ve ayrıca teknolojiden uzak kalmayı sağlayabilen turizm türüdür. Çiftlik turizminde temel prensip şehir yaşamından uzak kalarak çiftlikte üretilen ürünleri tüketerek doğayla iç içe yaşamaktır (Keskin, Çiftlik Turizmi, 2019, s. 77).

1.6.11. Kamp ve Karavan Turizmi

İnsanlar var olduğu sürece yürümüş ve kamp kurmuşlardır. Son yüzyıllarda özellikle gelişmiş ülkelerde nüfusun bir bölümünün bir yerden başka bir yere yürümesi ihtiyacı az da olsa bulunmaktaydı. Geçtiğimiz son yıllara bakıldığında ise bu ihtiyacın arttığı görülmektedir. Boş vakti önemli ölçüde artan insanların oranı arttıkça kamp kurma, karavan ile gezme faaliyetleri de aynı oranda arttığı ABD’de yapılan örnekte görülmektedir. ABD’de yapılan bir ankette nüfusun üçte ikisi, zevk almak için yürüyüş yaptığı ve yaklaşık dörtte biri yürüyüş ve kamp yapmakla ilgilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Cole, 2004, s. 41-61).

Kamp yapma, insanlara göre farklı anlamlar içermektedir. Örneğin; maceraperest için bir vahşi yaşam deneyimini temsil ederken, bir ile için kaçış ve ucuz konaklama gibi anlamları taşımaktadır. Farklı deneyimler için seyahate çıkan gezginler konaklamaya uygun buldukları yerlerde çadır kurarak veya karavan ile konaklamaktadırlar. Seyahat edenler çadırlarda veya karavanda konakladıkları için otelde konaklamaya göre daha ucuz olan kamp yapma; yiyecek-içecek ve değişik faaliyetler için gerekli malzemelerinde seyahat edenler tarafından temin edilebildiği bir tatil türüdür. Değişen turizm ve kampçılık türleri çeşitlenmektedir. Örneğin; macera kampçılığı, glamping (Lüks kampçılık), tarihsel kampçılık ve iş kampçılığı kamp çeşitliliğinin güncel örneklerindedir (Keleş, 2019, s. 252).

Literatürde kamp ve karavan turizmine katılanlar dinlence aracıyla (Recreational Vehicles – RVs) seyahat edenler olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu araçlarla seyahat eden bireyler özgürlüklerine düşkün, esnek, yaşam tarzları farklı, yüksek seviyede kendini gerçekleştirme arzusu taşıyan ve sosyal yapılarını terk eden bir karakter göstermektedirler. Kamp turizminin bir uzantısı olarak karavan turizmi tatilini doğa ile iç içe bir ortamda geçirmek isteyen turistlerin, getirdikleri kamp malzemelerinden yararlanarak oluşturdukları ortamda konaklamalarını ve ihtiyaçlarını kendi imkanlarıyla karşılamalarını ifade eder. Bu turizm türü, doğaya dayalı turizm çeşitleri içerisinde geçen; kamp ekipmanlarının taşındığı motorlu araçlarla, bireylerin daha uzun süreli seyahatler yapabildikleri ve hareket serbestliğinden yararlanabildikleri bir turizm çeşididir. Karavan turizmi, turistlerin kendi araçlarıyla (Karavanla) doğa içerisinde bulunma ve kamp alanını paylaştıkları diğer turistlerle etkileşimleri sonucu ortaya çıkan tatil deneyimidir. Bu tür turizme açılan alanlarda dinlenme, toplanma ve sosyal etkileşim, yiyecek hazırlama, rekreasyon ve eğlence, yetişkinler ve çocuklar için oyun alanı imkanları bulunmalıdır (Avan, 2019, s. 253).

1.6.12. Botanik Turizmi

Fransızcada ‘botanique’ sözcüğünden türeyen ve bitki bilimi anlamına gelen botanik turizmi, çevre üzerinde oluşan zararlar ve tahribatlar sebebiyle, doğaya karşı olan özlemin oluşması ve bitki türlerinin ayrıca özelliklerinin incelenmesine bağlı olarak gelişen bir turizm türüdür. Doğal ortamlarda dinlenme eğlenme gibi rekreatif amaçlı seyahat sunan ve meraklılara bitki türlerinin incelenmesi ayrıca araştırılması için bir ortam sunmaktadır. Önceleri bilimsel amaçlı bir seyahat şekline almış olsa da günümüzde doğaya karşı olan özlemi ve doğa kaygısı taşıyan birçok kesim için çekicilik sunmaktadır (Çetin & Çanga, 2019, s. 61). Karaşah ve Var (2016, s. 120-130) çalışmasında botanik bahçesine gelen ziyaretçilerin %40,5’i ‘kalabalık şehirlerden uzaklaşmak ve stresten arınmak’ sebebiyle ziyaret ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Türkiye’de 9 adet olmak üzere, Almanya’da 109, İtalya’da 120, Fransa’da 96 ve İngiltere’de 109 adet botanik bahçesi bulunmaktadır. Türkiye, gerek coğrafi konumu gerekse iklim özellikleri nedeniyle dünyada bitki çeşitliliği ve endemik bitki türü bakımından dünyada ilk sıralarda bulunan ülkelerden biridir.

1.6.13. Av Turizmi

Av turizmi, insan tabiatının içinde yatan içgüdülerinden birini tatmin eder ayrıca doğadan ve temiz havadan yararlanma, ender tabiat türlerini görme ve bütün bunlardan manevi bir haz duyma ihtiyacını giderme imkanı verir (Meriçöz, 1989). Av turizmi, yaban hayatına ait olan kaynakların denetimli bir şekilde avcılarının kullanımına sunulması ve bu sayede ülkeye ekonomik kazanç sağlamayı amaçlayan bir turizm türüdür. İnsanları buldukları sıkıcı ortamdaki uzaklaştırmayı da amaçlayan av turizmi insanların doğa ile iç içe olmasını sağlamaktadır. Av turizmi, kırsal alanlarda turizmin çeşitlendirilmesi, bölgede yaşayan yerli halkın sosyoekonomik yapısının iyileştirilmesi, turizm faaliyetlerinin ülke çapına genişlemesi ve yörede bulunan yerli halk tarafından yapılan ürünlerin değerlendirilmesi açısından önemli bir potansiyele sahiptir (Keskin, 2019, s. 35).

1.6.14. Akarsu Turizmi

Akarsu turizmi olarak en çok bilinen 'rafting' olup, akarsular üzerinde 4 ile 8 kişilik şişme botlarla yapılan sportif bir turizm türüdür. Diğer yandan akarsu turizmi olarak tanımlayabileceğimiz 'kano ve nehir kayağı' da önemli akarsu turizmi etkinliklerindedir. Kano rafting botlarının iki kişiyle yapılan akarsu krosudur. Nehir kayağı ise, tek kişinin kullandığı oldukça hafif ve küçük ve manevra yeteneği çok üstün olan nehir aracı olarak tanımlanmaktadır. Eğimi ve akışı yüksek düzeyde olan yerlerde rafting ve kano yapmaya uygun olduğu için, Türkiye'de milli parklar daha çok eğimi yüksek olan nehirlerde yapılmaktadır (Yeksan, 2019, s. 4-5).

1.6.15. Su Altı Dalış Turizmi

İnsanlar, en eski zamanlarından bugüne dek denizleri ve denizlerin altında var olan yaşamı merak etmişlerdir. Su altında bulunan doğal yaşam dışında var olan arkeolojik yapılar, su altı müzeleri, batık gemiler ve uçaklar, tüneller, mağaralar ve kanyonlar insanlarda merak uyandıran unsurlardandır. Su altına dalışın zevkli yönleri olduğu kadar da su altında kaybolma, vurgun yeme, deniz altı canlıların saldırısına uğrama gibi birçok tehlikeli yönleri de bulunmaktadır. Bu sebeple dalış yapılacağı zaman bölgeyi bilen uzman dalış rehberine ihtiyaç vardır (Örgün, 2019, s. 456).

Ekoturizm faaliyetleri başlığı altında değerlendirilen su altı dalış turizmi, doğaya dayalı özel ilgi turizmi başlığı altında da değerlendirilmektedir. Rafting, kano ve diğer su sporları faaliyetleri ile birlikte suda gerçekleştirilen aktivitelerden farklı olarak, daha çok su altında var olan yaşamın keşfedilmesine yönelik motivasyonları içermektedir. Su altı dalış turizmi, ‘su altı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, filme almak ve sportif balık avlama amaçlı olarak gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetlerini içine alan bir turizm çeşididir’ (Avan, 2019, s. 454).

1.6.16. Balon Turizmi

Türkiye’de az rastlanan ekoturizm faaliyetlerinden biri olan balon turizmi, ortalama 3 saat havada kalabilen ve rüzgarın yönüne bağlı olarak hareket etme özelliklerine sahip olan bir turizm türüdür. Türkiye’de genellikle Kapadokya ve Pamukkale yörelerinde yaygın kullanılmaktadır (Erdoğan, 2003, s. 146).

1.6.17. Sportif Olta Balıkçılığı

Su ürünleri avcılığı içinde gerek sportif gerekse ticari olarak yapılan olta balıkçılığı yaygın kullanılan bir faaliyettir. Genellikle milli parklarda, orman içi dinlenme yerlerinde ve diğer ormanlık alanlarda bulunan akarsu, göl, gölet ve denizlerde ziyaretçilerin olta ile yaptıkları avcılıktır (Beyazgül, 2019, s. 358).

1.6.18. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turizmi, ekoturizm faaliyetleri altında ilişkilendirilse de özel ilgi turizmi, macera turizmi ve kırsal turizm gibi turizm türleri ile de ilişkilendirilmektedir. Doğaya daha az zarar vermesi yönünden tercih edilen bisiklet turizmi, katılımcıların doğayla bütünleşmesini ve özel deneyim kazanmalarını sağlamaktadır. Günümüzde turistlerin boş zamanlarını değerlendirebilmesi için kullanılan bisiklet turizmi, günübirlik veya daha uzun turlar şeklinde planlanan tatil, eğlence ve spor amaçlı gerçekleştirilen bisiklet aktiviteleri şeklinde tanımlanmaktadır. Bisiklet turizminde temel mantık, bisikletin gezinin veya tatilin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesidir. Kırsal alanlar, göl bölgeleri ve doğa alanları bisiklet turizminin rotaları olarak kabul edilmektedir. Bu faaliyete katılanlara ise ‘bisikletçi turist’ adı verilmektedir (Sürücü Ç. , 2019, s. 57).

1.6.19. Eko-Gastronomi

Eko-gastronomi, içerik seçiminde, hazırlanmasında ve pazarlanmasında çevresel kaygının önemli bir etken haline geldiği yansıtıcı yemek pişirme ve yemek olarak tanımlanmaktadır. Turizm açısından, ekogastronomi, yemeğin sembolik anlamının önemli olduğu kültürel ve coğrafi olarak yerleşik bir faaliyettir. En eski Türk uygarlıklarından beri Türk mutfağı sürekli gelişerek yenilenmekte hem Türk milletine hem dünyaya hizmet vermektedir (Kavan & Akın, 2020, s. 47-55).

‘Eko-Gastronomi; tarım faaliyetlerini ve yemeğin üretim sürecini, satışını ve tüketim aşamasını kapsayan doğal, kültürel, sosyal, ekonomik, politik ve psikolojik tüm unsurla ilişkili bir süreci kapsamaktadır. Eko Gastronomi sürdürülebilir gelişmenin geleneksel ilkelerini içermesinden dolayı sürdürülebilir gastronomi olarak da adlandırılmaktadır (Yurtseven, 2014, s. vii).

Yurtseven (2014, s. viii) eko-gastronomi dergisinde eko-gastronominin özelliklerinden bahsetmiştir. Bunlar şöyle sıralanmaktadır;

- Doğrudan ya da dolaylı bir şekilde sürdürülebilir unsurların gelişmesine katkıda bulunur.
- Yerel tarımı ve yerel yiyecek üretimini destekler.
- Yerel olmayan üretimi önleyip çekiciliği artırır.
- Yiyecek deneyiminde yörenin marka ve kimliği oluşturur.
- Yerel ekoturizm kaynaklarını genişletir ve geliştirir.
- Yerel ekonomiye katkı sağlar.
- Çevreye duyarlı bir altyapı oluşturmakla beraber sürdürülebilir turizme katkılar sağlar.

1.6.20. Kültürel Turizmi

Bir toplumun temel yapı taşı olan kültürü şekillendiren ana unsurlar gelenek ve göreneklerdir (Akın & Kavan, 2018, s. 105-122). Kültürel turizm zenginlikleri; tarihi yerler, binalar, festivaller ve özel olaylar, iş seyahatleri, dini yerler, yerel dil, sanat ve mimari yapı, spor etkinlikleri, özel ilgi gezileri, modern kültür ve geleneksel yiyecek ve içeceklerden oluşmaktadır. Kültürel zenginlik kavramı denilince ilk akla gelenler o ülkenin kültürel zenginliğidir. Günümüzde çeşitli turistik

yörelere, kültürel varlıkları ile turist çekmeye başlamıştır. Bu kültürel varlıkları ise, tarih öncesi ve ‘tarihi yerler’, etnik yörelere, müzeler, sanat galerileri, sportif etkinlikler ve turistlerin ilgi alanlarına göre planlanmış özel ilgi etkinlikleridir (Altun & Kılıç, 2019, s. 310).

1.6.21. Dini/İnanç Turizm

İnanç turizmi, çeşitli dinlere mensup insanların inançları gereği kutsal yerleri görmek istemelerinden kaynaklanmaktadır (Kaynak & Karabulut, 2016, s. 188). İnanç ile turizm aktivitelerinin kesişim noktası olan inanç turizmi, dini amaçlı yapılan yer değiştirme hareketleri ve geçici konaklamalardan ortaya çıkmıştır. UNWTO’ya göre inanç turizmi ‘belirli bir dinin kutsal yerlerine yönelik gerçekleştirilen seyahatler ve bu dinle ilişkili tapınma, dini toplantılar ya da kutlamalara katılma gibi belirli ayinleri gerçekleştirme’ olarak tanımlanmaktadır. Yani hem inanç merkezlerine hem de inanç faaliyetlerine ve etkinliklerine katılmak amacıyla gerçekleştirilen seyahatler inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. İnanç turizmi iki alanda gerçekleşmektedir. Bu alanlar tapınaklar ve hac etkinliğinin gerçekleştiği alanlar olarak değerlendirilmektedir. İlk inanç amaçlı yer değiştirme hareketleri de hac seyahatleri olarak kabul edilmektedir. Geniş kapsamda değerlendirildiğinde inanç turizmi, kişilerin inandıkları dinleri veya diğer dinleri tanımak, dinlere ait çekim merkezlerini ziyaret etmek, ayin vb. etkinliklere ve dini festivallere katılmak, dini görevlerini yerine getirmek veya dini toplantılara katılmak amacıyla yaptıkları kutsal yer ziyaretleri ve bu ziyaretler süresince kullandıkları turistik ürünlerdir (Kömürcü, 2019, s. 231).

Dini Turizmin özünü oluşturan hac, turizmde başlangıcı sayılabilir. Günümüzde türlü hac organizasyonları dünyanın birçok yerinde güçlü bir şekilde sürmekte ve ekonomik canlılığa katkıda bulunmaktadır. Dünya Turizm Örgütü’ne göre her yıl inanç turizmi kapsamında seyahat edenlerin sayısı yaklaşık 300 milyon kişi, her yıl inanç turizmi kapsamında yapılan harcamalar 20 milyar dolara yaklaşmış durumdadır. Dünyadaki toplam inanç turizmi harcamalarının %5’ini hac ve umre amacıyla Türk vatandaşları yapmaktadır (Ergener, 2019, s. 108-109).

1.6.22. Termal Turizm

Şifalı ve mineralli sıcak sular ile kaplıca ortamından yararlanmak üzere arz ve talebe göre oluşan bir turizm hareketi olarak görülen termal turizm, mineralize termal suların ve bunlara ait çamurların, kaynağın yöresindeki sağlık üzerine olumlu etki yaratan çevre ve iklimsel faktörlerin ve biyolojik ortamın insan sağlığına olan etkisi, uzaman hekimin programı ve denetimi ile termal su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerle, iklim kürü ayrıca fizik tedavi, rehabilitasyon, mekanoterapi, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerle birleştirilecek şekilde yapılan kür (Tedavi) uygulamaları için gerçekleştirilen turizm hareketi olarak tanımlanmaktadır (Baytok, 2019, s. 493).

1.6.23. Hava Sporları Turizmi

Hava sporları turizmi, Spor turizmi içerisinde ele alınan, daha çok macera ve adrenaline yönelik faaliyetleri içeren bir turizm çeşididir. Yamaç paraşütü, yelken kanat, planör, paraşüt gibi havacılık sporlarının herhangi bir türünü uçuş duygusunu tatmin etmek amacıyla deneyimleme, bu tür faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanları ziyaret etme ve orada gerçekleştirilen etkinlikleri izleme amacıyla yapılan seyahatlerden oluşmaktadır. Hava sporları turizmi kapsamında paraşütle atlama, bungee jumping, yamaç paraşütü (Paragliding), yelken kanat ile uçuş, planörcülük, cambaz telinde akrobasi (high wire) helikopter uçuşları, sıcak hava balonu (hot-air ballooning), motorlu yelken kanat (hang-gliding), deniz paraşütü (parasailing), güç uçuşması (power kiting), serbest düşüş (skydiving), hava sörfü (skysurfing), havada süzülme (soaring) gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir (Avan, 2019, s. 201).

1.7. Dünya’da ve Türkiye’de Ekoturizm

1.7.1. Dünya’da Ekoturizm

Günümüzde dünyada var olan turizm her geçen gün gelişme göstermektedir. Bu gelişme beraberinde turizm türlerinde ve tercihlerinde çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Oluşan çeşitlilik neticesinde adından çokça söz ettiren ekoturizmdir. Dünya genelinde yapılan ekoturizm çalışmalarında UNEP ekoturizmin turizm dalları içerisinde sıralama olarak en üst seviyede olduğu sonucuna ulaşmıştır. WTO’nun yaptığı araştırmalarda ise hem ekoturist sayısında hem de oluşan ekoturizm

faaliyetlerinde bir artış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca WTO'nun yaptığı araştırmalara göre, diğer turizm harcamalarına nazaran ekoturizme yapılan harcamalarda ortalamanın 5 katı daha fazla harcama yapıldığı ve bu oluşan artışın yılda %20'ye karşılık geldiği sonucuna ulaşmıştır. WTO'nun derlediği verilere göre; Türkiye dünyanın en çok ziyaret edilen altıncı ülkesi olduğu ve ayrıca oluşan dünya turizm pazarında %3,5, Avrupa turizm pazarında ise %6,8'lik pay aldığı sonucuna ulaşmıştır (Ankaya, Yazıcı, Balık, & Aslan, 2018, s. 69-72).

UNWTO'nun tahminlerine göre ekoturizm hem turist sayısında hem de toplamdaki payı itibarıyla hızla yükselmeye devam edecektir. UNWTO'nun yapmış olduğu bir araştırmada, 1997 yılında doğaya olan seyahatlerinin bütün uluslararası turizm harcamaları içinde yaklaşık %7 bir paya sahip olduğu belirlenmiştir. Dünya Kaynakları Enstitüsü'ne göre ise 1990'lı yıllarda turizmin genel büyüme hızı yıllık ortalama %4 iken, bu oran doğa turizmi pazarında %10 ile %30 arasında gerçekleşmiştir. Ekoturizm pazarının büyümeye başladığı 1990'lı yıllarda, Yunanistan'a gelen 3 Milyon İngiliz ziyaretçinin %19'unun ekoturist olduğu, 43 Milyon Amerikalının ekoturizm faaliyetlerine katıldığı ve Fransa'da 15 Milyon yürüyüşçü (trekking) olduğu belirlenmiştir (Kasalak, 2015, s. 20-26).

2016 yılında Centre for the Promotion of Imports (CBI) tarafından yayınlanan bir raporda doğa turizmi etkinliklerinin tüm dünyada uluslararası turizm faaliyetlerinin %20'sini oluşturduğu ifade edilmiştir. Yine CBI 2017 yılında 'Vahşi Yaşam Turizmi' alanının dünya turizm pastasında %7 civarında bir paya sahip olduğunu ve her yıl %3 civarında bir büyüme kaydettiğini belirtmiştir. Bu dünyada yılda 87 milyon civarında ziyaretçinin seyahatinde vahşi yaşam turizmini içerdiği anlamına gelmektedir. Bu ziyaretlerin yaklaşık olarak yarısı Afrika ülkesine yapılmıştır. Avrupalı ziyaretçilerin %27'si tatile gitmelerindeki ana unsurun yörenin yerel kültürlerini tecrübe etmek olduğunu söylediklerini belirtmişlerdir. Macera Turizmi ve Ticaret Birliği ve UNWTO'nun istatistik verilerine göre 2014 yılında doğa türevi turizm hareketlerinin yarattığı ekonomik büyüklüğün 400 milyar dolar civarında olduğu ve bu sayının aynı yıl içinde 1,2 trilyon dolar düzeyinde olan dünya turizm pazarının üçte birine tekabül ettiğini belirtmişlerdir. Diğer yandan TÜRSAB tarafından hazırlanan Doğa ve Macera Turizmi Raporunda ise dünya turizm pazarının yıllık ortalama %4-7 oranında

büyüdüğü, buna karşı doğa turizminde yıllık büyüme oranının %20-30 gibi epeyce yüksek bir hızda olduğu belirtilmiştir (ORFAMDER (Orman Fakülteliler Derneği), 2018, s. 11).

Dünya genelinde ekoturizme en çok yer verilen bölgeler genellikle ada ülkeleri, tropikal alanlar ve dağlık kesimlerdir. Ekoturizm alanında Dünya’da en çok tercih edilen faaliyetler ve yerleri şu şekildedir (Çambel, 2016, s. 18):

Doğa yürüyüşü: Arjantin, Hindistan, Nepal, Pakistan, Peru, Türkiye.

Doğa tarihi: Antarktika, Brezilya, Kosta Rika, Ekvator, Madagaskar.

Vahşi doğada safari: Orta Afrika, Kenya, Tanzanya’dır.

1.7.2. Türkiye’de Ekoturizm

Dünya genelinde keşif amaçlı olarak yapılan ekoturizm, son yıllarda Türkiye’de de sık sık gündeme gelmesine rağmen ekoturizm, yerli halk yönünden sadece yayla turizmi olarak düşünülmektedir. Ekoturizm, sosyal ve kültürel faaliyetleri içeren ve kapsamlı birçok faaliyeti içinde barındıran bütüncül bir şekilde ele alınması gereken bir etkinliktir. Türkiye’de başta Akdeniz ve Karadeniz bölgesi olmak üzere tüm bölgeler ekoturizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Kilometrelerce uzanan sahilleri, geçmiş uygarlıklardan kalan tarihi ve kültürel miras zenginlikleri bulunmaktadır. Ayrıca iklim çeşitliliği sebebiyle oluşan olağan üstü bir bio çeşitliliğe sahip olup tek başına Avrupa kıtası ile karşılaştırılabilir. Örneğin; Avrupa’da keşfedilen 12.000 bitki türünün 9.000’i Türkiye’de bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa’da yaklaşık 500 kuş türü bulunurken Türkiye’de 485 kuş türü bulunmaktadır (Yürük, 2019).

Her türlü doğal, tarihi ve kültürel zenginliğin bulunduğu Türkiye’de ekoturizm başlığı altında başta yayla turizmi olmak üzere kuş gözlemciliği, akarsu sporları, bisiklet turları, atlı doğa sporları, foto safari, kamp karavan turizmi, dağ ve doğa turizmi, botanik turizm ve mağara turizmi gibi aktiviteler yapılmaktadır. Özellikle endemik türler açısından fauna ve flora konusunda dünyada eşi benzeri olmayan bir zenginliğe sahip olan Türkiye, florasındaki endemizm oranı %34,4’tür. Dünyada bulunan en önemli üç kuş yolundan ikisi (Batı Palearktık ve Afrika arasındaki) Türkiye’den geçmektedir. Turizm Bakanlığı’nın 2023 hedeflerinde özellikle Akdeniz

ve Karadeniz bölgesini içerisinde barındıran ‘GAP Eko-turizm Koridoru’ biyoçeşitlilik açısından ve ekoturizmin geliştirilmesi hedeflenen iki bölgedir (Ankaya, Yazıcı, Balık, & Aslan, 2018, s. 69-72).

Ekoturizm, zamanla artan talep sonucunda Türkiye’nin turizm politikalarında daha fazla yer almaya başlamıştır. 2002 yılında yapılan III. Turizm Şurasında ekoturizm, bir başlık altında işlenmiş olup konu hakkında çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda gerek Dünya’da gerekse Türkiye’de ki konumu, sorunları, ekolojik ve biyolojik boyutu, yasal ve yönetsel çerçevesi, planlanması, altyapı sorunları ve çeşitlendirilmesi hakkında tartışmalar yapılmış olup Türkiye’nin ekoturizm açısından çok zengin bir potansiyele sahip olduğuna değinilmiştir (Tuna, 2007, s. 46). Türkiye gerek arkeolojik gerekse kültürel zenginlikler yanı sıra doğal değerler açısından da büyük bir potansiyele sahiptir. İlgi çeken jeolojik yapısı, aynı anda dört mevsim özelliği taşıması, binlerce bitki türleri ve binlerce hayvan türleri ile birden çok yönlü potansiyele sahiptir. Bununla beraber Hatay ilinde de benzer ekolojik özelliklerin var olduğu bilinmektedir. Hatay ili kültürel, arkeolojik ve doğal zenginlikleriyle Türkiye’de önemli bir yere ve potansiyele sahiptir. Gastronomi, tarih, inanç ve kültürel turizm alanlarında önemli potansiyele sahip olan Hatay, bünyesinde diğer turizm çeşitlerini de barındırmaktadır. Özellikle ekoturizm alanında yapılacak olan çalışmalara ve aktivitelere yer verilmesi halinde barındırdığı gizli potansiyeli ortaya çıkacaktır. Buradan hareketle bu çalışmada Hatay’ın ekoturizm alanında mevcut durumunu ve ekoturizm potansiyelini araştırılmaktadır. Ayrıca çalışmaya yerli halkın bilgi ve düşünceleri de alınarak çalışmanın öneminin artırılması hedeflenmektedir.

BÖLÜM 2

2. HATAY İLİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİ

2.1. Hatay Hakkında Genel Bilgiler

2.1.1. Hatay'ın Coğrafi Konum Özellikleri

Hatay, Akdeniz'in doğu ve Türkiye'nin en güney bölgesinde bulunan coğrafi koordinat sistemine göre ise 35°46'-36°41' doğu boylamları ile 35°48'-37°01' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Batısında Akdeniz, güney ve doğusunda Suriye, kuzeybatısında Adana, kuzeyinde Osmaniye ve kuzeydoğusunda Gaziantep bulunmaktadır. Hatay; Antakya, Belen, Altınözü, Defne, Arsuz, Dört Yol, Erzin, İskenderun, Hassa, Kırıkhan, Payas, Kumlu, Reyhanlı, Yayladağı ve Samandağı ilçelerinden oluşmaktadır. Göller hariç olmakla beraber yüz ölçümü 5.524 km² ilin %46,1'ini dağlar, %33,5'ini ovalar ve %20,4'dünü platolar oluşturmaktadır (Kaymaz & Özşahin, 2013, s. 161-179) (TC Hatay Valiliği, 2019).

Harita 2.1. Hatay Lokasyon Haritası (Anonim, 2019)

Alagöz C. (1943) Hatay'ı genel olarak coğrafi açıdan değerlendirmiştir. Alagöz çalışmasında Hatay'ın sınırını, yüzölçümünü, yer biçimlerini, deniz kıyılarını, bitkilerini, hayvanlarını, nehir ve göllerini ilçelerini ve yollarını ele almıştır.

Karataş A. (2010) yüksek lisans tezinde 'Hatay İli'nin Su Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi'ni ele almıştır. Karataş çalışmasında Hatay'ın su potansiyelinin değerlendirilmesinde karşılaşılan sorunları ve bu sorunların sürdürülebilir yönetim anlayışı yönünden ele alınması üzerinde yoğunlaşmıştır.

Akkiprik A. (2011) yüksek lisans tezinde 'Hatay İli Samandağ İlçesi Ekoturizm Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Saptanması' konusunu ele almıştır. Akkiprik çalışmasında Samandağ ilçesinin bugüne kadar bünyesinde var olan zengin doğal ve kültürel değerleri ortaya çıkararak ekoturizm kullanımına yönelik öneriler getirmeyi hedeflemiştir.

Özşahin E. (2015) 'Hatay İlinde Macera Turizmi Potansiyelinin Coğrafi Yaklaşımla İncelenmesi' çalışmasında Hatay ilinin macera turizmi potansiyelinin coğrafi açıdan incelenmesini amaçlamıştır.

Ray, Demirtaş, ve Pirçek (2019) 'Bir Hatay Endemiği: Kırmızı Guddeme (*Helichrysum Sanguineum*)'un Botanik Turizmi Açısından İncelenmesi' adlı çalışmayı ele almışlardır. Ele alınan çalışmada yazarlar bitkinin kullanım alanını, ekoturizme yönelik faydalarını ve alternatif tıp üzerindeki etkilerini incelemeye almışlardır.

Kaymaz Ç. ve Özşahin E. (2013) çalışmalarında 'Hatay İlinin Potansiyel Eko Turizm Alanlarının Coğrafi Açısından Değerlendirilmesi' adlı konuyu ele almışlardır. Kaymaz ve Özşahin çalışmalarında Hatay'ın potansiyel ekoturizm alanlarını tespit edip haritalandırmayı amaçlamayı hedeflemiştir.

Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde genel olarak ekoturizmin alt dalları ele alındığı ve belirli destinasyonlar üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu çalışmada ise Hatay'ın güncel ekoturizm alanlarını belirlemek ve yapılabilecek ekoturizm aktivitelerini ortaya çıkarmakla birlikte ayrıca yerel halkın ekoturizm hakkındaki bilgi ve düşüncelerini almayı amaçlamaktadır. Daha önce yapılan araştırmalar incelenmiş olup çalışmaların yerel halk üzerine yoğunlaşmadığı

görülmüştür. Bu çalışma ise Hatay'da yaşayan yerli halkıda ele alarak ekoturizm alanında önemli bir çalışma niteliği kazanmayı hedeflemektedir.

2.1.3. Hatay'ın Tarihi

Hatay, 1954-1964 yılları arasında Şenköy, Altınözü, Çevlik ve Antakya ilçelerinde yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen verilere göre M.Ö. 100.000-40.000 yılları arasında olan orta paleolitik dönemi özelliklerini taşıyan Türkiye'nin en eski yerleşim yerlerinden birisidir. Yayladağı ve Çevlik ilçelerinde bulunan mağara yapılarında yapılan araştırmalar neticesinde M.Ö. 40000-11000 yılları arasında olan üst paleolitik döneme ait insan kalıntıları ve çeşitli araçlar bulunmuştur. Bölgede bulunan Çatalhöyük, Atçana, Cüdeyde, Tainat ve Hamam Vadisi gibi höyüklerde yapılan kazılar ve araştırmalar sonucunda çeşitli kalıntılara ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda Hatay'ın neolitik, Kalkolitik dönemler ve Tunç Çağı'nda yaygın ve hareketli bir yerleşim yeri olduğu görülmektedir (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2019).

M.Ö. 750 tarihlerinde Asi Nehri üzerine Yunanlılar Al-Mina limanı kurmuştur. O tarihlerde gemiler Asi Nehri üzerinden Antakya'ya kadar ulaşabiliyordu. Liman uzun süre önemini korumuş ve Büyük İskender'den sonra Seleucus Krallığı'nın hükümdarı Seleucus Nicator M.Ö. 300 tarihlerinde Seleucia Pieria (şu an ki Çevlik) liman kentini kurarak ülkenin başkenti yapmıştır. Roma döneminde ise İmparator Vaspasianus ve oğlu Titus tarafından yapılan amacı limanı sel sularından korumak olan tüneller yaptırmıştır. Tünelin yapımı yaklaşık 1000 esirin katılımıyla 100 yıl sürdüğü düşünülmektedir. Selçuklu ve Memluk egemenliklerinden sonra 1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Daha sonra 23 Temmuz 1939 tarihinde Hatay, Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır (Akkiprik, 2011, s. 52-53).

2.1.4. Hatay'ın Nüfusu

Hatay bulunduğu bölge özelliği ile Anadolu'da yerleşmeye açılan alanların en başında gelmektedir. Tarihin belirli dönemlerinde (Roma'nın üçüncü büyük şehri) yerleşmenin yoğun olduğu düşünülmektedir. Ancak TÜİK verilerine göre Hatay'ın nüfus sayısında sağlıklı verilere ulaşmak 1940 ve sonrası yapılan sayımlarda

bulunmaktadır. 1940 yılında yapılan sayıma göre Hatay'ın nüfusu 246.138 olduğu görülmektedir. Günümüzdeki yapılan son nüfus sayımına (2019) bakıldığında ise Hatay'ın nüfusu 817.998'i erkek ve 810.896'sı kadın olmak üzere toplam 1.628.894'tür. Bu durumda oluşan 79 yıllık süreçte nüfusun yaklaşık olarak 6,5 kat büyüdüğü görülmektedir.

Tablo 2.1. Yıllara Göre Hatay Nüfusu (nufusu.com, 2020)

Yıl	Hatay Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2019	1.628.894	817.998	810.896
2018	1.609.856	809.484	800.372
2017	1.575.226	790.209	785.017
2016	1.555.165	780.854	774.311
2015	1.533.507	769.131	764.376
2014	1.519.836	763.832	756.004
2013	1.503.066	756.248	746.818
2012	1.483.674	743.385	740.289
2011	1.474.223	741.695	732.528
2010	1.480.571	756.196	724.375
2009	1.448.418	733.163	715.255
2008	1.413.287	708.579	704.708
2007	1.386.224	696.050	690.174

2.1.5. Hatay'ın Doğal Peyzaj Değerleri

2.1.5.1. Hatay'ın Yer Şekilleri

Hatay, yoğun tektonizmaya maruz kalması sonucunda yer şekilleri yönünden de çeşitlilik göstermektedir. Yeryüzü şekillerini dağ, plato ve ovalar oluşturur. Kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanış gösteren Amanos Dağları ilin en önemli dağlık

alanıdır. Bu dağlık alanın en yüksek noktasına sahip olan, Hassa'nın batısında bulunan Mıgır Tepesi'dir. İlin en verimli tarım alanlarına sahip olan Amanos Dağları'nın doğusunda, dağların uzanışına paralel olarak yer alan grabenin tabanında bulunan Amik Ovası'dır (Karataş, 2010, s. 37).

Amanos Dağları'nın Erzin-Üçkoz Yaylası-Akbez hattının güneyinde kalan kısmı Hatay sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu dağların il içindeki en yüksek noktasını Hassa'nın batısındaki Mıgır Tepe (2.240 m) oluşturur. Diğer önemli yükseltiler ise; Akkaya Tepe (1.939 m), Üçkaya Tepe (1.976 m), Kabayar Tepe (1.698 m) ve Susuz Tepe (1.702 m) olarak sıralanabilir. İldeki diğer önemli bir dağ ise Keldağ (Kılıç Dağı-Cebeli Akra)'dır. İldeki en önemli plato alanı Kuseyr Platosu'dur. Bu plato doğu, batı ve kuzeyden 'Asi Nehri ve kolları' güneyden de 'Kureyşi Deresi ve kolları' tarafından parçalanmış, jeomorfolojik bir üniteyi meydana getirmektedir. Yaklaşık bin km² alan kaplayan platonun doğu-batı genişliği 30 km, kuzey-güney uzunluğu ise 50 km civarındadır. Özellikle tektonokarstik oluşumlu polye ve uvala gibi jeomorfolojik birimlere sık sık rastlanmaktadır. Diğer taraftan, faylanma ve tektonik çarpılmanın da etkili olduğu plato alanında çok kısa mesafelerde önemli yükselti farklılıkları görülür. Platodaki en yüksek nokta Ziyaret Dağı (1.235 m)'dir. İlin en mühim ovası olan Amik Ovası, tektonik kökenli bir ova özelliğine sahiptir. Bu ova, Asi Nehrinin alt akaçlama havzasında ve Antakya-Kahramanmaraş Grabeni içinde yer almaktadır. Bu alan, doğudan Kurt Dağları, Suriye Platosu ve Afrin Çayı vadisi, batıdan Amanos Dağları, kuzeyden Karasu vadisi, güneyden de Kuseyr Platosu ve Antakya-Samandağ Grabeni ile çevrelenmiş bir konumda bulunur. İldeki kıyı ovaları ise; Erzin, Dörtüol, İskenderun, Arsuz ve Samandağ ovaları olarak sıralamak mümkündür (Korkmaz, Çetin, Özşahin, Karataş, & Bom, 2011, s. 23).

Hatay ilinde yukarıda bahsedilen yeryüzü şekillerinin yanı sıra birikinti yelpaze ve konileri ile geçişi sağlayan yamaçlar da bulunur. Birikinti yelpaze ve konileri 'Amanos Dağları'ndan kaynağını alan akarsuların ova tabanlarıyla birleştikleri alanda eğim değerlerinin azalmasına paralel olarak getirdikleri yükleri biriktirmeleri neticesinde meydana gelmişlerdir. Bu şekiller il sınırları içerisinde Amanos Dağlarının yamaçlarında kimi zaman kuşak oluşturacak halde kimi zaman da münferit şekilde

bulunurlar'. Yamaçlar ise jeomorfolojik birimler arasında geçişi sağlamakta olup il genelinde yaygındırlar (Korkmaz, Çetin, Özşahin, Karataş, & Bom, 2011, s. 29).

2.1.5.2. Hatay'ın İklim Özellikleri

Hatay, Akdeniz Havzasında ve genellikle deniz etkisi altında olması nedeniyle Akdeniz iklimi hakimiyeti içerisinde. Yazları sıcak ve kuraktır kışları ise ılık ve yağışlıdır. Yıllık sıcaklık ortalaması genellikle 15-25 °C aralığında değiştiği görülmektedir (Tablo 2.2). En yüksek sıcaklığın ve en düşük yağış miktarının genellikle temmuz ve ağustos ayında olduğu en düşük sıcaklığın ve en yüksek yağış miktarının ise aralık ve ocak ayında olduğu görülmektedir.

Tablo 2.2. 1940-2018 Yılları Ortalama Sıcaklık ve Yağış Miktarları (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019)

	Ortalama Sıcaklık °C	Ortalama En Yüksek Sıcaklık °C	Ortalama En Düşük Sıcaklık °C	Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	Ortalama Yağışlı gün sayısı	Aylık Toplam yağış miktarı Ortalaması (mm)
Ocak	8.2	12	4.6	3.3	15.2	193
Şubat	9.9	14.4	5.8	4.5	13.4	167.6
Mart	13.1	18.1	8.5	6	13.2	142.3
Nisan	17.2	22.6	12.2	7.4	9.2	102.7
Mayıs	21.2	26.5	16.4	9.1	5.7	80.1
Haziran	24.8	29.2	20.8	10.6	2.1	24.2
Temmuz	27.1	31.1	23.9	11.1	0.6	6.7
Ağustos	27.8	32	24.6	10.4	0.6	6.6
Eylül	25.6	31	21.1	9.3	3.4	38.5

Ekim	20.6	27.3	15.2	6.9	7.3	78
Kasım	14.2	20.1	9.5	4.9	8.9	101.6
Aralık	9.5	13.7	5.9	3.2	13.6	183.7
Yıllık	18.3	23.2	14	86.7	93.2	1125

2.1.5.3. Hatay'ın Su Kaynakları

Hatay ilinin su kaynaklarını akarsular, doğal göller, yapay göller, kaynaklar, mineralli sular ve Akdeniz oluşturmaktadır. Başta Ası Nehri, Karasu ve Afrin çayları olmak üzere çok sayıda akarsu bulunmaktadır. Diğer önemli su kaynaklarını ise az sayıda ve küçük boyutta olan doğal göllerle beraber, sayıları son zamanlarda artan baraj ve göletlerdir. Amik Gölü'nün kurutulması sonucu Hatay'da büyük doğal göl kalmamıştır. Hatay'da Amanos Dağları kaynak açısından en zengin olan bölgedir. Ayrıca ilin batısını tamamen kuşatmış Akdeniz bulunmaktadır. Turistik ve ekonomik önemi olmakla beraber ulaşım faaliyetlerinde kullanılan limanları büyük bir öneme sahiptir. (Kaymaz & Özşahin, 2013)

Tablo 2.3. Hatay'ın Su Kaynakları

Akarsular	Doğal Göller	Yapay Göller	Kaynaklar	Mineralli Sular
Asi Nehri Afrin Çayı Karasu Çayı Muratpaşa Deresi Büyük Karaçay Küçük Karaçay Beyaz Çay Kureyşi Deresi Deli Çay Belen Çayı Zilli Çay Soğanlık Deresi Arsuz Çayı	Gölbaşı Yenişehir Cüdeyde Kanlıören Aygır Pınarbaşı Karagöl Burnaz Batakılık ve Sazlıkları	Barajlar Yarseli Yayladağı Karamanlı Göletler Görentaş Pulluyazı Topboğazı Karlısu Demrek	Harbiye Batıyaz Yenişehir Cüdeyde Gölbaşı Mazmanlı Bektaşlı Çatalyurt (Büget) Delibekirli Karapınar İncesu Bağlama Soğuksu Burnaz	Yeşilkent Gökgöl Dere Başlamış Taşlıburun Tepe Kuzuculu Koyuncuhöyük Hamamat Hatayhamamı Sultanlı Tahtaköprü Suluca Kisecik

Kaynak: (Karataş, 2010)

2.1.5.4. Hatay'ın Toprak Türleri

Hatay toprak türleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. İl bazında en yaygın görülen toprak türleri; kırmızı Akdeniz toprakları (Terra-rosa), kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, alüvyal topraklar ile kolüvyal topraklardır (Kaymaz & Özşahin, 2013, s. 161-179). Alüvyal topraklar ovaların ve vadilerin tabanlarında kolüvyal topraklar ise eğimli yamaçların eteklerinde yaygın görülmektedir. Kahverengi orman toprakları yağışın yüksek ve bitki örtüsünün gür olduğu alanlarda görülmektedir. Kırmızı Akdeniz toprakları ve kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları ortalama olarak 400-1000 mm'ler arasında yağış olan alanların zemininde kalkerli kayaların yaygın olduğu maki ve orman alanlarında görülür (TC Hatay Valiliği, 2019).

2.1.5.5. Hatay'ın Bitki Örtüsü

Hatay'ın doğal bitki örtüsü ormanlık alanlardan oluşsa da günümüzde çoğu bölgede ormanlar tahrip edilmiş ve yerlerini maki türleri almıştır. Bunlar; defne, mersin, zakkum, keçiboynuzu, katırtırnağı ve delice gibi bodur bitki çeşitlerinden oluşur. Maki türlerinin de tahribata uğradığı alanlarda garig toplulukları ortaya çıkmıştır. Günümüzde insanların tahribatından uzak ve korunan alanlarda meşe, ardıç, göknar, kızılçam ve karaçam gibi türleri içinde barındıran ormanlar mevcuttur. Özellikle Amanos Dağları'nın Dörtyol'un doğu kesimine denk gelen yerlerde fındık, kayın ve ıhlamur gibi Karadeniz bitki örtüsüne ait türler görünmektedir (Korkmaz, Çetin, Özşahin, Karataş, & Bom, 2011, s. 31).

2.1.6. Hatay'ın Ekonomik Yapısı

Hatay'da 2019 yılında yapılan sayıma göre çalışan nüfusun çoğunluğu tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Yapılan sayımda çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olan kişi sayısı 22.404 kişidir (T.C. Tarım Ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi, 2020, s. 4). Tarımdan sonra onu takip eden hizmetler sektörü ardından imalat ve sanayi sektörü gelmektedir. İl ekonomisinin temelini başta tarım ve hayvancılık olmak üzere ticaretin oluşturduğu bilinmektedir. Özellikle Yayladağı ve Cilvegözü sınır kapılarına bağlı olarak Suriye başta olmak

üzere diğer tüm Arap ülkelerine yapılan tarım ve sanayi ürünlerine dayalı ticaret il ekonomisinde önemli bir pay oluşturmaktadır (Korkmaz, Çetin, Özşahin, Karataş, & Bom, 2011, s. 35-37).

Hatay'ın 5.559 km² olan yüzölçümünün %50'si (270.766 ha) gibi yarısına yakın bölümü tarım alanlarından oluşturmaktadır. Özellikle Asi Deltası, Dört Yol ve İskenderun çevresindeki kıyı ovaları ile iç kısımdaki Amik Ovası ilin belli başlı tarım alanlarıdır. Akdeniz ikliminin etkisi altında olan ve toprakların verimli olması Hatay'ın tarımsal ürün yelpazesini genişletmektedir. Bu özelliği ile bir yılda iki üç ürün alabilme özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda Hatay'da sebze meyveden tahıla kadar birçok ürün yetişmektedir. Bu ürünlerin en başında pamuk ve daha sonra narenciye ön plana gelmektedir (Korkmaz ve Diğerleri, 2011, s. 35-37). Genellikle bitkilerin ön planda olduğu Hatay'da hayvancılık ikinci planda olmaktadır. Hatay'da TÜİK 2019 verileri itibarıyla küçükbaş sayısı 414.512, büyükbaş sayısı 146.732, kanatlı hayvan sayısı 704.522 ve arı kovanı sayısı 96.364 olarak gösterilmektedir (TÜİK, 2019). Sanayi olarak Hatay 1970'lerde faaliyete giren demir çelik fabrikası ile birlikte İskenderun, Dört Yol ve Payas ilçelerinde demire dayalı sanayi ön planda olmuştur. Diğer yandan tarım sanayisinde pamuk, zeytinyağı ve zeytin ürünlerinde de gelişme göstermiştir. Ulaşım sanayisinde karayolu, denizyolu ve hava yolu ile önemli bir yapıya sahip olan Hatay'da özellikle İskenderun limanı Ortadoğu ülkelerine olan ticari sevkiyatlarda ön plana çıkmıştır.

Turizm sanayisinde Hatay, bulunduğu bölge ile birlikte içinde barındırdığı doğal ve kültürel güzellikler turizm alanında önemli bir yapıya sahiptir. Bu yapıyı oluşturan değerlerden ilki ve en önemlisi yörenin tarihi, doğal, kültürel ve inanç değerleridir. Günümüzde birçok semavi dini bünyesinde barındırması ve ilkleri elinde bulundurmasıyla birlikte Dünya üzerinde önemli bir yapıya sahiptir. Hatay; şifalı suları, yaylaları, sahilleri, kültürel değerleri, tarihi değerleri, sulak alanları vb. birçok değerleriyle birlikte farklı turizm çeşitlerinin de potansiyeli yüksek olan bir yapıya sahiptir.

2.1.7. Hatay'daki Turistik Altyapı

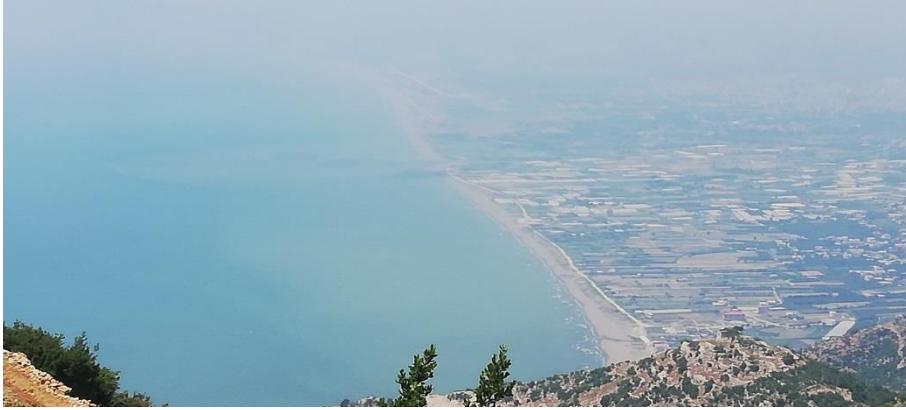
Hatay ilinde turizm yatırım belgeli 8, turizm işletme belgeli 48 konaklama tesisi bulunmaktadır. Bunlardan 3 tanesi 5 yıldızlı, 7 tanesi 4 yıldızlı, 20 tanesi 3 yıldızlı, 7 tanesi 2 yıldızlı, 1 tanesi 1 yıldızlı, 9 tanesi özel konaklama tesisi ve son olarak 2 adet butik oteldir. Hatay genelinde bulunan turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin toplamda 5.124 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Belediye belgeli konaklama tesislerinin ise 8.284 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Hatay'da toplam yatak kapasitesi 12.986'dır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). Ayrıca yapımı devam etmekte olan bir adet 5 yıldızlı, beş adet 4 yıldızlı, üç adet 3 yıldızlı ve bir adet butik otel bulunmaktadır. Devam etmekte olan yapıların bittiği durumda oluşacak yatak kapasitesi 15.782 olacaktır (expo2021hatay, 2019).

2.2. Hatay'da Turizm Özellikleri

Hatay turizm yönünden zengin potansiyele sahip bir il özelliği taşımaktadır. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bünyesinde birçok kültürü barındırmıştır. Bundan dolayı farklı kültürlerin bir arada yaşamasına olanak sağlamıştır. Sonuç olarak kültür turizmi yönünden önemli bir potansiyele sahiptir. Ayrıca bulunduğu konum itibarıyla de kıyı turizminde de önemli bir potansiyele sahip olan Hatay keşfedilmemiş bakir kalan koyları ile ön plana çıkmaktadır. Samandağ, Çevlik ve Arsuz kıyıları en önemli kıyı turizmi merkezleridir.

2.2.1. Kıyı Turizmi

Hatay ilinin, Samandağ, Arsuz, İskenderun, Dört Yol ve Erzin ilçeleri kıyı turizmi açısından önemli merkezlerdir. Dünya'nın en uzun ikinci sahili olan Samandağ-Çevlik sahili kıyı turizmi bakımından önemlidir. Yapılan Çevlik-Arsuz turizm yolu ise kıyı turizmine yönelik olumlu bir katkı sağlayacaktır. Özellikle Samandağ ve Çevlik'te var olan gizli ve keşfedilmemiş koyların gerek deniz turizmi gerekse su sporları (Sualtı dalış turizmi, yelken ve olta balıkçılığı) açısından önemi yüksektir.

Resim 2.1. Dünya'nın En Uzun İkinci Sahilinden Bir Görünüm

Resim 2.2. Karamağara Koyu'ndan Bir Görünüm

2.3. HATAY'IN EKOTURİZM POTANSİYELİ

Hatay, bünyesinde barındırdığı birçok ilklerle ve enlerle dünya çapında ön plana çıkabilen ve sahip olduğu doğal ve kültürel değerler ile birlikte ekoturizm etkinliklerinin yapılabileceği bir potansiyele sahiptir. Ekoturizm faaliyetleri olarak ön planda doğa turizmi, tarih turizmi ve inanç turizmi bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı Hatay ilinin ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmak ve yaşayan yöre halkının ekoturizm hakkında bilgi ve düşüncelerini almaktır. Yerel halk ile birlikte yapılabilecek etkinlikler sonucunda tanıtımların artması ve öncelikle iç turizmin daha sonra ise dış turizm alanında faaliyetlerin arttırılmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu bölümde ise Hatay ilinin ekoturizm açısından çekici olan gerek doğal gerekse kültürel destinasyonların potansiyeli incelenmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda planlanan ve ziyaret edilmesi gereken bazı bölgelere güvenlik gerekçesiyle ziyaret edilememiştir.

2.3.1. Dağ Turizmi

Hatay ili topraklarının %46'sını dağlar, %34'ünü ovalar ve %20'sini yaylalar oluşturmaktadır. İl topraklarını eski adı Gavur Dağları olarak bilinen ve diğer adı Nur Dağları olan Amanos Dağları oluşturmaktadır. Üçüncü zaman olarak nitelendirilen Neozoik çağının ikinci yarısında kıvrılarak yükselmeye başlayan daha sonra aşınmalar yoluyla dikleşen Amanos Dağları'nın en yüksek bölgesi 2240 metre yükseltisi ile Dörtyol'un doğusunda bulunan Mığır Tepesi'dir (Akkiprik, 2011, s. 54). Genişliği 15-30 km olup uzunluğu 180 km olan Amanos Dağlarının en önemli geçidi Belen geçididir. Amanos Dağlarının üzerinde Daz Dağı (Mığır Tepe 2240 m), Musa Dağı, Kızıl Dağı (1735 m), Kanlık Tepe, Keldağ (Cebel-i Akra 1700 m), Ziyaret Dağı (1235 m) ve İkiztepe (1700 m) yükseltileri bulunmaktadır (Eliçalışkan, 2014).

Resim 2.3. Amanos Dağlarından Bir Görüntü (dag.gen.tr, 2018)

Amanos dağları, yüzölçümü olarak büyüklüğü ve yükseltisi göz önünde bulundurulduğunda, potansiyel dağ turizminin yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle doğa yürüyüşü, tırmanış, foto safari, yaban hayatı gözlemlene, avcılık ve yamaç paraşütü gibi ekoturizm aktivitelerinin sıkça uygulanabilir ve yüksek potansiyele sahip bir yer olduğu görülmektedir.

Resim 2.4. Amanos Dağlarından Bir Görünüm

2.3.2. Yamaç Paraşütü

Amanos Dağları'nın zirvelerinde yamaç paraşütünün yapılması için gerekli altyapı bulunmaktadır. Bölgedeki mevsimsel değişiklikler neticesinde farklı yönlere akan hava akımları sonucu yamaç paraşütünün farklı yörelerde yapılabilir olduğu gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda dünyanın en uzun sahillerinden birine sahip olan Samandağ ilçesinin Çevlik ve Meydan bölgelerinde, İskenderun merkezde, Arsuz'un Üçgüllük ve Kırıkhan'ın Ceylanlı bölgelerinde uygun pistlerin olduğu ve mevsimine göre uçuşların sağlandığı görülmektedir.

Resim 2.5. Samandağ Çevlik Bölgesinde Yapılan Yamaç Paraşütü Aktivitesinden Bir Görüntü

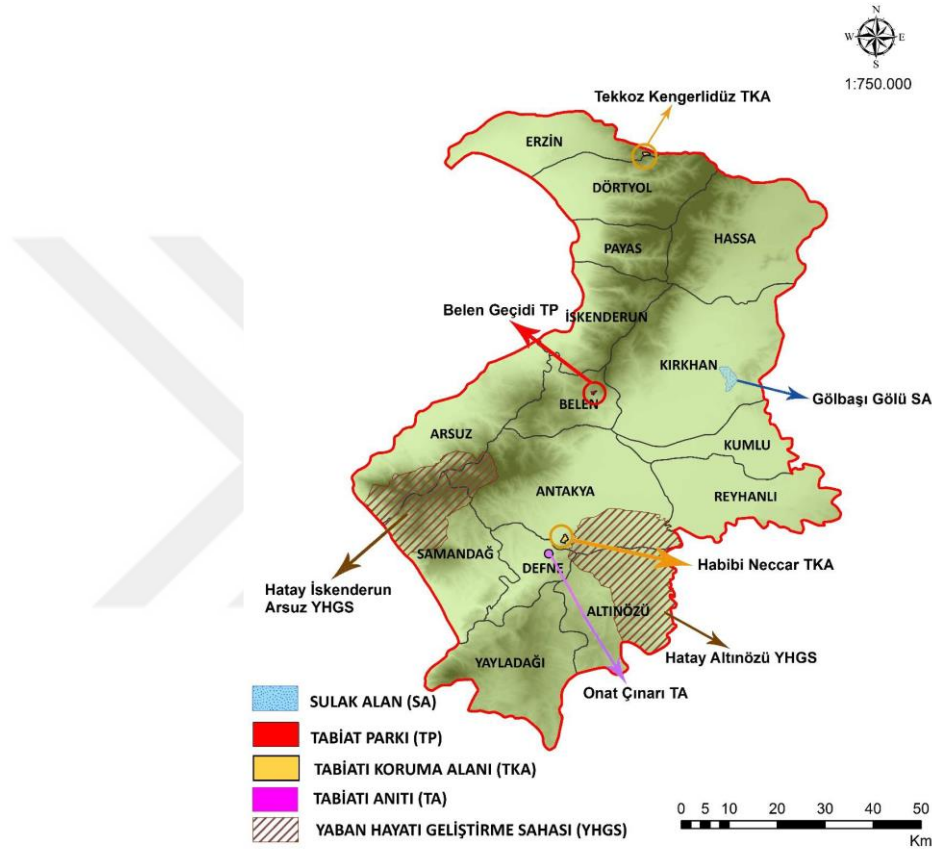
2.3.3. Avcılık

Hatay, avcılık turizmi açısından yüksek potansiyele sahip bir ildir. Coğrafi zenginliklere sahip olan ve içinde farklı doğa güzelliklerini barındıran il, avcılık aktiviteleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. İlde yapılan avcılık etkinliklerinde bıldırcın, üveyik, karatavuk-sakarca, çulluk-sakarmeke, yabani tavşan, alakarga, küçük karga, ekin kargası, leş kargası, saksığan, çakal, kınalı keklik, kum kekligi, çil kekligi, yeşilbaş-boz ördek, fiyu-çamurcun- macar ördeği- tepeli patka- elmabaş patka- çıkırıkçın, adatavşanı- kaya sansarı, yaban domuzu, oklu kirpi ve tilki gibi hayvanların avlandığı bilinmektedir (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2016).

2.3.4. Yaban Hayatı Gözlemleme

Hatay yaban hayatı gözlemleme açısından önemli bir potansiyele sahiptir. İlde nesli tehlike altında olan birçok yabani hayvan bulunmaktadır. Bunlar; Yaban Dağ Keçisi (*Capra agagrus*), Amanos Yılanı (*Rhynchocalamus barani*), Karaca (*Capreolus capreolus*), Dağ Ceylanı (*Gazella Gazella*) ve Çizgili Sırtlan (*Hyaena Hyaena*), Çakal (*Canis aureus*), Kızıl Tilki (*Vulpes vulpes*), Koca Engerek (*Macrovipera lebetina*),

Kaya Sansarı (*Martes foina*), İribaş Kaplumbağa (*Caretta Caretta*), Yeşil Kaplumbağa (*Chelonia Mydas*), Deri Kabuklu Kaplumbağa (*Dermocheiys coriacea*) ve Akdeniz Foku (*Monachus Monachus*) gibi hayvanlar yaban hayatı gözlemlenmede önemli rol oynamaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2016).

Harita 2.3. Hatay İli Korunan Alanlar (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2016, s.5)

Resim 2.6. Dağ Ceylanı Koruma Alanından Bir Görüntü

Resim 2.7. Dağ Ceylanı Koruma Alanından Bir Görüntü 2

Resim 2.8. Nesli Tükenmekte Olan Çizgili Sırtlanın En net Görüntüsü (Ölmez, 2019)

Resim 2.9. Samandağ'da Denize Kavuşmaya Doğru Yolculuk Yapan Caretta Carettalar
(www.iha.com.tr, 2017)

2.3.5. Doğa Yürüyüşü ve Foto Safari

Amanos dağları gerek yüksekliği gerekse barındığı doğa güzellikleriyle ekoturizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle doğa yürüyüşü, foto safari, kamp ve karavan turizmi aktivitelerinin sıkça uygulandığı bir bölgedir.

Hatay ilinde doğa yürüyüşünü amatör, yarı profesyonel ve profesyonel olarak yapan birçok grup bulunmaktadır. Yapılan yürüyüş rotaları öncelikle profesyonel bilirkişi tarafından keşfedilip daha sonra düzeyine (kolay, orta ve zor) göre rota oluşturulmaktadır. Oluşturulan rotalar kesinleştirilip katılıma göre yürüyüş yapılmaktadır. Ayrıca yürüyüş rotaları yapılırken foto safari için uygun yerler belirlenmektedir.

Resim 2.10. Hatay'da Yapılan Doğa Yürüyüşlerinden Bir Görüntü

Hatay'da Amanos Dağlarında ve çeşitli merkezlerde amatörce belirlenmiş birçok doğa yürüyüş rotası bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.4. Amatörce Belirlenmiş Yürüyüş Rotaları

Üçağz Mağarası Bölgesi Meydan Köyü Vakıflı Köyü Musa Ağacı Bölgesi Yoğunluk Çevlik Yonsul Yaylası Horu Yaylası Payas Konacık Kanyonu Küçük Şelale ve Arabın Gölü Dört Yol Geçilmez Kanyonu Kale Köyü Arsuz Yanarkaya Üçgüllük Harlık Şelalesi Gökyayla Erzin Topaktaş Yaylası Mıgır Tepesi Erzin İçmeler	Döver Köyü Çamlıyayla Kisecik Antakya Balliöz Höyük Arsuz Firniz Yaylası Alazi Köyü Güldüren Köyü Yaylacık Toygarlı Harbiye Şelaleleri St. Simon Manastırı Karamağara
---	---

2.3.6. Kamp ve Karavan Turizmi

Hatay gerek uzun sahilleri gerekse keşfedilmemiş doğa güzellikleri ile kamp ve karavan turizmi için yüksek potansiyele sahip bir yerdir. Özellikle Arsuz, Dört Yol, Erzin ve Çevlik bölgesinde var olan koyların ve mesire alanlarının kamp yapmaya elverişli olduğu bilinmektedir.

Resim 2.11. Kisecik, Konacık ve Dört Yol'dan görüntüler (Günyaşar, 2019)

2.3.7. Yayla Turizmi

Hatay'da farklı yükseltilere sahip doğal peyzaj değerleri yüksek olan plato yüzeyleri bulunmaktadır. Özellikle Amanos Dağları'nda bulunan yayla yerleşkeleri bu alanda önemli bir yapıya sahiptir. Türkiye'nin çoğu bölgesinde var olan yaylacılık sistemi Hatay'da bulunmaktadır. Yörelerde yaşayan halk yazın yaylalarda tarımla uğraşır kışın merkez ilçelerde yaşamını devam ettirmektedir. Hatay yöresinde var olan yaylalar aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 2.5. Hatay'da Sıkça Kullanılan Yaylalar

Belen Atik Yaylası	Kırıkhan Delibekirli Köyü ve Çataloluk Yaylası
Belen Güzelyayla (Soğukoluk)	Kırıkhan Yılanlı Köyü
İskenderun Nergizlik Yaylası	Kırıkhan Ceylanlı Köyü
Samandağ Teknepınarı (Batıyaz) Yaylası	Kırıkhan Alan Yaylası
Erzin Kocadüz, Üçkoz, Bağrıaçık ve Karıncalı Yaylaları	Demircikdibi Yaylası
Dört Yol Topraktaş Yaylası	İspatan Yaylası
Dört Yol Çökek Yaylası	Kocadüz Yaylası
Dört Yol Üçkoz Yaylası	Bakbele Yaylası
Dört Yol Beşikgöl Yaylası	Hassa Çardak Yaylası
Dört Yol Kuzuculu	Dahar Yaylası
Hassa Aktepe Almacık Yaylası	İskenderun Bitişik Yaylası
	İskenderun Değirmendere Yaylası
	İskenderun Kaledibi Yaylası

Resim 2.12. Dört Yol Kuzuculu'dan Birer Görüntü (Günyaşar, 2019)

2.3.8. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

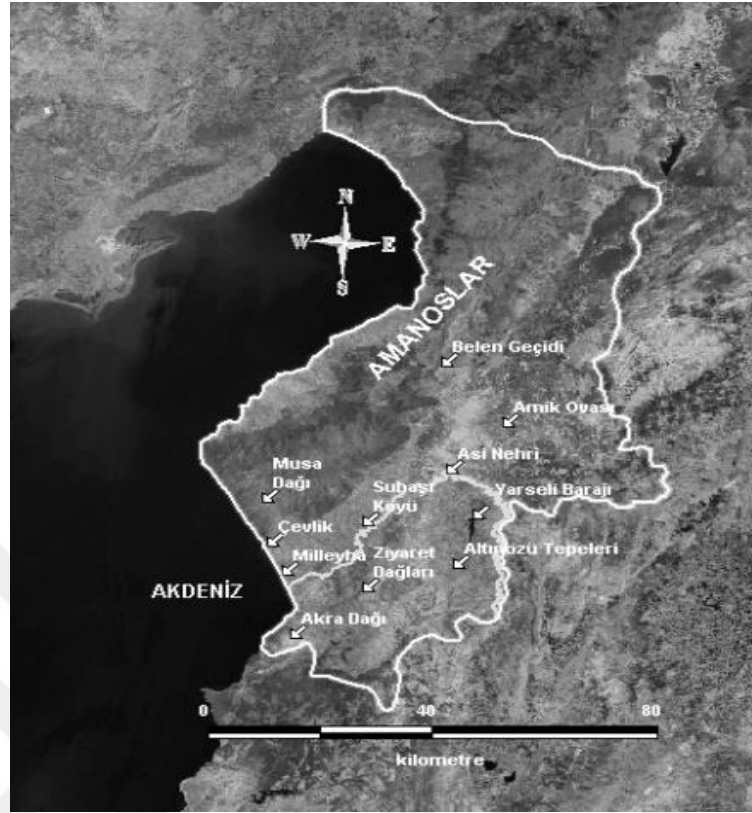
Hatay, göçmen kuşların bahar döneminde Türkiye'ye giriş yaptığı, sonbahar döneminde ise Türkiye'den çıkış yaptığı önemli bir bölgedir (Turan & Arıkan, 2011, s. 1). Hem Karadeniz hem de Akdeniz iklimini barındıran Amanoslar zengin kuş türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu doğrultuda Hatay kuş gözlemciliğinde önemli bir potansiyele sahiptir. Hatay Kuş Gözlem Raporunda (Atahan, Gül, & Atahan, 2008) amik ovası, belen geçidi, asi nehri yatağı, yarseli barajı, subaşı köyü, musa dağı, çevlik, milleyha, ziyaret dağı, Altınözü tepeleri ve akra dağı kuş gözlemciliği açısından önemli gözlem noktaları olarak belirlenmiştir. Ayrıca araştırmalar keşifler sonucu Belen'e ait Halil Bey, Atik Yaylası, Çerçikaya ve Bakras bölgelerinde ayrıca Kırıkhan Gölbaşı Gölü ve Samandağ Sebenoba ve Aknehir bölgesi çevresinde kuş gözlemciliği yapılmaktadır.

Resim 2.13. Belen Geçidi ve Kırıkhan Gölbaşı'ndan Bir Görünüm

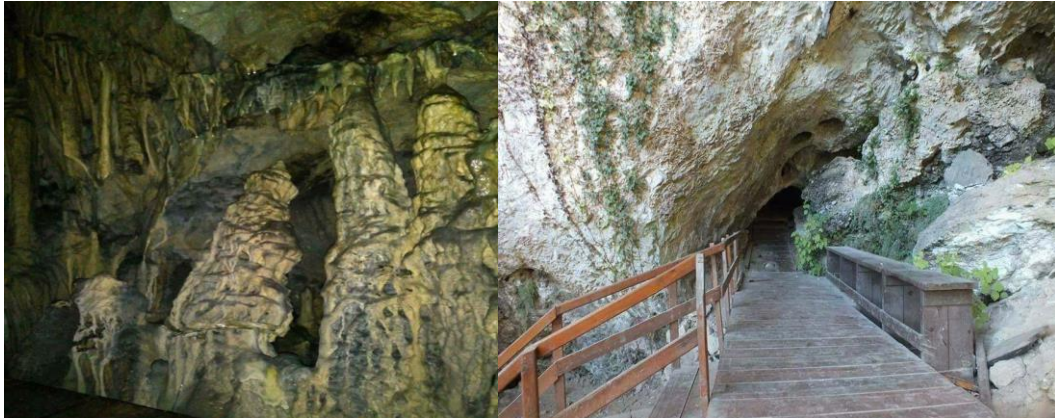
Resim 2.14. Hassa Çardak Yaylası, Kaledibi Sarıseki Yaylası ve İskenderun Değirmendere Yaylalarından Birer Görüntü

Harita 2.4. Kuş Gözlemciliği Gözlem Rotaları (Atahan, Gül, & Atahan, 2008)

2.3.9. Mağara Turizmi

Hatay ili sınırları içerisinde, özellikle kireçtaşların yaygın olduğu bölgelerde farklı boyutlarda mağara yapılarının olduğu bilinmektedir. İskenderun'da Sarıseki Mağarası, Harbiye'de Çan Mağarası Antakya'da Maymunlar Mağarası ve özellikle Hassa'da bulunan Türkiye'nin ilk lav tüpü mağarası ekoturizm açısından potansiyeli yüksek mağaralardır.

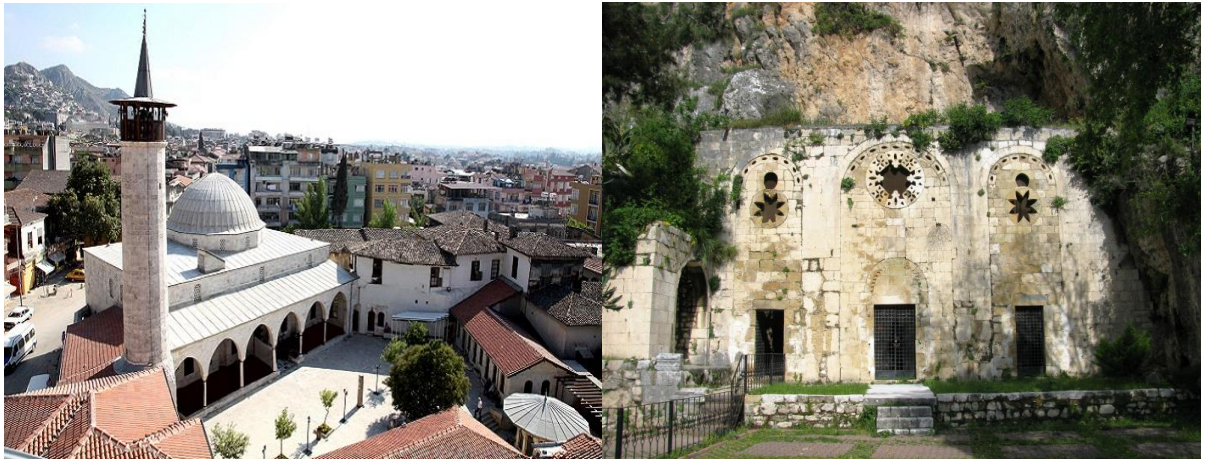
Resim 2.15. Sincan Damlatas Mağarası Giriş Kapısı ve İçerisi

Resim 2.16. Harbiye Çan Mağarasından Bir Görünüm (rehbercim.net, 2019)

2.3.10. İnanç Turizmi

Hatay ilinde, gastronomi ve kültür turizminden sonra en önemli turizm aktivitesi inanç turizmidir. Gerek Anadolu'nun gerekse Dünya'nın inanç merkezlerinden biri olan Hatay, birçok dine ve mezhebe ev sahipliği yapmakta olup inanç turizmi açısından en önemli merkezlerden biridir. Dünya'nın ilk kilisesi olan St. Pierre Kilisesi ve Anadolu'nun ilk camisi olan Habib-i Neccar Camisi inanç merkezlerinin en önemli yapılarıdır. Ayrıca Türkiye'nin tek Ermeni köyü olan Vakıflı Köyü Hatay'dadır.

Resim 2.17. Habib-i Neccar ve St. Pierre Kilisesinden Bir Görünüm

Tablo 2.6. Hatay'da Var Olan İnanç Merkezleri

Habib-i Neccar Cami	St. Pierre Kilisesi
Ulu Cami	Katolik Kilisesi
Şeyh Ali Cami	Aziz Nikola Ortodoks Kilisesi
Yeni Cami	(İskenderun)
Ağalar Cami	İtalyan Katolik Latin Kilisesi
Ahmediye camii	(İskenderun)
Köşker Camii	Maryo Hanna Kilisesi (Arsuz-
Halil Ağa Camii	İskenderun)
St. İlyas Kilisesi (Samandağ)	Marcircos Ortodoks Kilisesi
Meryem Ana Havuzu (Gözcüler-	(İskenderun)
İskenderun)	St.Meryem Ana Katolik Kilise ve
Marcircos Türk-Hıristiyan Ortodoks	Manastırı (Güzelyayla-Belen)
Kilisesi (Altınözü)	Aziz Piyer ve Aziz Paul Kilisesi
Maria Ana Rum Ortodoks Kilisesi	Antakya Hıristiyan Rum Ortodoks
(Altınözü)	Kilisesi
Havra (Antakya)	Antakya Protestan Kilisesi
Batıyaz Ermeni Kilisesi	Karasun Manuk Kilisesi (İskenderun)
Vakıflı Ermeni Kilisesi (Samandağ)	Ermeni Kilisesi (Belen)

Kaynak: (TC Hatay Valiliği, 2019)

2.3.11. Festivaller (ve Şenlikler) Turizmi

Hatay gerek tarihi gerekse kültürel değerlerin yüksek potansiyele sahip olduğu bölgelerden biridir. Her yıl belirli günlerde tarihi ve kültürel değerlerinin, unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının ve dünyaca ünlü lezzetlerinin tanıtıldığı belirli festival ve şenlikler yapılmaktadır. Yapılan festivaller aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 2.7. Hatay'ın Festival ve Şenlikleri

Geleneksel Satranç Turnuvası (27 Ağustos)
Künefe Festivali (23 Temmuz)
Dünya Aba Güreşi Şampiyonası (16-18 Eylül)
Hatay'ın Anavatana Katılımı (21-22 Temmuz)
Antakya Festivali (21-23 Temmuz)
Habib-i Neccar Etkinliği (27 Mayıs)
Uluslararası Antakya Kültür-Sanat ve Edebiyat Günleri (19-23 Mart)
Kırıkhan Bahar Şenliği Etkinlikleri (Mayıs ayının ilk haftası Anneler Günü)
Kırıkhan Bahar Şenliği Etkinlikleri (27-29 Mayıs)
Kavun Festivali (6 Temmuz)
Arsuz Geleneksel Uluslararası Kültür Sanat Festivali, Füsün Sayek Sağlık ve Kültür Etkinlikleri (9-16 Ağustos)
Akçalı Yumurta Bayramı (30 Mart)

Belen Yayla Şenlikleri (22-23 Ağustos)
Belen İncir Şenliği (31 Temmuz)
Yayladağı Kültür ve Aba Güreşleri Festivali (1-7 Ağustos)
İlk Kurşun Kültür Sanat ve Turunçgil Festivali (19-21 Aralık)
Dört Yol'un Düşman İşgalinden Kurtuluşu (9 Ocak)
Res-El-Seni (14 Ocak)
Evvel Temmuz Festivali (11-14 Temmuz)
Defne Bahar ve Emek Şenliği (1 Mayıs)
Defne İşçi Filmleri Festivali (23-29 Kasım)
Erzin Kurtuluş Bayramı (8 Ocak)
Hassa İlçesinin Düşman İşgalinden Kurtuluşu Kutlaması (15 Kasım)
Payas Kervansaray Şenlikleri (1-28 Eylül)
İskenderun Turizm ve Kültür Festivali (5-9 Temmuz)

Kaynak: (TC Hatay Valiliği, 2019)

Resim 2.18. İlk Kurşun Kültür Sanat ve Turunçgil Festivali (*habergazetesi.com*, 2018)

Resim 2.19. Hatay'ın Anavatana Katılış Yılı Dönümünde Yapılan Künefe Festivali

2.3.12. Sportif Olta Balıkçılığı

Hatay'da sportif olta balıkçılığı genellikle rekreasyonel amaçlı hafta sonları yapılmaktadır. Özellikle Samandağ, Arsuz, Çevlik ve İskenderun kıyıları çok sık tercih edilmektedir. Ayrıca göllerde barajlarda ve akarsu çevresinde sportif olta balıkçılığı aktivitesini yapanlara rastlanmaktadır.

Resim 2.20. Asi Nehrinde Yapılan Olta Balıkçılığında Bir Görünüm

Tablo 2.8. Sportif Olta Balıkçılığı Yapan Yerler

Göl ve Barajlar	Akdeniz Kıyıları
Asi Nehri	Samandağ
Gölbaşı Gölü	Çevlik
Yenişehir Gölü	Konacık
Haydarlar Gölü	Işıklı
Yarseli Barajı	Arsuz
Yayladağ Barajı	Dört Yol
	Payas
	Erzin

2.3.13. Su Sporları Turizmi

Hatay ili su sporları faaliyetlerine uygun koyları ve gölleri bulunmaktadır. Özellikle su sporlarından olan kano sporunun uygulanabileceği alanlar bulunmaktadır. Büyükşehir belediyesi su sporları alanında etkinlikler yapmaktadır. Karlısu Göleti'nde yapılan su kayağı ve kano buna en iyi örnektir. Ayrıca Arsuz ilçesinde bulunan Arsuz Çayı'nın üzerinde kano ve kıyıda yapılan yüzme yarışları etkinlikleri bulunmaktadır. Özellikle sualtı dalış turizminde Çevlik, Samandağ ve Arsuz koyları büyük bir öneme sahiptir. Karamağara bölgesinde sualtı dalış sporu yapılışı esnasında tesadüfen bulunan sualtı mağarası bölgenin coğrafi açıdan önemli olduğunu göstermektedir.

Resim 2.21. Tesadüfen Bulunan Sualtı Mağarası (www.cnnturk.com, 2019)

Resim 2.22. Karlısu Göleti ve Arsuz Kıyı Bölgesinde Yapılan Kano

Kaynak 1. Foto: (www.hurriyet.com.tr, 2019)

Kaynak 2. Foto: (www.hatayzafer.com.tr, 2018)

2.3.14. Termal Turizm

Hatay ili termal turizm yönünden oldukça zengin ve halk tarafından yeni keşfedilmiş olmasıyla birlikte önemli bir potansiyele sahiptir. Termal turizm destinasyonları, yeraltına sızan suların ısınmaları ayrıca bünyesinde çözülmüş mineral ve madensel tuzları olarak gün yüzüne çıkması ile oluşan sıcak su kaynakları birçok sağlık sorununa iyi gelmesi sebebiyle en çok turist çeken bölgelerden biridir. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde bulunan Reyhanlı Hamamı ve Hamamat Kaplıcaları, Erzin ilçesinde bulunan Başlamış Kaplıcaları ve Şifalı Suları, merkez ilçeye bağlı olan Alaattin Köyü Termal Suyu ve son olarak merkez ilçeye bağlı olan Kiseçik Köyünde bulunan sodalı su termal turizm açısından en önemli destinasyonlardır.

2.3.15. Botanik Turizm

Hatay zengin bitki örtüsü ve florası ile botanik turizmi açısından önemli bir potansiyele ve yapıya sahiptir. Türkiye'de endemik bitki türlerinin birçoğu bu bölgede bulunup, bulunan endemik bitkilerinin bir kısmının nesli tükenmekte olduğu bilinmektedir (Ray, Demirtaş, & Pirçek, 2019, s. 464-470). Ayrıca bölgede nesli tükenmekte olan bitkilerin yetiştirilmesi için uygun alanlar bulunmaktadır. 2012'de eski bir Antakya evinin restore edilmesi sonucu açılan Türkiye'nin ilk Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi, botanik turizmi açısından en önemli turistik mekanlardan birisi olduğu görülmektedir. Ayrıca 2021 yılında gerçekleştirilecek olan EXPO 2021

adlı organizasyonda botanik bahçe adı altında yapılacak botanik bir alan yapılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda belediyenin çalışmaları sürmektedir.

Resim 2.23. Expo 2021 Botanik Medeniyetler Bahçesi İçin Hazırlanan Bitkiler

Resim 2.24. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesinden Bir görünüm 1

Resim 2.25. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesinden Bir Görünüm 2

2.3.16. Eko-Gastronomi Turizmi

Eko-gastronomi, içerik seçiminde, hazırlanmasında ve pazarlanmasında çevresel kaygının önemli bir etken haline geldiği yansıtıcı yemek pişirme ve yemek olarak tanımlanmaktadır. Turizm açısından, eko-gastronomi, yemeğin sembolik anlamının önemli olduğu kültürel ve coğrafi olarak yerleşik bir faaliyettir.

Eko-gastronomi, yerel ve organik yiyeceklerin devamlılığının sağlanmasında, yöresel ev yemek kültürünün sürdürülmesinde, mutfak kültürüne ait bilginin ve geleneksel yemek pişirme yöntemlerinin korunarak gelecek nesillere aktarılmasında, yiyecek çeşitliliğinin korunmasında ve yöreye özgün gastronomi kültürünün yaşatılmasında etkin rol almaktadır (Akdağ & Üzülmez, 2017, s. 301-309).

Hatay'ın mutfak kültüründe bulunan birçok yemeğin eko-gastronomi alanında değerlendirilmesi mümkündür. Bünyesinde başlangıç, ara sıcak, sıcak, tatlılar ve hamur işleri olmak üzere yaklaşık 600 çeşit yemek bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri dikkate alındığında soğuklardan abugannuş, bakla ve humus ezmesi, ara sıcaklardan sac ve sini oruğu, sıcaklardan mumbar dolması, firikli aş, kabak borani, tepsi ve kağıt kebabı, tatlılardan künefe, peynirli irmik helvası ve haytalı, Hamur işlerinden biberli ekmek, semirsek ve kaytaş böreği gibi yiyecekler örnek verilebilir. Ayrıca yemekler içinde kullanılan doğada kendiliğinden çıkan terbin (Sakız Murcu), zahter ve üretilen defne yaprağı eko-gastronomi alanında değerlendire biliniz (Tanrıverdi, 2013).

2.2.17. Kültür Turizmi

Hatay şehri tarihi ve antik dokusuyla çok eski dönemlere dayanan ticaret yollarının geçiş güzergahları üzerinde bulunan kadim bir şehirdir. Bölgede yaşamış uygarlıklara bakıldığında özellikle Roma ve Bizans başta olmak üzere Memlûklular, Persler, Akadlar, Hurriler, Mısırlılar, Haçlılar ve Osmanlılar olup tüm bu uygarlıklar bölgenin tarih zenginliği üzerinde müessir olmuştur. Buradan hareketle geçmişten günümüze kadar birçok kültüre ev sahipliği yapmış ve birçok medeniyeti bünyesinde barındırmıştır.

2.2.18. Yöresel Ürünler ve El Sanatları

Tarihin önemli geçiş yollarından biri olan ve bulunduğu coğrafyada önemli bir konuma sahip olan Hatay gerek el sanatlarında gerekse yöresel ürünlerde birçok ürüne ev sahipliği yapmaktadır. Hatay'da ipek böceği yetiştiriciliği ve ipek dokumacılığı, ahşap oymacılığı, mozaik tasarım, cam sanatı ve kilim dokumacılığı gibi el sanatlarında önemli bir potansiyele sahiptir. Hatay'da yapılan yöresel ürün ve el sanatları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.9. Hatay Yöresel El Sanatları

Ahşap Oymacılığı	Ahşap Yakma İşi
Buğday Sapı Örucülüğü	Ebru ve Cam İşleri
Folklorik Bez Bebek Yapımı	Heykel ve Takı Tasarımı
Toprak Seramik İşleri	İğne Oyası İşleri
İpek Böceği Yetiştiriciliği ve İpek Dokuma İşleri	Çalgı Yapımcılığı (davul, keman, ney ve mey yapımı)
İpek Ürünlerinden Defne Tasarımı İşleri	Kaligrafi ve Hat Sanatı
Kilim Dokuma İşleri	Minyatür Heykel İşleri
Mozaik Yapım İşleri	Sedef-Mozaik- Ahşap İşçiliği
Tezhip Sanatı	

Kaynak: (hatay.ktb.gov.tr, 2020)

Resim 2.26. Ahşap Oymacılığı Örneği

Resim 2.27. Ahşap Oymacılığı Örneği

Hatay yalnız yöresel el sanatlarıyla değil ayrıca yöresel ürünleriyle de ön planda olmaktadır. Genellikle kırsal kesimlerde yapılan yöresel ürünler birçok bölgeye ihraç edilmektedir. Hatay'da en çok yapılan ve ihraç edilen yöresel ürünler şöyle sıralanabilir; zeytinyağı, nar ekşisi, defne (gar) sabunu, kabak tatlısı, künefe, Samandağ biberi ve sürk (baharatlı çökelek).

Resim 2.28. Ahşap Yakmacılığına Örnek Görüntü

Resim 2.29. Tezhip Sanatına Örnek Görünüm

Resim 2.30. Folklorik Bez Bebek Yapımı ve Oya İşlerine Örnek Görünüm

Resim 2.31. Üfleme Cam Sanatına Örnek Görünüm

Şekil 2.32. Mozaik yapma işlerine örnek görüntü

BÖLÜM 3

3. HATAY İLİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİ VE YEREL HALKIN EKOTURİZME BAKIŞ AÇISI

3.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın genel problemi Hatay ilinde yaşayan yerel halkın Hatay'ın ekoturizm potansiyeline yönelik algılarının belirlenmemesidir. Diğer yandan Yörede ekoturizm alanında yapılan çalışmalar incelenmiş ve çalışmalarda yerel halka yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca Hatay'ın ekoturizm açısından yüksek potansiyele sahip olmasına rağmen yerel halk tarafından bilinmemesi ve beraberinde alanda oluşan bu problemin çözümüne yönelik bir araştırmanın olmamasıdır.

Çalışma alanında turizm konusu üzerinde çoğunluğu gastronomi, inanç turizmi ve kültür turizmi alanlarında çalışmaların olduğu gözlemlenmiştir. Ekoturizm alanında yapılan çalışmaların ise genellikle ekoturizmin alt başlıkları ön planda olduğu görülmüştür. Ayrıca alanda yapılan ekoturizm araştırmalarında yerli halkın ekoturizme yönelik algılarının ele alınmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmanın yerli halkı kapsamayı önemli kılmaktadır. Bu çerçevede çalışmada öncelikle Hatay'ın güncel ekoturizm potansiyeli araştırılmış ardından yerel halkın ekoturizm hakkındaki algıları ele alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bir destinasyonda ekoturizm araştırmasının başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi yerel halkın ekoturizm araştırmasına yönelik katılım düzeyine bağlıdır. Bu nedenle ekoturizm araştırması yapılırken yerel halkın görüşleri de alınmalıdır. Hatay ilinin ekoturizm potansiyeli göz önüne alındığında yerel halkın ekoturizme yönelik bakış açıları tespit edilerek burada gerçekleştirilecek ekoturizm araştırmasının başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Hatay'ın ekoturizm potansiyelini ortaya koymak ve yerel halkın ekoturizme yönelik algılarını ortaya koyarak, bölgesel ekoturizm araştırmalarında diğer paydaşlarla birlikte yerel halkın bu sürece dahil edilmesidir.

Sürece dahil edilecek yerel halkın algılarının belirlenmiş olması araştırmacılara ışık tutacak nitelikte olduğundan bu çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Hatay ilinin ekoturizm potansiyeli ve yerel halkın ekoturizme bakış açısının incelenmesine yönelik yapılan bu çalışmada nicel veri yöntemi olan anket tekniği kullanılarak tespit edilecektir. Anket soruları Taş (2012), Gündüz (2018), Hançer (2016) ve Aydın (2017) çalışmalarından yararlanarak elde edilmiştir. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılanlara yönelik demografik özellikler bulunmaktadır. İkinci bölümde katılanların ekoturizm hakkındaki bilgi ve görüşlerine, Hatay'da yapılan ekoturizm faaliyetlerine ve Hatay yöresinde ziyarette buldukları ekoturizm destinasyonları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Son bölümde ise Hatay'ın ekoturizmi hakkında düşüncelerine yer verilmiştir.

3.4. Araştırmanın Hipotezleri ve Varsayımları

Hipotezler

Hipotez-1: Yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez-2: Yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez-3: Yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez-4: Yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Varsayımlar

- Hatay ili bünyesinde barındırdığı tarihi ve kültürel zenginlikler ile ekoturizm açısından yüksek potansiyele sahiptir.
- Ekoturizm Hatay'ın ekonomisine katkı sağlamaktadır.
- Hatay'da farklı turizm faaliyetleri açısından ekoturizm büyük bir öneme sahiptir.

- Ekoturizmin yerel halk tarafından yaygın kullanılması başka sektörlerinde gelişmesine ve tanıtılmasına katkı sağlayacaktır.
- Ekoturizm yerel halkın kişisel gelişimine olumlu bir etki sağlayacaktır.
- Ekoturizm destinasyonun sürdürülebilirliğine ve çevrenin korunmasına katkı sağlayacaktır.

3.3.1. Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini Hatay ilinde ikamet eden yerel halk oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri için gerekli olan anket formu Hatay ilinde ikamet eden yerel halk tarafından doldurulması sağlanacaktır.

3.3.2. Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmanın analizleri için gerekli olan veriler anket tekniği yardımıyla elde edilecektir. Toplanacak verilerin daha güvenilir olması açısından anket yerel halk ile yüz yüze görüşülerek ve internet ortamında Google doküman ile doldurulacaktır.

3.3.3. Verilerin Analizi

Anket tekniği kullanılarak elde edilen veriler SPSS paket programı yardımıyla analiz edilecektir. Bu kapsamda Güvenirlik Analizi, Temel Belirleyici İstatistikler, Kruskal Wallis-H, Mann-Whitney U, Çoklu Yanıt Analizleri vb. analizler yapılacaktır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

4.1. Araştırmanın Bulguları

Tablo 4.1. Güvenilirlik Analizi

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
0,761	26

Güvenilirlik kavramı yapılan her ölçüm için gereklidir, çünkü güvenilirlik bir test ya da ankette yer alan soruların birbirleri ile olan tutarlılığını ve kullanılan ölçeğin ilgililenen sorunu ne derece yansıttığını ifade eder. Güvenilirlik, elde edilen ölçümler üzerindeki yorumlar ve daha sonra ortaya çıkabilecek analizler için bir temel teşkil eder (Kayış, 2018, s. 404-410).

Çalışmanın güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha modeli kullanılmış olup Cronbach's Alpha değeri 0,761 çıkmıştır. Kayış (2018)'e göre bu değer çalışmanın oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.2. Çalışmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet Dağılımı		
	Sayı	Yüzde (%)
Erkek	255	47,6
Kadın	281	52,4
Yaş Dağılımı		
	Sayı	Yüzde (%)
25 yaş ve Altı	291	54,3
26-34	165	30,8
35-44	61	11,4
45-54	12	2,2
55 ve Üzeri	7	1,3
Eğitim Durumu Dağılımı		
	Sayı	Yüzde (%)
İlkokul ve Ortaokul	48	9,0
Lise	106	19,8
Ön lisans	123	22,9
Lisans	228	42,5
Yüksek Lisans ve Doktora	31	5,8

Gelir Durumu Dağılımı		
	Sayı	Yüzde (%)
1000 TL ve altı	216	40,3
1001-2000 TL	90	16,8
2001-3000 TL	109	20,3
3001-4000	42	7,8
4001 TL ve Üzeri	79	14,7
Medeni Durumu Dağılımı		
	Sayı	Yüzde (%)
Evli	149	27,8
Bekâr	377	70,3
Boşanmış	10	1,9

Tablo 4.2’de araştırmanın anket ölçeğine katılan yerel halkın demografik özellikleri hakkında bulgular verilmektedir. Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan yerel halkın %47,6’sı ‘Erkek’, %52,4’ü ‘Kadın’ olduğu, %54,3’ünün ‘25 yaş ve altında’, %30,8’inin ‘26-34 yaş aralığında’, %11,4’ünün ‘35-44 yaş aralığında’ %2,2’sinin ‘45-54 yaş aralığında’ ve %1,3’ünün ‘55 yaş ve üzerinde’ olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına bakıldığında %9’u ‘İlkokul ve Ortaokul’, %19,8’i ‘Lise’, %22,9’u ‘Ön lisans’ %42,5’inin ‘Lisans’ ve %5,8’inin ‘Yüksek Lisans ve Doktora’ olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmanın anket ölçeğine katılan yerel halkın %40,3’ü ‘1000 TL ve Altı’, %16,8’inin ‘1001-2000 TL’, %20,3’ünün ‘2001-3000 TL’, %7,8’inin ‘3001-4000 TL’ ve %14,7’sinin ‘4001 TL ve Üzeri’ gelirin sahip olduğu ve son olarak %70,3’ünün ‘Bekar’, %27,8’inin ‘Evli’ ve %1,9’unun ‘Boşanmış’ olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3. Çalışmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımları

Meslek Durumu Dağılımı		
	Sayı	Yüzde (%)
Turizm	33	6,1
Muhasebeci	5	0,9
Mühendis	12	2,2
Öğretmen	7	1,3
Özel Sektör Çalışanı	42	7,8
Sağlık Çalışanı	4	0,7
Emekli	3	0,6
İşsiz	8	1,6
Çiftçi	2	0,4
Devlet Memuru	68	12,7
Esnaf	21	4

Ev Hanımı	40	7,5
İşçi	42	7,8
Öğrenci	208	38,8
Serbest Meslek	41	7,6

Tablo 4.3'te araştırmaya katılan yerli halka ilişkin meslek dağılımları gösterilmektedir. Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılanların çoğunluğu %38,8 'i 'Öğrenci', %12,7'si 'Devlet Memuru' %7,8'i 'Özel Sektör Çalışanı', %7,8'i 'İşçi' %7,6'sı 'Serbest Meslek' %7,5'i 'Ev Hanımı' ve %6,1'i 'Turizm' mesleklerinde oldukları görülmektedir. Diğer katılımcıların meslekleri 'Muhasebeci, Mühendis, Öğretmen, Sağlık Çalışanı, Emekli, Çiftçi ve Esnaf' olarak dağılmakta olup araştırmaya katılanların %1,6'sının da işsiz olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4. Çalışmaya Katılanların Sadece Ekoturizm Amaçlı Seyahatlerine Yönelik Frekans ve Yüzde Dağılımı

Daha önce, sadece ekoturizm (doğa ile ilgili veya kültürel) amaçlı bir turizm faaliyetinde bulundunuz mu?		
	Sayı	Yüzde (%)
Evet	324	60,4
Hayır	212	39,6

Tablo 4.4'te araştırmaya katılan yerli halkın sadece ekoturizm amaçlı bir faaliyette bulunup bulunmadıkları hakkında bilgi gösterilmektedir. Araştırmaya katılan yerli halkın %60,4'ü faaliyette bulunduğunu diğer yandan %39,6'sının ise faaliyette bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.5. Çalışmaya Katılanların Ekoturizm Faaliyetine Katılım Sıklıklarına Ait Frekans ve Yüzde Dağılımı

Hatay'ın ekoturizm faaliyetlerine ne sıklıkla katılırsınız?		
	Sayı	Yüzde (%)
Hiç Katılmadım	258	48,1
Nadiren Katılıyorum	141	26,3
Ara Sıra Katılıyorum	105	19,6
Sık Sık Katılıyorum	32	6,0

Tablo 4.5'te araştırmaya katılan yerli halkın ekoturizm faaliyetlerine katılma sıklıkları gösterilmektedir. Katılanların %48,1'i hiç katılmadığını belirtirken %26,3'ü nadiren katıldığını, %19,6'sı ara sıra katıldığını ve %6'sının ise sık sık katıldığını belirtmiştir. Tablo 4.4 ve 4.5 birlikte incelendiğinde, sadece ekoturizm amaçlı seyahat edenler %60,4 iken Hatay'ın ekoturizm faaliyetlerine hiç katılmayanların %48,1

olduğu görülmüştür. Buradan hareketle iki soru arasında oluşan fark araştırılmış olup araştırmaya katılanların ‘Hatay’ın ekoturizm faaliyetlerine ne sıklıkla katılırsınız?’ sorusunu gezi kulüplerinin, belediyelerin ve seyahat acentalarının hazırlamış oldukları gezileri temel alarak cevapladıkları anlaşılmıştır.

Tablo 4.6. Çalışmaya Katılanlara Göre Ekoturizm Faaliyetlerine Katılım Ücretinin Yüksek Olup Olmamasına Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sizece Hatay’ın Ekoturizm Faaliyetlerine (Örneğin; Müzeler, Kiliseler ve diğer ücretli alanlar) katılım ücreti yüksek midir?		
	Sayı	Yüzde (%)
Evet	249	46,5
Hayır	138	25,7
Bilgim Yok	149	27,8

Tablo 4.6’da araştırmaya katılan yerli halka ekoturizm faaliyetlerinde ziyaret ettikleri bölgelerde var olan ücretlerin veya ekoturizm amaçlı grup halinde yapılan gezilere olan katılım ücretlerinin yüksekliği hakkında soru sorulmuş olup katılımcıların %46,5’i ücretlerin yüksek olduğunu, %25,7’sinin Yüksek olmadığını ve diğer kalan %27,8’lik kesimin ise bilgisi olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. Çalışmaya Katılanların Ekoturizm Faaliyetlerine Kimlerle Katılacağına Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları

Hatay’ın Ekoturizm alanlarını kiminle ya da kimlerle ziyaret edersiniz?		
	Sayı	Yüzde (%)
Yalnız	41	7,6
Aile	167	31,2
Akraba	9	1,7
Sevgili/Eş	88	16,4
Arkadaşlar	231	43,1

Tablo 4.7’de araştırmaya katılanların ekoturizm faaliyetlerine kimlerle birlikte katıldığı hakkında bilgi verilmiştir. Katılanların geneli arkadaşlarıyla (%43,1) ve ailesiyle (31,2) birlikte katıldığı görülmektedir.

Tablo 4.8. Çalışmaya Katılanlara Göre Hatay’ın Ekoturizm Potansiyeli Tanıtımında Hangi Kuruluşların Etkili Olduğuna Dair Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sizece Hatay’ın ekoturizm potansiyelinin tanıtımında hangi kurumlar daha etkilidir.		
	Sayı	Yüzde (%)
Büyükşehir Belediyesi	183	34,1

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	204	38,1
Kaymakamlıklar	5	0,9
Seyahat Acentaları	65	12,1
Sivil Toplum Kuruluşları	50	9,3
Sosyal medya	10	1,9
Valilikler	19	3,5

Tablo 4.8’de araştırmaya katılan yerli halka Hatay’ın ekoturizm tanıtımında hangi kurum ve kuruluşların etkili olduğu sorulmuştur. Ankete katılanların %38,1’i ‘İl Kültür Turizm Müdürlüğü’, %34,1’i ‘Büyükşehir Belediyesi’, %12,1’i ‘Seyahat Acentaları’ ve %9,3’ü ‘Sivil Toplum Kuruluşları’ cevabını verdiği görülmüştür.

Tablo 4.9. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Ekoturizm Kavramı Hakkında Düşünceleri

Ekoturizm kavramı sizce ne anlam ifade etmektedir?		
	Sayı	Yüzde (%)
Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten turizmdir.	328	26,4%
Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir.	24	1,9%
Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir.	215	17,3%
Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir.	96	7,7%
Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir.	242	19,5%
Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir.	337	27,1%
Toplam	1242	100%

Not: Tablo 4.9 çoklu seçenek oluşu sebebiyle toplam N sayısı, anket sayısını geçmektedir.

Tablo 4.9 incelendiğinde, araştırmaya katılan yerli halkın ekoturizm kavramı hakkında düşünceleri gösterilmektedir. Yerli halka göre ekoturizm kavramı, doğayı anlatan, doğa ile ilgili tur ve aktiviteleri kapsayan, stresten kaçmayı ve rahatlamaı sağlayan ayrıca yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir.

Tablo 4.10. Yerel Halkın Ekoturizm Etkinliklerini Tercih Etmesinde Rol Oynayan Etkenler

Ekoturizm etkinliklerini tercih etmeniz veya seçmeniz nedenleri nelerdir?		
	Sayı	Yüzde (%)
Doğa ile baş başa olmak	380	18,1%
Kendini keşfetmek	150	7,1%

Merak	227	10,8%
Macera Tutkusu	196	9,3%
Şehir gürültüsünden uzaklaşmak ve temiz hava	297	14,1%
Yöremizin doğal güzelliklerini öğrenmek	327	15,6%
Farklı bir an yaşamak ve dinlenmek	232	11,0%
Dağcılık ve doğa sporlarıyla ilgilenmek	111	5,3%
Daha önce yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek	182	8,7%
Toplam	2102	100%

Not: Tablo 4.10 çoklu seçenek oluşu sebebiyle toplam N sayısı, anket sayısını geçmektedir.

Tablo 4.10 incelendiğinde yerel halkın ekoturizm faaliyetlerini seçmesinde etkin rol oynayan nedenler gösterilmektedir. Yerel halka göre ekoturizm faaliyetlerine katılmalarında öncelikle doğa ile iç içe olmanın etkin rol oynadığı görülmektedir. Diğer yandan merak, macera, farklı bir deneyim yaşamak ve yörede bulunan doğal güzellikleri keşfetmek gibi etkenlerinde etkin rol aldığı görülmektedir.

Tablo 4.11. Yerel Halka Göre Ekoturizm Tanıtımında ve Faaliyetinde Oluşan Eksik Yönler

Size göre Hatay'ın ekoturizmine yönelik eksikleri nelerdir?		
	Sayı	Yüzde (%)
Yerel yönetimlerin bu konuda politika oluşturmaması	286	22,2%
Yerel halka yeterince tanıtım yapılmaması	382	29,6%
Halkın ekoturizm konusunda bilinçsiz/duyarsız oluşu	349	27,1%
Yeterli yön ve levhaların olmaması	166	12,9%
Hatay'da yeterli ekoturistik potansiyelinin olmaması	107	8,3%
Toplam	1290	100,0%

Not: Tablo 4.11 çoklu seçenek oluşu sebebiyle toplam N sayısı, anket sayısını geçmektedir.

Tablo 4.11'de yerel halka göre ekoturizmin tanıtımında ve faaliyetlerinde oluşan eksikler gösterilmektedir. Yerel halka göre ekoturizmin eksik yönleri; yerel yönetimlerin ekoturizm konusunda politika oluşturmaması, yerli halka tanıtımın yapılmaması veya yerli halka bunun aktarılmaması, yerli halkın bu konularda bilinçsiz olması ve yeterli yön ve levhaların olmaması olarak sıralanmaktadır.

Yapılan anket çalışmasında yukarıda ki tabloda verilen soruya yerli halka açık uçlu seçenek bırakılmış olup onların ilave bilgi ve düşünceleri alınmak istenmiştir. Verilen cevaplar incelenmiş olup, Hatay'ın ekoturizmine yönelik eksiklerinin en başında eğitimin yer aldığı, yeterli bütçe ve yatırımın olmaması, ekoturizm alanlarının korunmaması, ulaşımın zor ve yol ücretlerinin yüksek olması ve farklı dillerde tanıtımların yapılmaması sonucuna ulaşılmıştır.

Ankete katılan yerel halktan A kişinin yorumu ise şöyledir: *‘Yerel idareciler turizm için gerekli ve yeterli ilgi alakayı göstermemekle birlikte gerekli yatırımlar da yapmıyorlar. Aslında Hatay medeniyetler coğrafyasının öncüsü olmasına rağmen keşfedilmemiş bir cennet olarak ve aynı zamanda tarihi ve doğal güzelliklerinin önemini her geçen gün kaybederek ne yazık ki çürümeye yüz tutuyor unutuluyor ve unutturuluyor. Halkın öncelikle teşvik edilmesi lazım belediye başkanları ve kaymakam vali burada gerekli faaliyetlerini göstermeli.’*

Tablo 4.12. Yerel Halkın Hatay'da Yapıldığı Bildiği Ekoturizm Faaliyetleri

Hatay’da yapıldığını bildiğiniz ekoturizm faaliyetlerini işaretleyiniz.		
	Sayı	Yüzde (%)
Trekking (doğa yürüyüşü)	332	12,5%
Kuş Gözlemciliği	60	2,3%
Yayla Turizmi	194	7,3%
Tarım ve Çiftlik turizmi	112	4,2%
Atlı Doğa Yürüyüşü	59	2,2%
Dağcılık	115	4,3%
Yamaç Paraşütü	241	9,1%
Yaban Hayatı Gözleme	37	1,4%
Foto Safari	65	2,5%
Av Turizmi	82	3,1%
Botanik Turizmi	72	2,7%
Kamp ve Karavan Turizmi	105	4,0%
Akarsu Turizmi	75	2,8%
Kültür Turizmi	270	10,2%
Su Altı Dalış Turizmi	82	3,1%

Sportif Olta Balıkçılığı	64	2,4%
Bisiklet Turizmi	169	6,4%
İnanç/Dini Turizm	329	12,4%
Mağara Turizmi	185	7,0%
Toplam	2648	100,0%

Not: Tablo 4.12 çoklu seçenek oluşu sebebiyle toplam N sayısı, anket sayısını geçmektedir.

Tablo 4.12’de Hatay’da yaşayan yerel halka Hatay’da yapıyor olarak bildiği ekoturizm aktiviteleri sorulmuştur. Tablo 4.12 incelendiğinde Hatay’da yapılan ekoturizm aktivitelerinin en başında trekking (doğa yürüyüşü) aktivitesinin olduğu görülmektedir. Diğer yandan yayla turizmi, yamaç paraşütü, kültür turizmi ve inanç turizmi aktivitelerinin yoğun şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Tablo 4.12’de yerel halka iletilen soruya halkın bilgi ve düşüncelerini aktarabilmesi için açık uçlu cevap seçeneği bırakılmıştır. Açık uçlu cevap seçeneği incelendiğinde, doğada off road turlarının yapıldığı ve gastronomi etkinliklerinin de yapıldığı görülmektedir.

Tablo 4.13. Yerel Halkın Hatay’da Katıldığı ve Ziyaret Ettiği Ekoturizm Destinasyonları

Hatay’da katıldığınız veya ziyaret ettiğiniz ekoturizm destinasyonlarını (turizm yerlerini veya turistik yer olarak düşündüğünüz yerleri) işaretleyiniz.		
	Frekans	Yüzde (%)
Titus Tüneli ve Beşikli Mağara	398	9,8%
Hıdırbey Musa Ağacı	406	10,0%
Harbiye Şelalesi	461	11,3%
Güzel yayla	84	2,1%
St Simon Manastırı	297	7,3%
Antakya Kalesi ve Surları	4	0,1%
Atchana Höyüğü	67	1,6%
Yenişehir Gölü	163	4,0%
St. Pierre Kilisesi	395	9,7%
Erzin İçmeler	142	3,5%
Atik Yaylası	141	3,5%
Kurşunlu Han	205	5,0%
İssos Harabeleri	135	3,3%

Hamamat Kaplıcaları	105	2,6%
Sarıseki Mağarası	82	2,0%
Altınözü Tokaçlı Köyü	73	1,8%
Defne Dekuk Şelalesi	116	2,8%
Koz Kalesi Köyü	105	2,6%
Habib-i Neccar Cami	410	10,1%
Gölbaşı Gölü	91	2,2%
Bakras Kalesi	141	3,5%
Lav Tüpü Mağarası	52	1,3%
Total	4073	100,0%

Not: Tablo 4.13 çoklu seçenek oluşu sebebiyle toplam N sayısı, anket sayısını geçmektedir.

Tablo 4.13'te yerli halkın Hatay'da katıldığı veya ziyaret ettiği ekoturizm destinasyonları gösterilmektedir. Yerli halkın Hatay'da en çok tercih ettiği destinasyonlar; Harbiye Şelalesi, Hıdırbey Musa Ağacı, Habib-i Neccar Cami, Titus Tüneli ve Beşikli Mağara ve St Simon Manastırı olarak sıralanmaktadır. Ayrıca soruya bırakılan açık uçlu cevabına verilen yanıtlar incelendiğinde Geçilmez Kanyonu, Üç Ağızlı Mağara, Karamağara, Vakıflı Köyü, Yoğunluk Köyü, Batıyaz, Meryem Ana Şelalesi, Kale Köyü, Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi, 3. Selim Cami, Payas Kervansaray, Cin Kule, Beyazıdı Bestami Türbesi, Dört Yol Topaktaş Yaylası, Harbiye Kantra Şelalesi, Arsuz Yanartaş ve Zilli Şelalesi destinasyonlarının da ziyaret edildiği anlaşılmıştır.

Sorularda bulunan açık uçlu cevaplara verilen yanıtlar incelendiğinde Hatay'da en çok ziyaret edilen yerler dışında ekoturizm kavramı içinde benimsenebilen keşfedilmemiş ve keşfedilmeyi bekleyen birçok yer bulunmaktadır.

Tablo 4.14. Cinsiyete Göre Ekoturizmin İfade Farklılıkları

Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten turizmdir.	Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir.	Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir.	Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir.	Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir.	Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir.	Toplam
---	--	---	---	---	--	---------------

Erkek	157	10	99	48	123	154	254
	61,8%	3,9%	39,0%	18,9%	48,4%	60,6%	
Kadın	171	14	116	48	119	183	279
	61,3%	5,0%	41,6%	17,2%	42,7%	65,6%	
Toplam	328	24	215	96	242	337	533

Tablo 4.14’te ankete katılan yerli halkın ekoturizm ifadelerinin cinsiyet dağılımına göre farklılıkları gösterilmektedir. Katılanlara göre ekoturizm ifadesinin cinsiyetler arasında en çok tercih edilen ifade farklılık olduğu görülmektedir. Kadınlara göre ekoturizm ‘Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizm’ iken erkeklerde ise buna karşılık ‘Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten turizm’ ifadesini tercih etmişlerdir.

Tablo 4.15. Katılanların Yaşlarına Göre Ekoturizm Etkinliklerini Tercihleri

	Doğa ile baş başa olmak	Kendini keşfetmek	Merak	Macera Tutkusu	Şehir gürültüsünden uzaklaşmak ve temiz hava	Yöremizin doğal güzelliklerini öğrenmek	Farklı bir an yaşamak ve dinlenmek	Dağcılık ve doğa sporlarıyla ilgilenmek	Toplam
25 yaş ve altı	200	83	121	118	160	172	124	65	291
	68,7%	28,5%	41,6%	40,5%	55,0%	59,1%	42,6%	22,3%	
26-34	122	55	87	60	94	103	71	37	165
	73,9%	33,3%	52,7%	36,4%	57,0%	62,4%	43,0%	22,4%	
35-44	45	11	16	17	32	36	30	7	61
	73,8%	18,0%	26,2%	27,9%	52,5%	59,0%	49,2%	11,5%	
45-54	9	1	2	-	8	10	4	2	12
	75,0%	8,3%	16,7%	-	66,7%	83,3%	33,3%	16,7%	
55 ve üzeri	4	-	1	1	3	6	3	-	7
	57,1%	-	14,3%	14,3%	42,9%	85,7%	42,9%	-	
Toplam	380	150	227	196	297	327	232	111	536

Tablo 4.15’de Ankete katılan yerli halkın yaşlarına göre ekoturizm aktivitelerini tercih etmesindeki nedenlerin farklılıkları gösterilmektedir. Tabloya göre katılanlarda 44 yaş ve altında olanlar daha çok doğa ile baş başa olmayı tercih ederken 45 yaş ve

üzeri olan kişiler daha çok yörenin güzelliklerini görmek amacıyla seyahat ettikleri görülmüştür. Diğer yandan tablo ayrıntılı şekilde incelendiğinde yaşa bağlı olarak merakın ve macera tutkusunun tercih edilmesinde ters orantı olduğu görülmüştür. Yaş arttıkça ekoturizm aktivitelerinin tercih edilmesinde merakın ve macera tutkusunun azaldığı görülmüştür.

Tablo 4.16. Yerel Halkın Hatay’da Var Olan Ekoturizm Özellikleri Hakkındaki Düşünceleri

	Ort.	Standart Sapma
17. Ekoturizm faaliyetleri, yöre kültürünün tanınmasında bir köprü vazifesi oluşturmaktadır.	4,11	0,897
18. Ekoturizm, tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olmaktadır.	3,96	0,883
19. Ekoturizm faaliyetleri, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlamaktadır.	3,50	1,080
20. Ekoturizm faaliyetleri yörenin tanıtımına katkı sağlamaktadır	4,25	0,770
21. Yöredeki ekoturizm faaliyetleri, insanların birbiri ile kaynaşmasına olanak sağlamaktadır.	4,04	0,776
22. Ekoturizm Hatay’ın gelişimine katkı sağlamaktadır.	4,16	0,844
23. Ekoturizm ildeki ulaşımı kolaylaştırmaktadır.	3,17	1,045
24. Hatay’a gelen turistlerin ekoturizm kaynaklarını bilinçsiz kullanması sürdürülebilirliğin önünde bir engel olmaktadır.	3,42	0,979
25. Ekoturizm ildeki restorasyon faaliyetlerini geliştirmektedir.	3,74	0,885
26. Ekoturizm, turistler ile yerel halkın çatışmasına sebep olmaktadır.	2,16	1,017
27. Ekoturizm Hatay için olumlu sonuçlar doğurmaktadır.	4,13	0,759
28. Doğal değerleriyle Hatay ve çevresi, ekoturizm için uygun bir yerdir.	4,36	0,749
29. Hatay ve çevresinin ulaşım imkânları ekoturizm için uygun ve yeterlidir.	2,94	1,159

30. Hatay havaalanının uluslararası uçuşlara açılması ve yurtiçinde farklı uçak seferleri konulması bölgedeki ekoturizm potansiyelini artırır.	4,27	0,836
31. Hatay’da ekoturizme yönelik bölge tanıtımı yeterince yapılmaktadır.	2,62	1,150
32. Hatay’da ki kontrolsüz ekoturizm büyümesi çevresel sorunlar meydana getirmektedir.	3,26	0,991
33. Hatay’da ki Ekoturizmin kontrolsüz ve plansız büyümesi kentsel problemler (çevre, trafik, ses, görüntü kirliliği) meydana getirdiğini düşünüyorum.	3,31	1,089
34. Hatay’da ki turistik tesislerin çevreci olduğunu düşünüyorum.	3,01	1,006
35. Hatay’da doğal kaynakların sürdürülebilirliği noktasında gerekli önlemlerin alındığını düşünüyorum.	2,73	0,987
36. Hatay yat limanındaki turistik amaçlı kullanılan yatların (mazot, katı atık) atıklarının çevreye ve deniz canlılarına zarar verdiğini düşünüyorum.	3,82	0,917
37. Hatay’da halkın turizm sayesinde birçok sosyal etkinlikten (konser-festival) yararlandığını düşünüyorum.	3,27	1,131
38. Hatay’da turistik tesisler yapılırken doğal yaşam kriterlerinin göz önüne alındığını düşünüyorum.	3,01	1,023
39. Hatay’da doğal yaşamın korunması amacıyla Sivil Toplum Örgütleri ile turizm şirketlerinin ortak çalışmalar yaptığını düşünüyorum.	2,81	0,917
40. Hatay’da turistlere sunulan hizmetlerin yetersiz ve denetimsiz olduğu, doğal kaynaklara zarar verdiği ve sürdürülebilirliğe engel teşkil ettiğini düşünüyorum.	3,41	0,955
41. Hatay’da ki resmi kuruluşların turistik tesislerin doğal kaynak kullanımını yeterince denetlediğini düşünüyorum.	2,67	0,996
42. Hatay’da turizm faaliyetleri ekonomiyi canlandırırsa da sosyokültürel olarak olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyorum.	2,63	0,979

(Kesinlikle Katılmıyorum: 1, Katılmıyorum: 2, Kararsızım: 3, Katılıyorum: 4, Kesinlikle Katılıyorum: 5)

Tablo 4.16’da ankete katılan yerli halka Hatay’ın ekoturizm alanında bilgi ve düşüncelerini kapsayan beşli likert ölçekli ‘Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum’ şeklinde cevap verilebilen sorular verilmiştir.

Ankete katılan yerli halk, ‘Ekoturizm faaliyetleri, yöre kültürünün tanınmasında bir köprü vazifesi oluşturmaktadır’, ‘Ekoturizm faaliyetleri yörenin tanıtımına katkı sağlamaktadır’, ‘Yöredeki ekoturizm faaliyetleri, insanların birbiri ile kaynaşmasına olanak sağlamaktadır’ ve ‘Ekoturizm Hatay’ın gelişimine katkı sağlamaktadır’ sorularına katılıyorum ile kesinlikle katılıyorum cevaplarını vermiş olduğu görülmektedir. Diğer yandan ‘Ekoturizm, turistler ile yerel halkın çatışmasına sebep olmaktadır’, ‘Hatay ve çevresinin ulaşım imkânları ekoturizm için uygun ve yeterlidir’, ‘Hatay’da ekoturizme yönelik bölge tanıtımı yeterince yapılmaktadır’, ‘Hatay’da doğal kaynakların sürdürülebilirliği noktasında gerekli önlemlerin alındığını düşünüyorum’, ‘Hatay’da doğal yaşamın korunması amacıyla Sivil Toplum Örgütleri ile turizm şirketlerinin ortak çalışmalar yaptığını düşünüyorum’, ‘Hatay’da ki resmi kuruluşların turistik tesislerin doğal kaynak kullanımını yeterince denetlediğini düşünüyorum’ ve ‘Hatay’da turizm faaliyetleri ekonomiyi canlandırır da sosyokültürel olarak olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyorum’ sorularına ise ortalama olarak katılmıyorum cevabını verdiği görülmüştür.

Hipotez Sonuçları

Hipotez-1: Yerel halkın Hatay’ın ekoturizmine yönelik algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 4.17. Ekoturizm Algısının Cinsiyete Göre Farklılığı

	Cinsiyet	N	Ortalama Sıra	Sıralar Toplamı
Ekoturizm Algısı	Erkek	255	262,49	66935,00
	Kadın	281	273,95	76981,00
	Total	536		
			Ekoturizm Algısı	
Mann-Whitney U			34295,000	
Wilcoxon W			66935,000	
Z			-,857	
p			,392	

Tablo 4.17’deki sonuçlara göre yerel halkın Hatay’ın ekoturizmine yönelik algıları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir (U: 34295,00, p=0,392).

Hipotez-2: Yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir

Tablo 4.18. Ekoturizm Algısının Medeni Duruma Göre Farklılığı

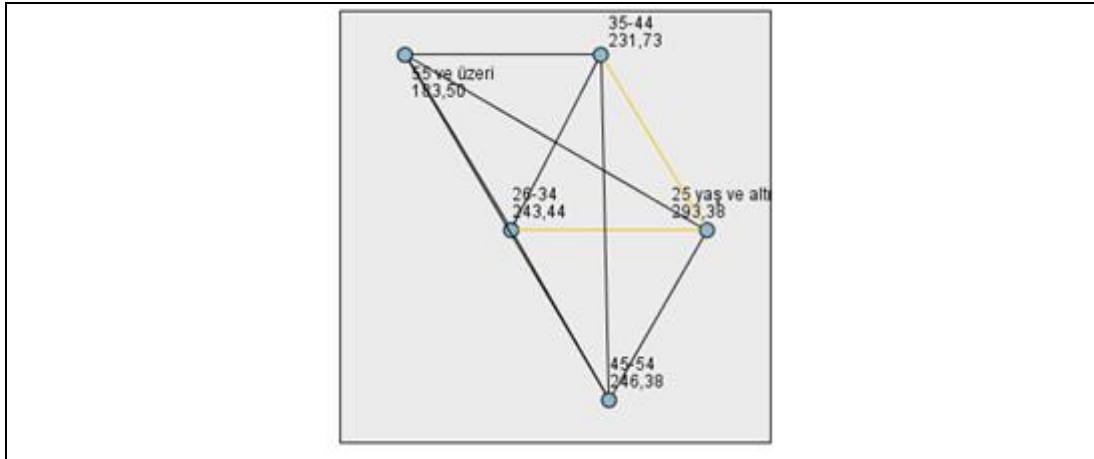
	Medeni Durum	N	Ortalama Sıra	Sıralar Toplamı
Ekoturizm Algısı	Evli	149	240,23	35794,50
	Bekar	378	273,37	103333,50
	Total	527		
Mann-Whitney U		24619,500		
Wilcoxon W		35794,500		
Z		-2,252		
p		,024		

Tablo 4.18'deki sonuçlara göre yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir (U: 24619,500,00, p=0,024). Buna göre bekarların (Ort.S.: 273,37) ekoturizme yönelik olumlu algıları evli (Ort.S.: 240,23) olanlardan daha yüksektir.

Hipotez-3: Yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir

Tablo 4.19. Ekoturizm Algısının Yaşa Göre Farklılığı

	Yaş	Sayı	Ortalama Sıra
Ekoturizm Algısı	25 yaş ve altı	291	293,38
	26-34	165	243,44
	35-44	61	231,73
	45-54	12	246,38
	55 ve üzeri	7	183,50
	Total	536	
Chi-Square		17,650	
df		4	
Asymp. Sig.		,001	
Çoklu Karşılaştırma Sonuçları			
Grafik			

Değişkenler	Test İstatistiği	Standart Hata	Standart Test İstatistiği	p	Uyarlanmış p
55 ve üzeri-35-44	48,230	61,754	,781	,435	1,000
55 ve üzeri-26-34	59,936	59,717	1,004	,316	1,000
55 ve üzeri- 45-54	62,875	73,597	,854	,393	1,000
55 ve üzeri- 25 Yaş ve Altı	109,876	59,188	1,856	,063	,634
35-44- 26-34	11,707	23,188	,505	,614	1,000
35-44- 45-54	-14,645	48,868	-,300	,764	1,000
35-44 - 25 Yaş ve Altı	61,647	21,791	2,829	,005	,047
26-34- 45-54	-2,939	46,268	-,064	,949	1,000
36-34 - 25 Yaş ve Altı	49,940	15,081	3,312	,001	,009
45-54 - 25 Yaş ve Altı	47,001	45,583	1,031	,302	1,000

Tablo 4.19'deki sonuçlara göre yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir (X^2 : 17,650 $p=0,001$). Farklılığın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre 25 yaş ve altındaki katılımcıların Hatay'ın ekoturizmine yönelik olumlu algısı, 26-34 ve 35-44 yaş arasındaki katılımcılarda daha yüksektir.

Hipotez-4: Yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir

Tablo 4.20. Ekoturizm Algısının Eğitim Durumuna Göre Farklılığı

	Eğitim Durumu?	N	Mean Rank
Ekoturizm Algısı	İlkokul ve Ortaokul	48	261,91
	Lise	106	281,96
	Önlisans	123	257,72
	Lisans	228	279,28
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	196,15
	Total	536	
Chi-Square		9,371	
df		4	
Asymp. Sig.		,052	

Tablo X'teki sonuçlara göre yerel halkın Hatay'ın ekoturizmine yönelik algıları eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir (X^2 : 9,371, $p=0,052$).

Son olarak ankette yerel halkın genel olarak turizm ve ekoturizm hakkında eklemek istediği bilgi ve düşüncelerini aktarabileceği açık uçlu cevap niteliği taşıyan bir soru aktarılmış olup verilen cevaplar aşağıda gösterilmektedir.

- Ekoturizmin sürdürülebilir olması adına şehirdeki trafik ve park sorununun çözülmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca merkezdeki Information bürosunun yetersiz olduğu kanısındayım. Gittiğimizde bir şehir hatırası bile bulamıyoruz.
- Ulaşım ucuz olsun ve sık sık turlar düzenlensin
- Ekoturizm yerleri yeterince iyi tanıtılmıyor ve iyi korunmuyor insanların bu konuda bilinçlendirilmesi bu alanları korumaları gerekir bunun için önlemler alınmalı.
- Güzel Hatay'ımızın tanıtımını doğa güzelliklerini herkese ulaştırabilirsek o zaman Hatay ekoturizm olarak bir sıçrayış yapabilir.

- Hatay ekoturizm potansiyeli yüksek bir bölge olmasıyla bitlikte daha fazla yatırım ve çalışmalarla bu potansiyel daha da arttırılabilir ve bu durum şehrin daha hızlı bir büyüme kazanmasına yardımcı olabilir.
- Samandağ sahiline yatırımlar (dalga kıran ve doğayı katletmeden oteller) ekoturizmin tanıtımının daha sık ve ayrıntılı tanıtılması.
- Kültür ve doğa derneklerine daha fazla destek çıkılmalı, genç nüfusun bu konuda daha sağlıklı bilgi eğitimleri verilmeli ve halkın bilinçlendirilmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.
- Daha duyarlı ve işinin başında olan lafların havada kalmadığı bir ekoturizm istiyoruz!
- Birazda daha tanıtım artmalı.
- Biraz daha önem verilmesi ve korunması daha iyi yerlere getirebilir diye düşünüyorum.
- Herkes üzerine düşen görevi yerine getirmesi halinde daha yaşanabilir ve ziyaret edilebilir Hatay'ımızın olacağından kimsenin şüphesi olmasın.
- Belediye denetlemiyor eski Antakya sokaklarında gece iğrenç gürültü kirliliğinin yanı sıra berbat bir görüntülerle karşılaşyoruz evet restorasyon yapılmakta ama çok bar ve kafe önüne gelen ruhsatsız canlı müzik yapma alkol satma kapalı alanlarda nargile sigara tüketme feci boyutta belediye çok duyarsız şikayetlere rağmen sigortasız işçiye göz ardı etmekte saygılar.
- Turistik alanlara yeterince önem verilmediğini temizlik ve düzen açısından yetersiz kaldığını düşünüyorum. Üstüne daha fazla düşülerek daha güzel ortamlar sağlanabileceğine inanıyorum. Yetkililerin bu konuda daha fazla özen göstermesi gerektiğini düşünüyorum.
- Daha planlı bir ekoturizm ve doğal koşulların göz önüne alınarak sürdürülebilir bir ekoturizm yaratılması gerektiğini düşünüyorum.
- Hatay Medeniyet ve Hoşgörü Kenti Olarak ekoturizme destek vermesi gerekmektedir. Kentleşmenin sağladığı sorunlar ekoturizme kötü sonuçlar doğurabilir.
- Kurumların bu işlerle ilgili hızlı karar alıp uygulayabilen ve bu konularda tam olarak bilgi sahibi bir komisyonun kurulması gerektiğini düşünüyorum.
- Turizm alanlarına ulaşım yok en büyük sorun bu bence.

- Daha çok farkındalık daha çok tanıtım gerekli.
- Ciddi anlamda tanıtım sorunu var ve çok yetersiz
- Öğrenciler için daha çok değişik aktiviteler olmalı ayrıca belediyenin maddiyat konusunda yardımcı olması gerektiğini düşünüyorum. Şehrimizin insanları her yeri gezemiyor istediği aktiviteye katılmıyor. Çevre konusunda da insanlar çok duysuz daha çok denetim daha güzel yapıtlar (yenileme, tadilat) daha güzel görüntüler elde edilebilir.
- Yapılacak olan turizm faaliyetlerinin duyurulması ve reklamları çok yetersiz! Daha fazla kitleye ulaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Bu sayede Hatay turizmine olan ilgi artacaktır. Şahsen Hataylı biri olarak turizm adı altında yapılan faaliyetleri bilmiyorum veyahut nerden duyurulduğunu da bilmiyorum.
- Bölge ile ilgili yeterince olumlu tanıtım yapılmıyor. Daha geliştirilebilir ve şehrimizdeki imkânlar daha olumlu reklamlarla dış piyasaya tanıtımı yapılması gerektiğine inanıyorum. Hatay ilindeki acenteler bir araya gelerek şehri sosyoekonomi açısından daha da kalkınmasına yardımcı olabilir.
- Ekoturizm ve regresyon alanlarına yeterli ulaşım yolları, yeterli levhalandırma ve yeterli tanıtım etkinlikleriyle istenilen sonuçlar elde edilebilir.
- Tarihi eserlerimize ve kültürümüze sahip çıkamıyoruz, var olan güzellikleri harap ediyoruz...
- Hatay tanıtımı açısından fırsat fakat doğal olanı korumak öncelikli olmalı, doğanın önü kapanmamalı.
- Bisiklet festivalleri resmi kurumlar tarafından yapılmalıdır. Dernekler tarafından yürütülen bisiklet festivalleri ciddiye alınmıyor. Bisiklet ekolojik ve ekonomik bir gezi aracıdır. Bisiklet yaygınlaşırsa ekoturizm kimseye zarar vermeden ve herkese faydası dokunarak gelişir.
- Ekoturizmi çevreye duyarlı, bütün halka ulaşılabilecek düzeyde, faaliyetlerin tanıtımlarla yaygınlaştırılması özendirilmesi farkındalık yaratılarak daha bilinçli sistemli şekilde uygulanması.
- Ekoturizm desteklenmeli ve yerel halka daha çok tanıtılmalıdır.
- Hatay'ın keşfedilmeyi bekleyen birçok doğa güzellikleri var ve buna katkı sağlayan kişilerin daha da çok etkili olmalarını bekliyoruz.
- Eğer potansiyelimizi kullanırsak Hatay çok büyük kazanımlar sağlar.

- Hatay'da turizm devlet kurumları tarafından desteklenmiyor ancak bunun için sivil toplum kuruluşları daha çok çaba gösteriyor ve halkımızın birçoğu Hatay'ımızı tanımıyor halk genelde mesire yerlerini biliyor ve tercih ediyor hâlbuki memleketimizde o kadar güzel ve turistik yerler var ki özellikle doğamız bir harika bu anketi hazırladığınız için teşekkür ederim iyi akşamlar.
- Daha geniş kitleyle daha çok etkinlik.
- Daha sistematik ve düzenli bir yapıda olmalıdır. Güzel Hatay'ımızın daha çok tanıtılması gerektiğini düşünüyorum.
- Müthiş bir turizm destinasyonu olan Hatay'ın, yetersiz tanıtımdan ve yerel halkın turistlere karşı bakış açısından dolayı hak ettiği değeri görmediğini düşünüyorum.
- Daha iyi tanıtım ve bilgilendirici gezilerle yerel halkın dahi bilmediği yerleri tanıtma anlamında ve çevreyi temiz tutmak için çalışmalar yapılarak katkıda bulunulabilir. Maalesef çevreyi kirletirken yurdum insanı hiç düşünmüyor ve doğaya hiç acımıyor.
- Cennet gibi olan ilimizin bu konuda çok ama çok eksik yöneticilere sahip olduğunu düşünüyorum.
- Doğa hayattır. Doğal varlıklarımızı koruyalım. Fabrika iş olanağı sunar. Doğa ise mutlu bir yaşam.
- Daha fazla tanıtım!
- Tanıtım kesinlikle yapılmıyor, lav mağarasını şimdi öğrendim. Sosyal medya ve ünlüler tanıtım yapmak için kullanılabilir. Belediyenin çok eksikleri var.
- Lütfen müzeler kiliseler vs. gibi yerlerde fiyatları biraz daha uygun tutun. Şehrimizin reklamını daha fazla yapın, her zaman tarihi değerlerimizi koruyacak önlemler alın.
- Daha fazla ilgilenilirse ve halk bilinçlendirilirse daha güzel etkiler olacağını düşünüyorum.
- Yeterli ilgiyi görmüyor.
- Denetimlerin sıklaştırılması ve tanıtımın ulusal kanallarda da yayınlanmasını düşünüyorum.
- Daha fazla çalışma yapıp daha da ilgi duyulur hâle getirilmesi gerekiyor.
- Yeterli yatırımın yapılmadığı düşüncesindeyim.

- Hatay halkı hem ticaret yaparken dışarıdan gelen turist ve misafirlere daha anlayışlı saygılı olabilir. Ulaşım olarak rezalet bir şehir. Herkes sol şeridi kullanıyor. Yola direkt atlıyorlar. Halkı medeni anlayışlı değil önce şehri düzeltin sonra turist gelsin.
- Tarih yatan bu topraklar nasıl rezil edilir en büyük ayaklı örneğidir Hatay. Keşke bakılsa ilgilense restore edilse cennet olur buralar.
- "Öncelikle Hatay'daki yat ve tekne turlarında kullanılan teknelerin daha kaliteli daha yeni ve devlet tarafından denetleyip işletilmesini İskenderun yapılacak olan sivil limanın yapılıp bir an önce diğer il ve ilçe merkezlerine Antalya mersin Kıbrıs gibi yerlere deniz yoluyla da ulaşımın sağlanması hem turistik hem de ekonomik yönden katkı sağlayacağını düşünüyorum.
- Yaz aylarında ise daha fazla konser, tiyatro ve sosyal etkinliklerin gerçekleşmesi gerektiğini arz ederim.
- Gezilebilecek yerlerin fotoğraflarını daha iyi çekip halka sürekli olarak paylaşılabilir.
- Çoğu ören yeri bakımsız ve kirli bunu önlemek lazım çoğu yerde haritalarda yanlış konumlandırılmış.
- Her şey çok yetersiz ve desteklenmemiş daha çok kişisel çaba gerektiriyor ve ulaşım zor istediğiniz anda hadi bugünde ekolojik bir etkinlik yapayım diyemezsin bu etkinlik en fazla müze ziyareti olur.
- Bakanlığın, yerel yönetimler ve STK'ler ile iş birliği yaparak turizmin Hatay bölgesinde layıkıyla yapılması, halkın turizmin her alanı ile ilgili olarak bilinçlendirilmesi, eğitimi konusunda gerekli çalışmaların yapılması ve hızlandırılması gerekmektedir.
- Ekoturizmi tanıtmak için daha fazla çalışma yapılması ve ön yargıları yıkmak için ne olduğunun anlatılması gerekiyor.
- Hatay birçok din, ırk, mezhebi yani kültürü bir arada barındıran, yemek kültürü anlamında tanınmış bir mutfağa sahip ve Hatay ekoturizmine bu alandaki markasıyla erişen denizi, yeşili, kiliseleri, camileri ve daha birçok güzel mekanıyla görülmeye, gezilmeye, yaşamaya değer bir yerdir.
- Tarihi değerlerine yeterince önem verilmemesi üzücü.
- Ekoturizm kelimesinin tam anlamını bilmeyenler için açıklanması iyi olurdu.

- Gökkuşğunın tüm renklerini barındıran Hatay'a gereken önem verilmediği için rengimizi kaybediyoruz anket için teşekkürler inşallah şehrimiz için bir faydası olur.
- Bu şehir hak ettiği yerini almalıdır
- Hataya gelen yerli ve yabancı turistleri turistik tesislerde çok mağdur oluyolar maddi açıdan bunu düzeltilmesi ve her zaman denetlenmesi gerekiyor teşekkür ederim.
- Hatay'ın çok önemli gerek jeopolitik gerek tarih gerekse turizm amaçlı birçok keşfedilmemiş yerleri var. Buraya gitmek için ne bir ulaşım aracı ne de bir rehber var. Aynı zamanda insanlar bu bölgelere gittiğinde hüsrana uğruyorlar çünkü terkedilmiş bakımsız harap olmuş yapılar ve tarihi kalıntılarla yüz yüze geliyorlar. Buraların belediye olarak ya da yetkili her kimse onun tarafından düzenlenmesi ve restore edilmesi, rehber eşliğinde tanıtımlarının yapılmasını arz ediyorum. Hatay bir terör bölgesi değil turizm bölgesidir. Ne yazık ki bugün günümüzde medya Hatay'ı terör bölgesi olarak insanlara tanıtıyor bu da bölgenin turistik potansiyelini düşürüyor.
- Turistik yerlere ulaşım az ve sosyokültürel faaliyetler çok az.
- Hatay'da ekoturizm konusunda pek bir şey yapılmadığını düşünüyorum ya da yeterli değildir. Bunun yanı sıra doğanın katledildiğini düşünüyorum, açık ve net bir şekilde. Ekoturizm yapılacaksa yapılıyorsa öncelikle doğayı korumakla başlanmalıdır. Gerek doğa gerekse turizme açık yerlerin olduğu gibi kalması taraftarıyım. Bu güzel anket için de teşekkürler.
- Büyükşehir belediyesinin bu konuda biraz daha çalışması gerekiyor.
- Bizim il genelinde turizm yatırımı yok devlet bile el atmıyor siz ne yapsanız da boş.
- Dernekler, vakıflar vb. kuruluşların konu hakkında daha iyi çalışmalarını gerekiyor.
- Turistik yerler yeterince bakımlı ve temiz değil, ayrıca çoğuna ulaşım çok sıkıntılı, gerekli bakımlar yapılmalı.
- Ulaşım ücretleri çok pahalı ve gelişimi bu kadar kültürel bir şehir olmasına rağmen çok geciken bir şehirdir. İlçeler arasında bile yolculuk yapmak kolay değil. Belli saatlerden sonra araçlar yok. Yaylalarımız olmasına rağmen

konaklama yerleri yetersiz. Bir Karadeniz olabileceken duyarsızlık yüzünden olamıyoruz. İş açısından da ekonominin düşük olması da etkilemektedir.

- Biraz daha geliştirilebilir eksiği çok bence benim görüşüm.
- Ekoturizm cenneti ama değeri bilinmiyor.
- Bu sosyal faaliyetleri daha çok arttırmak ve arttırırken yapılan işlerde maliyet içerenleri insanları sarsmayacağı uygun miktarlarda yapılması ve her hafta sonu düzenlenmesi ve herkesin gidebileceği koşulda olması gerekir.
- Turizm gelişirse Hatay daha güzel bir konuma gelir.
- Yöreye özgü farklı alternatifler geliştirilerek yöre halkı daha fazla bilgilendirilip bilinçlendirilir.
- Reklam kısmımız çok zayıf.
- Medya ayağı güçlü olmalıdır.
- Hatay'da o kadar güzel yer var ki yeterince korunmadığı, tanıtılmadığını düşünüyorum birçok insanın yerinden haberdar bile olmadığı o kadar çok yer var ki çoğunu sosyal medyada görüyoruz ve bu güzel yerlere hiçbir ulaşım aracı gitmiyor o yüzden insanlar gidemiyor.
- Şehrimize daha önceleri yapılan turlar şu anda maalesef çok az ben sınırdan yaşanan savaşın bunda çok etkisi olduğunu düşünüyorum ayrıca şehrimize yerleşen Suriyelilerin şehrimizin görüntüsünü bozduğunu ve kültür düzeyimizin düşük görünmesine sebep olduğunu düşünüyorum özellikle Antakya için diyorum eski Antakya görüntüsüyle şimdiki Antakya arasında dağlar kadar fark vardır. Bunu insan görüntüsü açısından diyorum artık sokaklarda rahat giyinip rahat dolaşamıyoruz.
- Yatırımlar yeterince etkili değildir.
- Hatay'da gizli kalmış birçok güzellik bulunmakta. Örneğin Samandağ'da bulunan koylar tanıtımı yapılarak turizm potansiyeli olan yerler haline getirilebilir. Antalya'yı aratmayacak güzellikte bazı koylar, ulaşımın elverişli olmaması nedeniyle yeterince insanın ulaşmasını engelliyor. Ayrıca bazı insanların bu alanlarda yüzüp birçok evsel atığını bırakmasıyla saf ve temiz sular gerçekten kirlenmiş durumda.
- Anket için teşekkür ederim umarım sonuçlardan yola çıkılarak ekoturizm çalışmaları arttırılır.

- Yetkililer halkı daha çok bilgilendirmeli.
- Halka ekoturizmi tanıtırsanız, halkın ekoturizmi benimseyeceğini ve turistlerle daha iyi anlaşacağını umuyorum.
- Daha fazla gelişmelidir.
- Yeterli tanıtım olduğu sürece Hatay gibi güzide bir kentin hakkettiği turistik değeri göreceğine inanıyorum.
- Hatay ne kadar turistik bir yer olsa da daha birçok eksik yönleri var. Bence her şey göz önünde bulundurulmalı.
- Ankette kararsız kaldığım konularda bilgi sahibi olmadığım için yerel halkın ekoturizm hakkında yeterince bilgilendirilmediğini düşünüyorum.
- Doğal alanlar yapılan tesislere kurban ediliyor. Çevre kirliliği hat safhada fiyatlar sunumlara göre çok fazla.
- Hatay'ın doğasal yapısı çok güzel ve bunun için daha da çok tanıtım yapılması gerekiyor.
- Hatay'da ki ekoturizmin daha da canlanması için masraftan kaçınmamalı gerektiğini düşünüyorum.
- Yerel halkın ekoturizm etkinliğine dâhil edilmesi gerekir, yerel yönetim bir yerlerin dönüşümünde etkin rol oynamalıdır.
- Yeterince eko turizme önemli verilmemektedir.
- Güzel bir çalışma olmuş gayet başarılı buldum. Kolay gelsin.
- Hatay ilimizin görülmesi ve keşfedilmesi gereken çok güzel yerler var. Daha fazla tanıtım ve halkın bilinçlendirilmesi sonucu herkes bu güzellikleri fark edebilecek. İlimiz çok güzel.
- Daha çok tanıtım daha çok kontrol ve daha çok kazanç edilmeli.
- Hatay ekoturizmde istenilen noktada olduğunu düşünmüyorum. Daha iyisi olabilir, daha iyisi olana kadar en iyisi bu ama.
- Turizm uğruna doğayı katletmeyelim, çevremizi kirlletmeyelim, ekoturizmi bilinçli bir şekilde planlayalım.
- Yamaç paraşütü ile ilgili ilçelerde belediyeler tarafından ulaşım ve kalkış pistlerinin standartlara uygun yapılması konusunda destek sunmaları.
- Hatay'ın ekoturizmi devlet teşviki ile olumlu sonuçlar doğurabilir, bu yerel halkın sosyoekonomik gelişimini destekler.

- Doğal çevrenin ve turistik tesislerin daha sık denetlenmesi çevre kirliliğine önem verilmesi gerekiyor.

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Ekoturizm, son yıllarda büyüyen ve gelişen turizm sektörü içerisinde önemli bir yere ve yapıya sahiptir. DTÖ'ye göre turistler, ekoturizmi 2020 yılından itibaren diğer turizm çeşitlerine göre (Deniz-Kum-Güneş vb.) daha çok tercih edeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte DOĞAKA'nın 2018-2023 Hatay il Turizm Stratejisi ve Eylem Planı'nda, BAKA'nın Batı Akdeniz bölgesinde hazırladığı raporlarda, TURSAB'ın hazırladığı turizm raporlarında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 2023 Turizm stratejilerinde ekoturizmden sıkça bahsedilmiş olup önemi hakkında bilgiler verildiği görülmüştür.

Sonuç itibariyle çalışma alanı olarak seçilen Hatay ili, içinde barındırdığı doğa güzellikleri, tarihi kalıntılar, yaşayan eski uygarlıklar, inanç merkezleri, bulunduğu coğrafi konum ve gastronomisi ile ekoturizm açısından güçlü bir potansiyele sahiptir. Ancak, Hatay ili içinde bulundurduğu bunca potansiyele rağmen ekoturizm açısından istenilen seviyede olmadığı görülmüştür. Ayrıca, Hatay ilinde yapılan ekoturizm çalışmaları incelenmiş olup yerli halk üzerinde herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Ekoturizme yerli halk dahil edildiği takdirde, doğal alanların sürdürülebilir şekilde korunmasına, yerel yaşam tarzlarının korunmasına ve yerel toplulukların gelişimine faydalar sağlayacaktır. Buradan hareketle bu çalışmada, Hatay ilinin potansiyel ekoturizm alanlarını incelemeye alınmış olup ayrıca yerel halkın ekoturizm olgusunu ölçülmeye çalışılmıştır.

Yerli halkın ekoturizm faaliyetlerine katılmalarında yanlarında genellikle arkadaşları (%43,1) ve ailesi (31,2) olduğu ayrıca Hatay ilinin ekoturizm tanıtımında İl Kültür Turizm Müdürlüğü'nün '%38,1', Büyükşehir Belediyesi'nin '%34,1', Seyahat Acentalarının '%12,1' ve %9,3 ile Sivil Toplum Kuruluşlarının etkili olduğu görülmüştür. Yerli halka göre ekoturizm kavramı, doğayı anlatan, doğa ile ilgili tur ve aktiviteleri kapsayan, stresten kaçmayı ve rahatlamayı sağlayan ayrıca yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizm olduğu ayrıca ekoturizm faaliyetlerine katılmalarında öncelikle doğa ile iç içe olmanın etkin rol oynadığı görülmüştür. Diğer

yandan merak, macera, farklı bir deneyim yaşamak ve yörede bulunan doğal güzellikleri keşfetmek gibi etkenlerinde etkin rol aldığı görülmüştür. Kadınlara göre ekoturizm ‘Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizm’ iken erkeklerde ise buna karşılık ‘Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten turizm’ olduğu görülmüştür. Ayrıca ankete katılan 44 yaş ve altında olanlar daha çok doğa ile baş başa olmayı tercih ederken 45 yaş ve üzeri olan kişiler daha çok yörenin güzelliklerini görmek amacıyla seyahat ettikleri görülmüştür. Diğer yandan yaşa bağlı olarak merakın ve macera tutkusunun tercih edilmesinde ters orantı olduğu görülmüştür. Yaş arttıkça ekoturizm aktivitelerinin tercih edilmesinde merakın ve macera tutkusunun azaldığı görülmüştür.

Yerel halka göre ekoturizmin eksik yönleri; yerel yönetimlerin ekoturizm konusunda politika oluşturmaması, yerli halka tanıtımın yapılmaması veya yerli halka bunun aktarılmaması, yerli halkın bu konularda bilinçsiz olması ve yeterli yön ve levhaların olmaması olarak sıralandığı görülmüştür. Ayrıca Hatay’da yapılan ekoturizm aktivitelerinin en başında Trekking (doğa yürüyüşü) aktivitesinin olduğu diğer yandan yayla turizmi, yamaç paraşütü, kültür turizmi ve inanç turizmi aktivitelerinin yoğun şekilde kullanıldığı anlaşılmıştır.

Yerli halkın Hatay’da en çok tercih ettiği destinasyonlar incelendiğinde başta Harbiye Şelalesi olmak üzere ardından Hıdırbey Musa Ağacı, Habib-i Neccar Cami, Titus Tüneli ve Beşikli Mağara ve St Simon Manastırı olarak sıralandığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan yerli halka göre, Ekoturizm faaliyetleri, yöre kültürünün tanınmasında bir köprü vazifesi oluşturmakta ve yörenin tanıtımına katkı sağlamaktadır. Ayrıca yöredeki ekoturizm faaliyetleri, insanların birbiri ile kaynaşmasına olanak sağlamakta olup Hatay ilinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Diğer yandan ‘Ekoturizm, turistler ile yerel halkın çatışmasına sebep olmadığı, Hatay ve çevresinin ulaşım imkânları ekoturizm için uygun ve yeterli olmadığı, Hatay’da ekoturizme yönelik bölge tanıtımın yeterince yapılmadığı, doğal kaynakların sürdürülebilirliği noktasında gerekli önlemlerin alınmadığını, doğal yaşamın korunması amacıyla Sivil Toplum Örgütleri ile turizm şirketlerinin ortak çalışmalar yapmadığını, resmi kuruluşların turistik tesislerin doğal kaynak kullanımını yeterince denetlenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uygunsuz ekoturizm gelişimi, doğayı ve manzarayı bozar, doğal kaynakları tüketir, ekolojik sistemi bozar, atık ve kirlilik oluşturur. Tüm paydaşlar tarafından yönetilen ve desteklenen ekoturizm, bu olumsuz değişim unsurlarını yok edebilir. Ekoturizm, doğa ve kültür temelli turizm türleri arasında bir koruma turizmi şeklindedir. Ekoturizm kitle turizmi değildir ve bu nedenle sürdürülebilir turizm gelişimine (tek) çözüm olamaz. Ekoturizm tanım başına sürdürülebilir, ancak sürdürülebilirlik hakkında daha genel bir tartışmada sadece marjinal bir olgudur. Ekoturizmin gelişimini savunanlar, sürdürülebilir kitle turizminin küresel düzeyde ekoturizmden daha olumlu çevresel etkileri olabileceği ihtimalini göz ardı etmelidir.

Ekoturizmi yerelleştirmek doğal alanların sürdürülebilir ve korunabilir olmasına, yerel yaşam tarzlarının korunması ve yerel halk için faydalar sağlamasına olanak sağlayacaktır. Ekoturizmde yerli katılımı sağlamak için kilit konular arasında arazi ve kaynak hakları ve turizm faydalarının eşit şekilde paylaşılması yer almaktadır. Yerli ekoturizm aynı zamanda daha geniş bir ekonomik, politik, kültürel ve çevresel faktörler çerçevesi içinde çalışır. Koruma STK'ları, devlet kurumları ve yerel örgütlerin desteği yerli ekoturizm girişimlerini geliştirmek için çok önemlidir. Dolayısıyla, yerli kültürel perspektifler ve ekoturizm, koruma ve kaynak kullanımına yaklaşımlar dikkate alınmalıdır.

Dolayısıyla Hatay ilinde ekoturizmin gelişmesi Hatay ekonomisine katkı sağlayacak, yerel halkın kişisel gelişimine olumlu etki sağlayacak, yerel halk tarafından yaygın şekilde kullanılması durumunda diğer sektörlerin gelişimine ve tanıtımına katkı sağlayacak, ekoturizm destinasyonlarının sürdürülebilirliğine ve çevrenin korunmasına katkı sağlayacaktır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın anket ölçeğine katılan yerel halkın anket sorularına verdiği cevaplar neticesinde oluşan öneriler şöyle sıralanabilir;

- Hatay ilinin turizm ve ekoturizm destinasyonlarında var olan trafiğin ve park sorunlarının çözülmesi,
- Şehir merkezlerinde bulunan turizm information bürolarının artırılması ve yeterlilik seviyesinin yükseltilmesi,

- Doğa yürüyüşü yapmak isteyenlerin her mevsimde ve belirli zorluk derecelerine uygun alternatif yürüyüş yollarının belirlenmesi ayrıca atlı doğa yürüyüşüne uygun parkurlarında oluşturulması,
- Yaylalarda uygulanabilecek ekoturizm aktivitelerin arttırılması ve yerel halka tanıtılması,
- Destinasyonlara giden yolların yön ve levha ile donatılması ayrıca Google harita üzerinde doğru konumların oluşturulması,
- Hatay ekoturizminin yerel halka iyi tanıtılması ve koruma amaçlı önlemlerin alınması,
- Yerel halka ekoturizm ve sürdürülebilirliğin bilinçlendirilmesi,
- Yapılacak araştırmalar ve çalışmalarda yerel halkın da dahil edilmesi,
- Yerel halka turizm ve ekoturizm faaliyetlerinin duyurulması veya ulaştırılması,
- Bisiklet faaliyetlerinin arttırılması ve alternatif bisiklet yollarının oluşturulması,
- Hatay'ın yöresel çekim unsurlarının yerel halka tanıtılması ve bilgilendirilmesi,
- Yapılabilecek hava ve su sporları için uygun altyapının belirlenmesi ve alternatif uçuş mevkilerinin belirlenmesi,
- Konaklama ve seyahat dersleri veren meslek liselerinde Hatay'ın turizm potansiyeli hakkında derslerin verilmesi ve verilen dersler ışığında gençlere ücretsiz gezilerin yapılması ve turizm bilincinin oluşturulması,
- Yapılacak olan turizm ve ekoturizm faaliyetlerinde yerel halkıda dahil etmek,
- Yerel halkı turizme ve ekoturizme teşvik etmek,
- Yörede sunulan el sanatlarının sürdürülmesi konusunda gerekli kursların arttırılması,
- Ekoturizm alanlarında sürdürülebilirliğin sağlanması ve korunması ile birlikte uygulanabilecek ekoturizm aktivitelerinin çeşitlendirilmesi,
- Turizm yolu olarak ilan edilen Arsuz-Samandağ yolu üzerinde ekoturizme uygun doğanın korunması göz önünde bulundurularak yerel

halkın katılabileceği piknik alanları veya konaklama yapabileceği doğal ahşap evlerin yapılması,

KAYNAKÇA

- Akdağ, G., & Üzülmez, M. (2017). Sürdürülebilir Gastronomi Turizmi Kapsamında Otantik Yiyeceklere Yönelik Bir İnceleme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 301-309.
- Akın, E., & Kavan, N. (2018). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Eksen Yayıncılık). *International Journal of Social Science*, 105-122.
- Akkiprik, A. (2011, Temmuz). Hatay İli Samandağ İlçesi Ekoturizm Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Saptanması. Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Akyurt, H. (2019). Sportif Tırmanış. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 452). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alagöz, C. (1943). Coğrafya Gözüyle Hatay. 203-216. Hatay.
- Altun, Ö., & Kılıç, H. (2019). Bağlılık Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağırhama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 43-44). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altun, Ö., & Kılıç, H. (2019). Kültürel Varlık Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağırhama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 310). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ankaya, F. Ü., Yazıcı, K., Balık, G., & Aslan, B. G. (2018). Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 69-72.
- Anonim. (2019). Ekim 31, 2019 tarihinde https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwinzNbwt8blAhVE1eAKHYOoDpEQjRx6BAGBEAQ&url=https://commons.wikimedia.org/wiki/File:LaTrans-Turkey_location_Hatay.svg&psig=AOvVaw1D_w0y_LyoMOH0x7ACRQtS&ust=1572609121715 adresinden alındı

- Anonim. (2019). Ekim 31, 2019 tarihinde <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&ved=2ahUKEwjV1YqUt8blAhXy1uAKHR1QCD8QjRx6BAgBEAQ&url=https%3A%2F%2Fdocplayer.biz.tr%2F41392397-Does-population-change-according-to-altitude-hatay-sample.html&psig=AOvVaw013Z-SCC9ZWqwUX3tmpZEq&ust=157260815> adresinden alındı
- Arsezen, P. (2019). Kuş Gözlemciliği. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırılama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 300). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Atahan, A., Gül, O., & Atahan, M. (2008). *Hatay Kuş Gözlem Raporu 1997-2007*. Antakya: Ada matbaası.
- Atçı, D. (2019). Uzun Duvar Tırmanışı (Big Wall Climbing). O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırılama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 664). Ankara: Detya Yayıncılık.
- Atçı, D. (2019). Yapay Duvar Tırmanışı (Artificial Wall Climbing). O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırılama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 679). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avan, A. (2019). Hava Sporları Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağırılama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 201). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avan, A. (2019). Karavan Turizmi. O. İ. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırılama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 253). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avan, A. (2019). Su Altı Dalış Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırılama Endüstrisi Temel Kavramları)* (s. 454). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, C. (2017). *Turizm Sosyolojisi (Temel ve Yapısal Yaklaşım)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Aydın, Ö. (2017). Turistlerin Sinop İlinin Alternatif Turizm Potansiyeline Yönelik Algılamalarının İncelenmesi. Hatay: İskenderun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barutçugil, İ. S. (1989). *Turizm İşletmeciliği*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2012). *Ekoturizm Sektör Raporu*.
- Bayram, A. T. (2016). Sürdürülebilirlik ve Turizm. A. Yaylı, & Ö. Sürücü içinde, *Özel İlgi Turizmi* (s. 2-18). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayram, G. E. (2016). Alternatif Turizm Tanımı ve Kavramlar. A. Yaylı, & Ö. Sürücü içinde, *Özel İlgi Turizmi* (s. 31-46). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayram, G. E. (2019). Yaban Hayatı Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 676). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Baytok, A. (2019). Termal Turizm. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 493). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Belber, B. G. (2018). *Ekoturizmde Pazarlama Çabaları ve Turist Davranışları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Benli, S., Can, M., & Can, Ç. Ü. (2017). Profesyonel Mağaracıların Gözünden Mağara Sporları Ve Mağaraların Turizmde Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)*, 95-110.
- Beyazgül, M. (2019). Olta Balıkçılığı. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinde Temel Kavramlar)* (s. 358). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Björk, P. (2007). Definition paradoxes: from concept to definition. J. Higham içinde, *Critical Issues in Ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon* (s. 23-45). New Jersey, ABD: Elsevier Linacre House.

- Björk, P. (2007). Definition Paradoxes: From concept to definition. J. Higham içinde, *Critical Issues in Ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon* (s. 26). Elsevier Ltd.
- Blamey, R. K. (2001). Introduction to Ecotourism. D. B. Weaver içinde, *The Encyclopedia of Ecotourism* (s. 5). CABI Publishing.
- Blamey, R. K. (2001). Principles of Ecotourism. D. B. Weaver, K. F. Backman, E. Cater, P. F. Eagles, & B. McKercher içinde, *The Encyclopedia of Ecotourism* (s. 5-22). Australia: CABI Publishing.
- Boo, E. (1991). *'Planning for Ecotourism' Parks*.
- Boyd, S. W., & Butler, R. W. (1996). Seeing the forest through the tree using geographical information systems to identify potential ecotourism sites in Northern Ontario, Canada. In L.C. Harrison and W. Husbands (eds). *Practicing Responsible Tourism: International Case Studies in Tourism Planning, Policy and Development*, 380-403.
- Brouse, D. (1992). Socially Responsible Travel. *Transitions Abroad*, 23.
- Buckley, R. (1994). A Framework For Ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 661-669.
- Buckley, R. (2013). Defining ecotourism: consensus on core, disagreement on detail. R. Ballantyne, & J. Packer içinde, *International Handbook on Ecotourism* (s. 9-14). Australia: University of Queensland, School of Tourism.
- Butler, R. W. (1990). Alternatif Turizm: İnandırıcı bir umut mu yoksa Truva Atı mı? (S. Mansuroğlu, Dü.) *Turizmde Seçme Makaleler*.
- Butler, R. W. (1990). Alternative Tourism: Pious Hope Or Trojan Horse? *GEORGE WASHINGTON UNIVERSITY*, 40-45.
- Cole, D. N. (2004). Impacts of Hiking and Camping on Soils and Vegetation: a Review. R. Buckley içinde, *Environmental Impacts of Ecotourism* (s. 41-61). Queensland, Australia: CABI Publishing.

- Çambel, A. (2016). Türkiye'de Ekoturizm ve Ekonomiye katkıları. İzmir: Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Çanga, A. Ç., & Üzümcü, T. P. (2019). Tarım Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 482). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çelik, S. (2015). Kastamonu'daki Bazı Potansiyel Ekoturizm Alanlarının Farklı Yaşlardaki Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi. KASTAMONU: T.C. Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, İ., & Çanga, A. Ç. (2019). Botanik Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 61). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çoruh, S. (1954). *Herkes İçin Turizm Bilgisi*. Ankara: Doğu Ltd. O. Matbaası.
- dag.gen.tr. (2018). Amanos Dağları. 12 18, 2019 tarihinde <https://www.dag.gen.tr/amos-daglari.html> adresinden alındı
- Demir, C., & Çevirgen, A. (2006). *Ekoturizm Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demir, C., & Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demir, T. (1995). *Turizm ve Çevre Etkileşimi*. Ankara: T.C. Çevre Bakanlığı.
- Demirtaş, N. (2011). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Dinç, A. (2012). Ilgaz Dağı ve Çevresinin Turizm Potansiyelinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu* (s. 507-520). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- DOĞAKA. (2019). *Hatay Kıyı Bölgelerinin Kıyı Turizmi Açısından Değerlendirilmesi Ön Fizibilite Raporu*. Hatay.
- Dowling, R. (2007). Ecotourism A Global Overview and Australia's Place. *Ecotourism New Zealand Conference 07 Tai Poutini Polytechnic*. West Coast: Edith Cowan University (ECU).

- Duygu, E. (2014). Güncel Çevre Sorunları. H. Reyhan, A. Mutlu, H. H. Doğan, & a. S. Reyhan içinde, *Sosyal Çevre Bilimleri* (s. 57-94). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Egresi, I. (2016). Alternative Tourism: Definition and Characteristics. I. Egresi içinde, *Alternative Tourism in Turkey* (s. 57-69). İstanbul: Springer Publishing.
- Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği. (2007). *Ekoturizm Ve Sürdürülebilir Turizm Derneği Tüzük*. 08 17, 2019 tarihinde www.ekoturizmderneği.org: <http://www.ekoturizmderneği.org/default.asp?sayfa=8> adresinden alındı
- Eliçalışkan, M. (2014). <http://www.cografya.gen.tr>. 12 15, 2019 tarihinde Coğrafya Dünyası: <http://www.cografya.gen.tr/tr/hatay/fiziki.html> adresinden alındı
- Emmanuel, A., Nsor, C. A., Arthur, E. K., & Boadi, S. (2017). The socio-cultural impact of ecotourism on park-adjacent communities in Ghana. *African Journal of Hospitality Tourism and Leisure*.
- Epik, F. (2019). Kaya Tırmanışı (Bouldering). O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 266). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (Eko)turizm*. Ankara: ERK Yayıncılık.
- Erdoğan, N. (2014). Ekoturizm (Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik). H. Reyhan, A. Mutlu, H. H. Doğan, & A. S. Reyhan içinde, *Sosyal Çevre Bilimleri* (s. 143-185). Ankara: Siyasal Kitabev.
- Ergener, R. (2019). Dini ve Turizm. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağırhlama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 108-109). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Eryılmaz, G. (2019). Yamaç Paraşütü. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 678). Ankara: Detay Yayıncılık.
- expo2021hatay. (2019). <http://expo2021hatay.com>. 12 05, 2019 tarihinde <http://expo2021hatay.com>: <http://expo2021hatay.com/konaklama-kapasitesi/> adresinden alındı

- Fennell, D. (1999). *Ecotourism and ecotourists*. London : Routledge.
- Gaul, D. (2003). *Environmental Impacts of Ecotourism A review of literature*. 09 08, 2019 tarihinde <http://foris.fao.org: http://foris.fao.org/static/pdf/foph/ecotour.pdf> adresinden alındı
- Ghorbani, A., Raufirad, V., Rafiaan, P., & Azadi, H. (2015). Ecotourism sustainable development strategies using SWOT and QSPM model: A case study of Kaji Namakzar Wetland, South Khorasan Province, Iran. *Tourism Management Perspectives* , 290-297.
- Giritoğlu, İ., & Bulut, E. (2015). Yerel Halkın Bakış Açısına Göre Gaziantep Turizmi ve Sürdürülebilirlik. 25-31. Gaziantep: Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi.
- Girma, D. (2013). Community Participation in Tourism Development in Amhara Region: Evidence from Lalibela Town. Mekelle, Ethiopia: Mekelle University College Of Business And Economics Department Of Management.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. (2003). Tourism And The Environment. C. R. Goeldner, & J. R. Ritchie içinde, *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (s. 474). Canada: John Wiley & Sons, Inc.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. (2002). *Tourism (Principles, Practices, Philosophies)*. New Jersey: JOHN WILEY & SONS, INC.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. (2003). *Tourism And The Environment*. New Jersey : John Wiley & Sons, Inc.
- Güler, Ş. (1978). *Turizm Sosyolojisi*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı.
- Gültekin, P., & Gültekin, S. (2017, Kasım 23-25). Gençlerin Ekoturizm Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Düzce Üniversitesi Öğrencileri Örneği. *1st International Sustainable Tourism Congress* (s. 578-587). Kastamonu: 1st International Sustainable Tourism Congress.
- Gültekin, Y. S., & Gültekin, P. (2017). The Effects of Ecotourism Activities on Forest Villagers in Duzce. R. Efe, M. Zencirkıran, J. A. Wendt, Z. Tümsavaş, H. Ünal,

- & B. Borisova içinde, *Current Trends in Science and Landscape Management* (s. 685-700). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press .
- Gültekin, Y. S., & Gültekin, P. (2017). The Effects of Ecotourism Activities on Forest Villagers in Duzce. *Bilim ve Peyzaj Yönetiminde Güncel Eğilimler*, 685-700.
- Gündüz, B. (2018). Üniversite Çalışanlarının Ekoturizm Algısı. Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günyaşar, A. (2019, Kasım 25). Ekoturizm Doğa Turları. (A. Çalışkan, Röportaj Yapan)
- Gyr, U. (2010). The History of Tourism: Structures on the Path to Modernity. *European History Online (EGO)*.
- Haas, H. C. (2003). Sustainability of Small-Scale Ecotourism: The Case of Niue, South Pacific . M. Lück, & T. Kirstges içinde, *Global Ecotourism Policies and Case Studies Perspectives and Constraints* (s. 147-166). Hamilton, New Zealand: Channel View Publications.
- habergazetesi.com. (2018, Kasım 1). www.habergazetesi.com.tr. 06 19, 2020 tarihinde Haber Gazetesi: <https://www.habergazetesi.com.tr/haber/5359649/5-dortyol-ilk-kursun-kultur-sanat-ve-turuncgil-festivali-basladi> adresinden alındı
- Hançer, Ş. G. (2016). Bölgesel Kalkınma Açısından Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Diyarbakır Örneği. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Hatay Büyükşehir Belediyesi. (2019). <http://www.hatay.bel.tr/hatay/hatayin-tarihi/>. Ekim 31, 2019 tarihinde www.hatay.bel.tr: <http://www.hatay.bel.tr/hatay/hatayin-tarihi/> adresinden alındı
- hatay.ktb.gov.tr. (2020). *Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*. Şubat 05, 2020 tarihinde <https://hatay.ktb.gov.tr/TR-201511/el-sanatlari.html> adresinden alındı
- Hill, J., & Gale, T. (2009). Ecotourism and Environmental Sustainability. J. Hill, & T. Gale içinde, *Ecotourism and Environmental Sustainability Principles and Practice* (s. 3-16). England: Ashgate.

- Jaafar, M., & Maideen, S. (2012). Ecotourism-related products and activities, and the economic sustainability. 683-691. Penang, Malaysia: Tourism Management.
- Kahraman, N., & Türkay, O. (2006). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kandır, E. H. (2017). Ekoturizmin Diğer Yüzü 'Yaban Hayatı ve Ekoturizm'. *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 5-11.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon Boş zamanları değerlendirmek*. Ankara: Gazi Basım Evi.
- Karavaş, B., & Var, M. (2016). Botanik Bahçelerinde Ziyaretçi Tercihlerinin Belirlenmesi 'Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Örneği'. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 120-130.
- Karataş, A. (2010). Hatay İli'nin Su Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasalak, M. A. (2015). Dünya'da Ekoturizm Pazarı Ve Ekoturizm'in Ülke Gelirlerine Katkıları. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 20-26.
- Kavan, N., & Akın, E. (2020). Zaman Bisikleti Fantastik Çocuk Roman Serisinin Kültürel Çözümlemesi. *Asya Studies*, 47-55.
- Kayış, A. (2018). Güvenilirlik Analizi (Reliability Analysis). Ş. Kalaycı içinde, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (s. 404-410). Ankara: Dinamik Akademi.
- Kaymaz, Ç. K., & Özşahin, U. E. (2013). Hatay İlinin Potansiyel Ekoturizm Alanlarının Coğrafi Açından Değerlendirilmesi. 2. *Doğu akdeniz Sempozyumu* (s. 161-179). Adana: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar VII. Bölge Müdürlüğü.
- Kaynak, İ. H., & Karabulut, T. (2016). İnanç Turizmi Bağlamında Kentsel Turizm ve Kültürel Turizm:Konya Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 185-191.

- Keleş, Y. (2019). Kamping. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 252). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Keskin, E. (2019). Av Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 35). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Keskin, E. (2019). Çiftlik Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 77). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kılıç, H. (2019). Atlı Turizm. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 35). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kılıç, M. (2019). Etkinlik Turimi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 144). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kızanlıklı, M. M. (2019). Ekoturizm. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 130). Ankara: Detay yayıncılık.
- Korkmaz, H., Çetin, B., Özşahin, U. E., Karataş, A., & Bom, A. (2011). Hatay Coğrafyası. Hatay: T.C. Hatay Valiliği.
- Korkmaz, M., & Tolunay, A. (2002). Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Ekoturizm. *First Tourism Congress of Mediterrenean Countries* (s. 429-443). Antalya: Akdeniz University School of Tourism &Hotel Management.
- Kozak, M. A., & Bahçe, S. (2012). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kömürcü, S. (2019). İnanç Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 231). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Köşker, H. (2019). Dağ Turizmi. O. İ. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 81). Ankara: Detay yayıncılık.
- Köşker, H. (2019). Ferrata. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 157). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köşker, H. (2019). Günöbirlük Doğa Yürüyüşü (Hiking). O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 192). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kuter, N., & Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 146-156.
- Madrid, J. D. (2010). Assessing The Potential Of Eco-Cultural Tourism And Community Participation: Case Study In Cartagena – Colombia. Stockholm: KTH, Kentsel ve Bölgesel Çalışmalar Kent Planlama ve Çevre Bölümü.
- Manning, E. W., & Dougherty, T. D. (1995, April). Sustainable tourism: Preserving the golden goose. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 36(2), 29-42.
- Meriçöz, N. Ç. (1989). *Turizm*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Meteroloji Genel Müdürlüğü. (2019). www.mgm.gov.tr. Ekim 31, 2019 tarihinde <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=HATAY> adresinden alındı
- Nelson, V. (2013). *An Introduction to the Geography of Tourism*. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- nufusu.com. (2016). www.nufusu.com. Ekim 31, 2019 tarihinde <https://www.nufusu.com/il/hatay-nufusu> adresinden alındı
- Nugroho, I., Pramukanto, F., Negara, P., Purnomowati, W., & Wulandari, W. (2016). Promoting the Rural Development through the Ecotourism Activities in Indonesia. *American Journal of Tourism Management*, 9-18.

- Nugroho, I., Pramukanto, F., Negara, P., Purnomowati, W., & Wulandari, W. (2016). Promoting the Rural Development through the Ecotourism Activities in Indonesia. *American Journal of Tourism Management*, 9-18.
- Odabaş, M. E. (2013, Aralık 16). *Ekoturizmin Amacı*. 08 17, 2019 tarihinde mehmeterdalodabas.wordpress.com:
<https://mehmeterdalodabas.wordpress.com/tag/ekoturizmin-amaci/> adresinden alındı
- Olalı, H. (1990). *Turizm Politikası ve Planlaması*. İstanbul: İşletme İktisadi Enstitüsü Yayınları.
- Olalı, H., Nazilli, S., Kırıcıoğlu, E., & Sümer, M. (1983). *Dış Tanıtım ve Turizm*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Orams, M. B. (2001). Types of Ecotourism. D. B. Weaver, K. F. Backman, E. Cater, P. F. Eagles, & B. McKercher içinde, *The Encyclopedia of Ecotourism* (s. 23-27). New York: CABI Publishing.
- ORFAMDER (Orman Fakülteliler Derneği). (2018). *Tabiat Turizmi Raporu*. İstanbul: ORFAMDER.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (2016). Hatay İli Tabiat Turizmi Eylem Planı 2016-2019.
- Ormankırın, Y. (2016). Yayla Turizmi. A. Yaylı, & Ö. Sürücü içinde, *Özel İlgi Turizmi* (s. 131-141). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ölmez, İ. (2019, Haziran 21). Çizgili Sırtlan. Haziran 26, 2019 tarihinde <https://pbs.twimg.com/media/D9mL2-uW4AI6UPm.jpg> adresinden alındı
- Örgün, E. (2019). Su Altı Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır Llama Endüstrisininin Temel Kavramları)* (s. 456). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Öter, Z., & Sarıbaş, Ö. (2017). Turizmde Temel Kavramlar. A. Akbaba, Z. Öter, M. Güler, & V. Altıntaş içinde, *Turizm İşletmeciliği Endüstriyel ve Yönetmel Boyutlar* (s. 1-14). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Özdemir, G. (2014). *Destinasyon Yönetimi ve Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özgüç, N. (1994). *Turizm Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları .
- Özşahin, E. (2013). Çan Mağarası'nın Jeomorfolojik Özellikler Ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi (Harbiye Antakya/Hatay) . *Doğu Coğrafya Dergisi - 29* (s. 135-154). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Özşahin, E. (2014). Coğrafi Açıda Bir Değerlendirilme: Damlatış Mağarası (Sincan Köyü/Dört Yol/Hatay). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 181*, s. 13-29.
- Özşahin, E. (2015). Hatay İlinde Macera Turizmi Potansiyelinin Coğrafi Yaklaşımla İncelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* (s. 749-772). Ankara: Turkish Studies .
- Pekerşen, Y. (2019). Alpin Stil Tırmanış. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır Lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 15). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Pekerşen, Y. (2019). Trekking. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır Lama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 505). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Perera, P. K. (2011). Marketing forest-based ecotourism in Sri Lanka: predicting the ecotourism behavior and defining the market segment through a behavioral approach. Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College.
- Perera, R. T. (2011). Effects of ecotourist pre-purchase and external information search behaviors and strategies on forest-based ecotourism travel decisions in Sri Lanka. Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College.
- Piartrini, P. S. (2018). The Relationship Among Community Based Tourism Application, Community Attitude, Community Empowerment and Community Life Satisfaction. 130-143. E-Journal of Tourism.

- Rand, G. D., Heath, E., & Alberts, N. (2003). The Role of Local and Regional Food in Destination Marketing: A South African Situation Analysis. *Journal of Travel & Tourism Marketing* .
- Ray, U. C., Demirtaş, N., & Pirçek, M. (2019). Bir Hatay Endemiği: Kırmızı Guddeme (*Helichrysum Sanguineum*)’Un Botanik Turizmi Açısından İncelenmesi. *III. Uluslararası Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Bilimler Sempozyumu* (s. 464-470). Nevşehir: Resscongress.
- rehbercim.net. (2019). *rehbercim.net*. Aralık 30, 2019 tarihinde <http://rehbercim.net/magara-kafe-harbiye-defne> adresinden alındı
- Richardson, J. (1993). *Ecotourism and Nature-Based Holidays*. Simon & Schuster.
- Rifka, A., Lely Indah, M., & Fadillah, A. (2016). Strengthening Local Economy Through Community-Based Tourism In Governance Perspective (Study at Sidomulyo Tourism Village, Batu City). 11-30. Batu City, Indonesia: Administrare.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 245-249.
- Sonuç, N. (2014). Sürdürülebilir Turizm: Kavramsal Yaklaşım. M. Kozak içinde, *Sürdürülebilir Turizm Kavramlar-Uygulamalar* (s. 13-60). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sürücü, Ç. (2019). Bisiklet Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır Llama Endüstrisinde Temel Kavramlar)* (s. 57). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sürücü, Ö. (2016). Dağ-Kış Turizmi. A. Yaylı, & Ö. Sürücü içinde, *Özel İlgi Turizmi* (s. 144-156). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şengöz, Ş. (2018, Mayıs). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Dikili’nin Ekoturizm Potansiyelinin İncelenmesi . İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2019, 12 13). *Turizm Tesisleri*. 12 13, 2019 tarihinde <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9579/turizm-tesisleri.html> adresinden alındı
- T.C. Tarım Ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi. (2020, Mayıs). *Hatay Tarımsal Yatırım Rehberi*. Hatay.
- Tanrıverdi, M. (2013). *Çok Kültürlü Bir Geleneğin Mutfağı Antakya Yemekleri*. Hatay: Hatay Keşif Yayınları.
- Taş, S. (2012). *Trabzon ve Ekoturizm: Yerli Ziyaretçilerin Yöreyi Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TC Hatay Valiliği. (2019). www.hatay.gov.tr. Ekim 29, 2019 tarihinde www.hatay.gov.tr: <http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografik-durum> adresinden alındı
- Tesfaye, S. (2017). A Review Paper on Challenges and Opportunities for Community Based Ecotourism Development in Ethiopia. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, 24-29.
- Thetall. (2010, Eylül). www.enotes.com. (eNotes, Düzenleyen) 08 25, 2019 tarihinde enotes: <https://www.enotes.com/homework-help/what-key-features-ecotourism-198797> adresinden alındı
- TIES. (2010). <https://ecotourism.org/>. Temmuz 30, 2019 tarihinde The International Ecotourism Society: <https://ecotourism.org/> adresinden alındı
- TIES. (2015). Ekoturizm Tanımı. 07 10 2019 tarihinde www.ecotourism.org/what-is-ecotourism adresinden alındı
- TIES. (2015). The International Ecotourism Society What Is Ecotourism? 07 10, 2019 tarihinde <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> adresinden alındı
- Towner, J. (1995). What is tourism' s history? *Tourism Management*, 339-343.
- Tuna, M. (2007). *Turizm, Çevre ve Toplum (Marmaris Örneği)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Turan, L., & Arıkan, K. (2011). Hatay ve Risk Altındaki Göçmen Kuşlar. Hacettepe Üniversitesi Çevre Eğitimi, Kuş Araştırma ve Halkalama Merkezi.
- TÜİK. (2019). *www.tuik.gov.tr*. Nisan 26, 2019 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=101&locale=tr> adresinden alındı
- Tükeltürk, Ş. A., & Yılmaz, İ. A. (2013). Ekoturizm. Ş. A. Tükeltürk, & M. Boz içinde, *Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler* (s. 3-30). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Türker, N., & Çetinkaya, A. (2009). *Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Potansiyeli*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Unur, K. (2019). Yayla Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 690). Ankara: Detay Yayıncılık.
- UNWTO. (2018). *2017 Annual Report*. Madrid, Spain: Published by the World Tourism Organization (UNWTO).
- UNWTO. (2019). *International Tourism Highlights 2019 Edition*. World Tourism Organization.
- UNWTO. (2020, Ocak). *World Tourism Barometer N°18 January 2020*. Nisan 29, 2020 tarihinde <https://www.unwto.org/>: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-01/UNWTO_Barom20_01_January_excerpt_0.pdf adresinden alındı
- Ünal, İ. (2016). Özel İlgi Turizmi Çeşitleri. A. Yaylı, & Ö. Sürücü içinde, *Özel İlgi Turizmi* (s. 89-112). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Üzümcü, T. P. (2019). Mağara Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 322). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Üzümcü, T. P., & Çanga, A. Ç. (2019). Foto Safari Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 167). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Üzümçü, T. P., & Uğurkan, E. (2019). Etnik Turizm. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları* (s. 150). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Wearing, S., & Neil, J. (2009). *Ecotourism: Impacts, Potentials and Possibilities?* New South Wales, AUSTRALIA: University of Technology School of Leisure, Sport and Tourism Sydney.
- Wight, P. A. (2003). Supporting the Principles of Sustainable Development in Tourism and Ecotourism: Government's Potential Role. M. Lück, & T. Kirstges içinde, *Global Ecotourism Policies and Case Studies* (s. 50-72). Alberta/Kanada.
- wikiwand. (2019, 06 26). [www.wikiwand.com](https://www.wikiwand.com/tr/D%C3%BCnya_turizm_s%C4%B1ralamas%C4%B1). wikiwand: https://www.wikiwand.com/tr/D%C3%BCnya_turizm_s%C4%B1ralamas%C4%B1 adresinden alındı
- Worku, M. (2010). Community Participation in Tourism Development in Tigray: The Case of Axum. Mekelle: Mekelle University College of Business and Economics Department of Management Postgraduate Program in Development Studies.
- worldbank. (2019, 06 26). www.worldbank.org. worldbank: https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.XPND.CD?end=2017&most_recent_value_desc=true&start=2007 adresinden alındı
- www.cnnturk.com. (2019, Mayıs 31). www.cnnturk.com. Ocak 22, 2020 tarihinde <https://www.cnnturk.com/video/turkiye/hatayda-su-alti-magarasi-kesfedildi> adresinden alındı
- www.hatayzafer.com.tr. (2018, Ekim 9). www.hatayzafer.com.tr. Ocak 22, 2020 tarihinde <https://www.hatayzafer.com.tr/arsuz-ulucinar-su-sporlari-merkezi-sezona-damga-vurdu/> adresinden alındı
- www.hurriyet.com.tr. (2019, Haziran 20). www.hurriyet.com.tr. Ocak 22, 2020 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/seyahat/amanoslarda-su-kayagi-keyfi-41250012> adresinden alındı

- www.iha.com.tr. (2017, Ağustos 17). *www.iha.com.tr*. Aralık 10, 2019 tarihinde <https://www.iha.com.tr/haber-hatayda-yavru-caretta-carettalar-denizle-bulustu-666373/> adresinden alındı
- Yalçın, G. (2007). Alternatif Turizm. *Çiftlik İlçesi (Niğde) Doğal Kültürel Coğrafya Araştırmaları Ve Ekoturizm Potansiyeli*. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeksan, Ö. (2019). Akarsu Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 4-5). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yurtseven, H. R. (2014). Gastronomi Bilimine Yeni Bir Bakış. *Eko-Gastronomi Dergisi*.
- Yücel, C. (2002). *Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm*. TÜRSAB Ar-Ge Departmanı Raporu. 08 30, 2019 tarihinde http://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf adresinden alındı
- Yürük, E. Ö. (2019). *www.biyologlar.com*. Ekim 22, 2019 tarihinde *biyologlar.com*: <https://www.biyologlar.com/turkiyede-ekoturizm> adresinden alındı
- Zengin, B. (2006). *Turizm Coğrafyası*. Sakarya: Değişim Yayınları.
- Zeppel, H. D. (2006). *Indigenous Ecotourism (Sustainable Development and Management)*. Cairns, Australia: Centre for Agriculture and Bioscience International .
- Ziffer, K. A. (1989). *Ecotourism: The Uneasy Alliance*. Conservation International.

EKLER

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ahmet ÇALIŞKAN
 Doğum Yeri ve Tarihi : Altınözü/HATAY- 22.05.1992
 Medeni Durumu : Bekar
 e-posta : ahmet.caliskan5412@gmail.com

Eğitim Bilgileri

İlkokul : Abdi İpekçi İlköğretim Okulu
 Ortaokul : Abdi İpekçi Orta Okulu
 Lise : Fevzi Çakmak Lisesi
 Lisans : Gaziosmanpaşa Üniversitesi
 Yüksek Lisans : Necmettin Erbakan Üniversitesi
 Doktora :

İş Deneyimi

1. MC Beach Park Resort Hotel (Komi)
2. Hatay Arsuz Hotel (Garson)
3. Rixos Premium Tekirova (Meydancı)
4. Beliz-i Boutique Hotel ve Köyce Restaurant (Garson)
5. Rixos Sungate Beldibi (Meydancı)
6. Diamond Hill Resort Alanya (Meydan Şefi)
7. Beliz-i Boutique Hotel ve Köyce Restaurant (Garson Şefi)
7. The Museum Hotel Antakya (Garson)

İlgi Alanları

Futbol ve Turizm

Yayımları

Akmeşe, H. Aras, S. & Çalışkan, A. (2018). Turist Deneyiminde Yöresel Mutfağın Rolü: Hatay Örneği. III. Uluslararası Mesleki Ve Teknik Bilimler Kongresi. Cilt 3, s. 2079-2090. Gaziantep: İksad Uluslararası Yayınevi.

Sayın Katılımcı;

Bu araştırma, “**Hatay İlinin Ekoturizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakışı**” isimli tez araştırmasına veri temin etmek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma için kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz saklı tutulacaktır.

Çalışmaya göstereceğiniz yakın ilgi için teşekkür ederim.

Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Turizm Rehberliği Bölüm Başkanı

Ahmet ÇALIŞKAN

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Öğrencisi

- 1. Cinsiyetiniz?** () Kadın () Erkek
- 2. Yaşınız?** () 25 yaş ve altı () 26-34 () 35-44 () 45-54 () 55 ve üzeri
- 3. Eğitim Durumu?** () İlkokul ve Ortaokul () Lise () Önlisans () Lisans () Yüksek Lisans
- 4. Gelir Durumu?** () 1000 TL ve altı () 1001-2000 TL () 2001-3000 TL () 3001-4000 TL () 4001 TL ve üstü
- 5. Medeni Durum?** () Bekar () Evli () Dul () Boşanmış
- 6. Mesleğiniz?** () Çiftçi () Tüccar () Esnaf () Serbest Meslek () İşçi
() Devlet memuru () Emekli () Öğrenci () Ev Hanımı Diğer.....
- 7. Ekoturizm kavramı sizce ne anlam ifade etmektedir? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)**
() Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten turizmdir. () Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir.
() Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir. () Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir.
() Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir. () Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir.
() Diğer
- 8. Hatay’ın ekoturizm faaliyetlerine ne sıklıkla katılırsınız?**
() Hiç Katılmadım () Nadiren Katılırım () Ara Sıra Katılırım () Sık Sık Katılırım
- 9. Daha önce, sadece ekoturizm (doğa ile ilgili veya kültürel) amaçlı bir turizm faaliyetinde buldunuz mu?**
() Evet () Hayır
- 10. Ekoturizm etkinliklerini tercih etmenizin veya seçmenizin nedenleri nelerdir? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)**
() Doğa ile baş başa olmak () Kendini keşfetmek () Merak () Macera tutkusu
() Şehir gürültüsünden uzaklaşmak ve temiz hava () Yöremizin doğal güzelliklerini öğrenmek
() Farklı bir an yaşamak ve dinlenmek () Dağcılık ve doğa sporlarıyla ilgilenmek,
() Daha önce yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek () Diğer.....
- 11. Hatay’ın Ekoturizm alanlarını kiminle ya da kimlerle ziyaret edersiniz?**
() Yalnız () Aile () Akraba () Sevgili/Eş () Arkadaşlar
- 12. Sizce Hatay’ın Ekoturizm Faaliyetlerine (Örneğin; Müzeler, Kiliseler ve diğer ücretli alanlar) katılım ücreti yüksek midir?**
() Evet () Hayır () Kararsızım () Bilгим yok
- 13. Size göre Hatay’ın ekoturizmine yönelik eksikleri nelerdir? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)**
() Yerel yönetimlerin bu konuda politika oluşturmaması () Yerel halka yeterince tanıtım yapılmaması
() Halkın ekoturizm konusunda bilinçsiz/duyarsız oluşu () Yeterli yön ve levhaların olmaması
() Hatay’da yeterli ekoturistik potansiyelinin olmaması () Diğer
- 14. Hatay’da yapıldığını bildiğiniz ekoturizm faaliyetlerini işaretleyiniz. (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)**
() Trekking (doğa yürüyüşü) () Kuş Gözlemciliği () Yayla Turizmi () Tarım ve Çiftlik turizmi
() Atlı Doğa Yürüyüşü () Dağcılık () Yamaç Paraşütü () Yaban Hayatı Gözleme
() Foto Safari () Av Turizmi () Botanik Turizmi () Kamp ve Karavan Turizmi
() Akarsu Turizmi () Kültür Turizmi () Su Altı Dalış Turizmi () Sportif Olta Balıkçılığı
() Bisiklet Turizmi () İnanç/Dini Turizm () Mağara Turizmi () Diğer.....
- 15. Hatay’da katıldığınız veya ziyaret ettiğiniz ekoturizm destinasyonlarını (turizm yerlerini veya turistik yer olarak düşündüğünüz yerleri) işaretleyiniz. (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)**
() Titus Tüneli ve Beşikli Mağara () Hıdırbey Musa Ağacı () Harbiye Şelalesi () Güzel yayla
() St Simon Manastırı () Antakya Kalesi ve Surları () Atchana Höyüğü () Yenişehir Gölü
() St. Pierre Kilisesi () Erzin İçmeler () Atik Yaylası () Kurşunlu Han
() Habib-i Neccar Cami () Gölbaşı Gölü () Bakras Kalesi () Lav Tüpü Mağarası
() İssos Harabeleri () Hamamat Kaplıcaları () Sarıseki Mağarası () Altınözü Tokaçlı Köyü
() Defne Dekuk Şelalesi () Koz Kalesi Köyü () Diğer.....
- 16. Sizce Hatay’ın ekoturizm potansiyelinin tanıtımında hangi kurumlar daha etkilidir.**
() Büyükşehir Belediyesi () İl kültür ve Turizm Müdürlüğü () Valilikler () Kaymakamlıklar
() Seyehat Acentaları () Sivil Toplum Kuruluşları () Diğer.....

Hatay'da var olan ekoturizm özellikleri hakkındaki düşüncelerinizi lütfen uygun olan kutucuğa işaretleyiniz.	<i>Kesinlikle Katılmıyorum</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
17. Ekoturizm faaliyetleri, yöre kültürünün tanınmasında bir köprü vazifesi oluşturmaktadır.					
18. Ekoturizm, tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olmaktadır.					
19. Ekoturizm faaliyetleri, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlamaktadır.					
20. Ekoturizm faaliyetleri yörenin tanıtımına katkı sağlamaktadır					
21. Yöredeki ekoturizm faaliyetleri, insanların birbiri ile kaynaşmasına olanak sağlamaktadır.					
22. Ekoturizm Hatay'ın gelişimine katkı sağlamaktadır.					
23. Ekoturizm ildeki ulaşımı kolaylaştırmaktadır.					
24. Hatay'a gelen turistlerin ekoturizm kaynaklarını bilinçsiz kullanması sürdürülebilirliğin önünde bir engel olmaktadır.					
25. Ekoturizm ildeki restorasyon faaliyetlerini geliştirmektedir.					
26. Ekoturizm, turistler ile yerel halkın çatışmasına sebep olmamaktadır.					
27. Ekoturizm Hatay için olumlu sonuçlar doğurmaktadır.					
28. Doğal değerleriyle Hatay ve çevresi, ekoturizm için uygun bir yerdir.					
29. Hatay ve çevresinin ulaşım imkânları ekoturizm için uygun ve yeterlidir.					
30. Hatay havaalanının uluslararası uçuşlara açılması ve yurtiçinde farklı uçak seferleri konulması bölgedeki ekoturizm potansiyelini artırır.					
31. Hatay'da ekoturizme yönelik bölge tanıtımı yeterince yapılmaktadır.					
32. Hatay'da ki kontrolsüz ekoturizm büyümesi çevresel sorunlar meydana getirmektedir.					
33. Hatay'da ki Ekoturizmin kontrolsüz ve plansız büyümesi kentsel problemler (çevre, trafik, ses, görüntü kirliliği) meydana getirdiğini düşünüyorum.					
34. Hatay'da ki turistik tesislerin çevreci olduğunu düşünüyorum.					
35. Hatay'da doğal kaynakların sürdürülebilirliği noktasında gerekli önlemlerin alındığını düşünüyorum.					
36. Hatay yat limanındaki turistik amaçlı kullanılan yatların (mazot, katı atık) atıklarının çevreye ve deniz canlılarına zarar verdiğini düşünmüyorum.					
37. Hatay'da halkın turizm sayesinde birçok sosyal etkinlikten (konser-festival) yararlandığını düşünüyorum.					
38. Hatay'da turistik tesisler yapılırken doğal yaşam kriterlerinin göz önüne alındığını düşünüyorum.					
39. Hatay'da doğal yaşamın korunması amacıyla Sivil Toplum Örgütleri ile turizm şirketlerinin ortak çalışmalar yaptığını düşünüyorum.					
40. Hatay'da turistlere sunulan hizmetlerin yetersiz ve denetimsiz olduğu, doğal kaynaklara zarar verdiği ve sürdürülebilirliğe engel teşkil ettiğini düşünmüyorum.					
41. Hatay'da ki resmi kuruluşların turistik tesislerin doğal kaynak kullanımını yeterince denetlediğini düşünüyorum.					
42. Hatay'da turizm faaliyetleri ekonomiyi canlandırır da sosyo-kültürel olarak olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyorum.					

43. Hatay ekoturizmi hakkında eklemek istedikleriniz?

Ankete katıldığınız için teşekkür ederim...